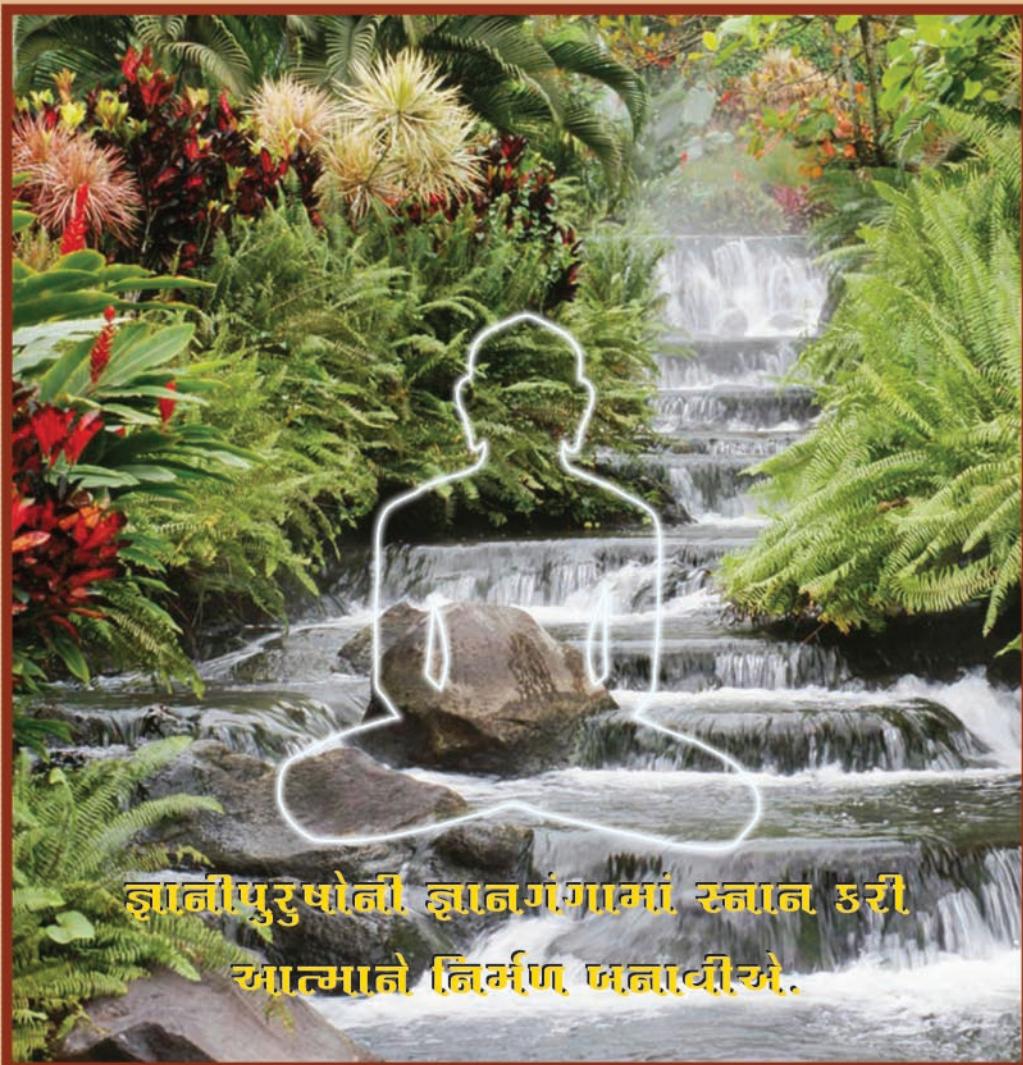

શ્રી રાજ-સોભાગ સદગુરુ પ્રસાદ

અંક : ૬૦ (ત્રિમાસિક)

ડિસેમ્બર-૨૦૧૨

Published by :

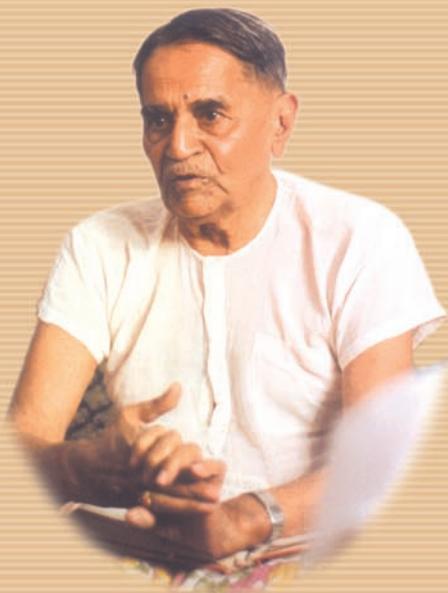
Shree Raj-Sobhag Satsang Mandal

Sobhag Para, SAYLA-363 430 (GUJARAT-INDIA)

Tel. : 02755-280533, TeleFax : 280791

Email : rajsaubhag@yahoo.com

Website : www.rajsaubhag.org

આપણું શરીર, આપણું કુટુંબ, આપણું ઘર,
આપણો ધંધો અને મિલકત — એ બધું જેટલું દશ્ય
છે, એને જ્ઞાનીએ અદશ્ય કર્યું છે. બહારમાં જ
જેની વૃત્તિ ફરે છે એને હું કોણ ધૂં એ ખબર નથી.
એને માટે આત્મા અદશ્ય છે. જ્ઞાનીપુરુષોએ
આત્માને દશ્ય કર્યો છે અને બાધ્ય જગતને અદશ્ય
કર્યું છે, આ આશ્રયકારક છે.

— પૂજ્ય બાપુજી

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃતજી

પત્રાંક - ૪૩૦

(પુ. ભાઈશ્રીએ પત્રાંક-૪૩૦ ઉપર કરાવેલ સ્વાધ્યાય)

પરમકૃપાળું દેવે આ પત્ર સોભાગભાઈ ઉપર મુખીથી માહ વદ અમાસના ગુરુવાર, ૧૯૪૮ની સાલમાં લખ્યો છે. અત્ર પ્રવૃત્તિઉદ્યે સમાધિ છે. લીમડી વિષે જે આપને વિચાર રહે છે, તે કરુણા ભાવના કારણથી રહે છે, એમ અમે જાણીએ છીએ. તો પ્રવૃત્તિઉદ્યે સમાધિ છે. એટલે કે કર્મના ઉદ્યની અંદર પ્રવૃત્તિ છે અને આત્મા છે તે સમાધિમાં છે. આ પ.કૃ.દેવે પહેલાં પોતાની દશા જણાવી. હવે સોભાગભાઈને પણ આ જગતના જીવો પ્રત્યે ખૂબ કરુણાભાવ રહેતો હતો. એમાં પણ સોભાગભાઈ કોઈ જીવોના પરિચયમાં આવે અને એમાં પણ અને અના મનથી એમ લાગે કે આ જીવ રૂડો છે, સારો છે, તો તો તરત જ એમને એમ થાય કે આ જીવનું કલ્યાણ થાય તો સારું; અને એ જીવના કલ્યાણ માટે થઈને તો સોભાગભાઈના મનમાં પ.કૃ. દેવ જ હોય અને એ જીવના કલ્યાણ માટે થઈને એમને લાગે કે એ જીવ પ.કૃ.દેવની સન્મુખ થાય તો સારું. લીમડીના દરબાર — જેને આપણે ઠાકોર સાહેબ કહીએ, એ ઠાકોર સાહેબ સાથે સોભાગભાઈને મિત્રતાનો નાતો એટલે એના હિસાબે સોભાગભાઈને તો એમ જ થાય કે જો આ ઠાકોર પ્રત્યે કૃ. દેવ કૃપાદાસ્તિ કરે તો એનું કલ્યાણ થાય. પછી પ.કૃ. દેવ લખે છે કે લીમડી વિષે જે આપને વિચાર રહે છે તે આપના હૃદયમાં કરુણા છે તેના કારણથી રહે છે એમ અમે જાણીએ છીએ. હવે સોભાગભાઈના હૃદયની અંદર જે કરુણા છે તે આપણે આ કૃપાળુદેવના શર્ષદોથી જોઈ તો હવે કૃપાળુદેવના હૃદયમાં કેવી કરુણા છે કોઈ પણ જીવ પરમાર્થ પ્રત્યે માત્ર અંશપણે પણ પ્રાપ્ત થવાના કારણને

પ્રાપ્ત થાય તો આ બધા જ જ્ઞાની પુરુષોના હૃદયની અંદર રહેલી કરુણા અને એટલું જ નહીં પણ બધા જ તીર્થકર ભગવંતોના હૃદયમાં રહેલી કરુણા આની અંદર વ્યક્ત કરવામાં આવી છે અને એ કરુણામાં કેવું કહે છે કે કોઈ પણ જીવ પરમાર્થ પ્રત્યે માત્ર અંશપણે પણ પ્રાપ્ત થવાના કારણને પ્રાપ્ત થાય. એટલે પરમાર્થનો અંશ પ્રાપ્ત થઈ શકે ને એવાં કારણોને પ્રાપ્ત થાય એમ નિષ્કારણ કરુણાશીલ એવા ઋષભમાદિ તીર્થકરોએ પણ કર્યું છે, કે આ ઋષભ ભગવાન અને બીજા તીર્થકર ભગવંતો કે એના હૃદયની અંદર કેવી નિષ્કારણ કરુણા — એટલે કે એને બીજી કોઈ અપેક્ષા નહીં, બીજી કોઈ ઈચ્છા કે કામના નહીં. ખાલી જીવનું કલ્યાણ થાય એવી જ ભાવના. એવા જ ઋષભદેવ આદિ તીર્થકરોએ કહ્યું છે કે કોઈ પણ રીતે જીવને પરમાર્થનો અંશ પ્રાપ્ત થવા માટે જે કારણો જોઈએ એ કારણોની જીવને પ્રાપ્તિ થાય. તો આ તીર્થકર ભગવંતોના હૃદયમાં જે કરુણા છે તેની વાત પ.કૃ. દેવે પ્રથમ કરી. હવે સત્યપુરુષોના સંપ્રદાયની સનાતન એવી કરુણાવસ્થા હોય છે એટલે કે અનાદિકાળથી જેટલા સત્યપુરુષો એટલે કે જેટલા આત્મજ્ઞાની મહાપુરુષો થતાં ગયાં એ બધા જ મહાત્મા પુરુષોના હૃદયની અંદર આવી કરુણા રહેલી હોય છે.

શું કરુણા ? સમયમાત્રના અનવકાશે આખો લોક આત્માવસ્થા પ્રત્યે હો, આત્મસ્વરૂપ પ્રત્યે હો, આત્મસમાધિ પ્રત્યે હો; અન્ય અવસ્થા પ્રત્યે ન હો, અન્ય સ્વરૂપ પ્રત્યે ન હો, અન્ય આધિ પ્રત્યે ન હો; કેવી ભાવના છે ? કે આમ એક સમયની અંદર, એટલા સમયમાં તો આખો લોકના જીવો પોતાની આત્મઅવસ્થા પ્રત્યે પોતાના આત્મસ્વરૂપની અંદર સ્થિર થઈ જાય એવી ભાવના. પછી આત્મસ્વરૂપની સન્મુખ જીવ થાય અને પોતાની આત્મસમાધિમાં આવી જાય. આ સનાતન એવી કરુણા સત્પુરુષોના સંપ્રદાયની ચાલી આવે છે, એકધારી સતત ચાલી આવે છે. અન્ય અવસ્થા પ્રત્યે ન હો, તો બસ આ આત્મઅવસ્થા, આત્મસ્વરૂપ અથવા આત્મસમાધિ સિવાય બીજી કોઈ અવસ્થા પ્રત્યે ન હો. એટલે આમ તો આ બધા જ અજ્ઞાની જીવોને લક્ષમાં લઈને કે જે બધા જીવો બાબુ ભાવની અંદર હોય છે અને આધિ, વાધિ તથા ઉપાધિ એમ ત્રિવિધ તાપાણિથી બળતા હોય છે, અશાંતિનો અનુભવ કરતા હોય છે, તો કહે છે એ વાત એ બધા જીવોને પછી ન રહે. જે જ્ઞાનથી સ્વાત્મસ્થ પરિણામ હોય છે, તે જ્ઞાન સર્વ જીવો પ્રત્યે પ્રગટ હો, તો હવે જે જ્ઞાન કે જેનાથી જીવ પોતાના આત્માની અંદર સ્થિર થઈ જાય, એ જ્ઞાનની બધા જીવોને પ્રાપ્ત થાય. એ જ્ઞાન પ્રગટ થાય એવી ભાવના આની અંદર વ્યક્ત કરી. અનવકાશપણે સર્વ જીવ તે જ્ઞાન પ્રત્યે રુચિપણે હો, એટલું જ નહીં પણ બધા જીવોને એ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની રુચિ ઉત્પન્ન થાય એવો જેનો કરુણાશીલ સહજ સ્વભાવ છે. એટલે કે કરુણા અને એ પણ સહજ રીતે - એટલે કે આ કરુણા તો આ મહાપુરુષોમાં સહજ રીતે રહેલી હોય છે. તે સંપ્રદાય સનાતન સત્પુરુષોનો છે. આવી કરુણા બધા જ મહાપુરુષોમાં હોય છે એવી કરુણા કે જે સોભાગભાઈએ વ્યક્ત કરી.

આપના અંત:કરણમાં એવી કરુણાવૃત્તિથી લીમડી વિષેનો વારંવાર વિચાર આવ્યા કરે છે અને આપના વિચારનું એક અંશ પણ ફળ પ્રાપ્ત થાય અથવા તે ફળ પ્રાપ્ત થવાનું એક અંશ પણ કારણ ઉત્પન્ન થાય તો હવે વળી પાછી પ.કૃ. દેવે આમ જેને કહીએ કે જગતના જે જીવો છે તેની ચિત્તવૃત્તિ કેવી હોય છે તેનો થોડો ચિત્તાર આપ્યો એ આપતાં વળી સોભાગભાઈને કહે છે કે આપના અંતરમાં રહેલી કરુણાવૃત્તિથી લીમડી વિષે વિચાર આવ્યા કરે છે પણ પરિસ્થિતિ કેવી છે ? એ જે ઠાકોર સાહેબ છે તેને કહે છે કે તેને એક અંશ ફળ પ્રાપ્ત થાય આ એક વાત અથવા તે ફળ પ્રાપ્ત થવાનું કારણ એ જો એના મનની અંદર ઊભું થાય તો આ પંચમકાળમાં તીર્થકરનો માર્ગ બહુ અંશો પ્રગટ થવા બરોબર છે. તો આ પંચમકાળની અંદર પણ આપણે ભગવાન મહાવીરનો જે માર્ગ છે ને તે પ્રગટ થાય અને બહુ મોટી સંખ્યાની અંદર લોકો માર્ગની સન્મુખ થવા માંડે. ખાલી એક અંશનું ફળ પ્રાપ્ત થાય અથવા એ ફળ પ્રાપ્ત થવાનું કારણ પ્રાપ્ત થાય તો પણ ભગવાનનો માર્ગ પ્રગટ થઈ જાય. તથાપિ તેમ થવું સંભવિત નથી તમે જે રીતે તેમનું કલ્યાણ થાય તેમ ઈશ્ચો છો, તે રીતે થવું સંભવિત નથી એમ અમને લાગે છે. જેથી સંભવિત થવાયોગ્ય છે અથવા એનો જે માર્ગ છે, તે હાલ તો પ્રવૃત્તિના ઉદ્યમાં છે; અથવા તો એ જે માર્ગ છે તેવા પ.કૃ.દેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી એમને તો કર્મના ઉદ્યની અંદર પ્રવૃત્તિ છે, સાંસારિક પ્રવૃત્તિ છે, વ્યાપારિક પ્રવૃત્તિ છે અને તે કારણ જ્યાં સુધી તેમને લક્ષગત નહીં થાય ત્યાં સુધી બીજા ઉપાય તે પ્રતિબંધરૂપ છે, નિઃસંશય પ્રતિબંધરૂપ છે. તો જે જીવને પોતાનું આત્મકલ્યાણ કરવું છે એ જીવ જ્યાં સુધી જ્ઞાનીપુરુષના સ્વરૂપને ઓળખે નહીં, એના પ્રત્યે અને શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ અને

વિશ્વાસ થવાં જોઈએ એ થાય નહીં ત્યાં સુધી એ પોતે પોતાનું કલ્યાણ સાધી શકે નહીં. એટલે કે જે જીવને કલ્યાણ કરવું છે તે જીવને જ્યાલમાં આવી જવું જોઈએ કે કૃપાળુદેવ તો જ્ઞાનીપુરુષ, મહાત્મા પુરુષ જ છે અને એ સતત આત્મસ્વરૂપની અંદર જાગૃત રહી બધી પ્રવૃત્તિ કરે છે. એ જે પ્રવૃત્તિ કરે છે તે પોતાના કર્મના ઉદ્દ્ય મુજબ જ પ્રવૃત્તિ કરે છે એ સિવાય પોતાની ઈચ્છાથી બીજી કોઈ પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. આવું જ્યારે જીવને લક્ષ્યગત થાય ત્યારે વાત સીધી બની જાય. પણ જો એ વાત લક્ષ્યગત ન થાય તો એના મનની અંદર સંકલ્પ-વિકલ્પ રહ્યા કરે અને એનાથી અનેક પ્રકારના પ્રતિબંધ એને નદ્યા કરે. એટલે કે એ સંકલ્પ-વિકલ્પથી નવા ને નવા કર્મનું બંધન કર્યા કરે. તો એ જીવ કે જેને પ.કૃ.દેવના સમાગમમાં આવી પોતાનું આત્મકલ્યાણ કરવું જોઈએ એને બદલે એ વાત જ પ્રતિબંધરૂપ બની જાય. એટલે કેવી પરિસ્થિતિ છે? કે જીવને જ્ઞાનીપુરુષ મળે છીતાં જીવે એનાથી પોતાનું આત્મકલ્યાણ સાધી શકવું જોઈએ એને બદલે ઊલટાનો જીવ બંધનમાં આવી જાય છે, આ કેવી વાત છે? અને એ કેવી પંચમકાળની અસર છે? આટલી વાત કર્યા પછી આ પત્ર ઘણો લાંબો છે અને જેને કહીએ કે આમાં પ.કૃ.દેવે બહુ સારી રીતે આનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. અથવા તો પરિસ્થિતિની જાણ કરી છે. જગતના જીવો છે એના ચિત્તની સ્થિતિ કેવી છે? એનો સુંદર રીતે જ્યાલ આયો છે.

જીવ જો અજ્ઞાનપરિણામી હોય તો આપણે તો ચોક્કસપણે હવે આટલા અભ્યાસ પછી ભલે અજ્ઞાન છે પણ એટલી તો ખાતરી થઈ ગઈ છે કે અજ્ઞાની જીવ, એ જીવનાં જે પરિણામ છે તે બધાં અજ્ઞાનભાવથી છે અને એ અજ્ઞાનીભાવ બધા જીવોને

સહજ છે. સહજ રીતે તે અવળી પ્રવૃત્તિ, જેને કહીએ બાંતિપૂર્વકની પ્રવૃત્તિ સહજ રીતે કર્યા જ કરે છે. તે અજ્ઞાન નિયમિતપણે આરાધવાથી જેમ કલ્યાણ નથી, તો આવી રીતે અજ્ઞાનભાવમાં જીવ નિયમિત રહે તો તેમાં તેનું કલ્યાણ શી રીતે થઈ શકે? તો એમાં એનું કલ્યાણ નથી આ એક વાત. તેમ મોહરૂપ એવો એ માર્ગ અથવા એવા એ લોક સંબંધી માર્ગ તે માત્ર સંસાર છે; તે પછી ગમે તે આકારમાં મૂકો તો પણ સંસાર છે, તો લોકો ધર્મ તો ખૂબ કરે છે પણ એ ધર્મ કઈ રીતે કરે છે? તો કહે બાધ્ય રીતે. એટલે કે એનું જે ચિત્ત છે તેમાં મિથ્યાત્વ છે-મોહભાવ ભરેલો છે. એ મિથ્યાત્વને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન નથી કરતો. પોતાની અંદર રહેલો જે મોહ છે તે મોહને પાતળો પાડવાનો પ્રયત્ન નથી કરતો અને જપ, તપ, ક્રિયા અને અનેક પ્રકારની આરાધના જીવ સતત કર્યા કરે છે. એ જીવ જે કાંઈ પણ કરે છેને - એમાં એને આરાધના પણ કરવી ગમે છે અને એનો સંસાર પ્રત્યેનો મોહ પણ રહ્યા કરે છે. એટલે એની સંસારરૂપ પ્રવૃત્તિ પણ ચાલ્યા કરે છે. તો આ મોહરૂપ એવો માર્ગ કે જે જગતના મોટા ભાગના જીવો એનું આરાધન આ રીતે જ કરે છે. અથવા એવો એ લોકસંબંધી માર્ગ, એટલે કે ઘણા બધા અલગ અલગ સંપ્રદાયના એ લોકસંબંધી માર્ગ તે માત્ર સંસાર છે. એટલે કે બીજી રીતે કહીએ, તો ધર્મનું આરાધન જીવ કઈ રીતે કરે છે? તો કહે લૌકિકભાવથી. લોકોમાં પોતાનું સારું લાગે, લોકોમાં પોતાની કીર્તિ અને વાહ-વાહ થાય એવી રીતે જીવો ધર્મ કરતા હોય છે. એ માત્ર સંસાર છે. તે પછી ગમે તે આકારમાં મૂકો તો પણ સંસાર છે. એટલે કે એવો જીવ ભલે આખી જિંદગી આરાધન કરે પણ એના જન્મ-મરણના ફેરા

તૂટવાના નહીં. હવે કહે છે કે તે સંસારપરિણામથી રહિત કરવા અસંસારગત વાણીનો અસ્વચ્છંદ-પરિણામે જ્યારે આધાર પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે તે સંસારનો આકાર નિરાકારતાને પ્રાપ્ત થતો જાય છે. તો હવે જીવ કે જે પોતે આરાધના કરે છે એનાથી એનો સંસાર તો ચાલુ જ રહે છે તો એનાથી એને ધૂટવું જ છે, એનાથી એને મુક્ત જ થવું છે, એટલે કે સંસાર-પરિણામથી રહિત થવું છે, તો એણે આના માટે અસંસારગત વાણી એટલે કે જ્ઞાનીપુરુષની વાણી, આત્મજ્ઞાની પુરુષની વાણી કે જે વાણીની અંદર સંસારનો ઉચ્છેદ થાય અને પોતાનો આત્મા છે એ જેમ ઉપર આવે ને એવાં એનાં વચનો હોય, એટલે કે એનું આત્મકલ્યાણ સધાતું જાય એવાં એનાં વચનો હોય, એવી અસંસારગત વાણીનો અસ્વચ્છંદ પરિણામે જ્યારે આધાર પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે તે સંસારનો આકાર નિરાકારતાને પ્રાપ્ત થતો જાય છે. એટલે કે જીવની અંદર જે સ્વચ્છંદ છે તે જીવો જોઈએ, કેમકે એ વાણી સાંભળ્યા પછી એણે એનું આરાધન તો પછી જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાથી કરવું જોઈએ. એમાં કોઈ પણ જાતના વિકલ્પ ન રહે એ રીતે કરવું જોઈએ. એટલે કે જીવનો સ્વચ્છંદ જાય અને એને જ્ઞાનીપુરુષનો આધાર પ્રાપ્ત થાય ત્યારે એ સંસારનો આકાર નિરાકારતાને પ્રાપ્ત થતો જાય છે. પછી એનો સંસાર ધૂટતો જાય. આકારમાંથી નિરાકારતા પ્રાપ્ત થતી જાય. તો આટલી વાત કીધા પછી કહે છે બીજા પ્રતિબંધ તેમની દસ્તિ પ્રમાણે કર્યા કરે છે, તેમ જ જ્ઞાનીનાં વચન પણ તેની તે દસ્તિએ આરાધે તો કલ્યાણ થવા યોગ્ય લાગતું નથી. હકીકતની અંદર જીવ આ વાતને બરાબર સમજે કે જ્ઞાનીપુરુષના આધારથી અસ્વચ્છંદ પરિણામે તેને જે આરાધન કરવું જોઈએ

એને બદલે એ પોતાની રીતે, પોતાના સ્વચ્છંદથી જે આરાધન કરે છે તો એમાં એને પ્રતિબંધ તો સતત ચાલુ જ રહેતા હોય છે. એટલે કે બીજા પ્રતિબંધ એની દસ્તિ પ્રમાણે કર્યા કરે છે. તેમ જ જ્ઞાનીનાં વચન પણ તેની તે દસ્તિએ આરાધે તો કલ્યાણ થવા યોગ્ય લાગતું નથી. એટલે કે જ્ઞાનીપુરુષે તેને જે આજ્ઞા કરી હોય તેનું આરાધન પણ પોતાના સ્વચ્છંદથી, પોતાની દસ્તિથી આરાધે તો એમાં જીવનું કલ્યાણ થઈ શકે તેમ નથી. માટે તમે ત્યાં એમ જ્ઞાનો, એટલે કે લીમડી ડાકોરને જ્ઞાનો કે તમે કોઈ કલ્યાણના કારક નજીક થવાના ઉપાયની ઈચ્છા કરતા હો તો તેના પ્રતિબંધ ઓછા થવાના ઉપાય કરો; અને નહીં તો કલ્યાણની તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરો. એટલે જીવ છે તે ધર્મ કરે છે પણ પોતાના સ્વચ્છંદથી, કે જેમાં એના પ્રતિબંધ સતત ચાલુ રહે એવી રીતે જ કરવા માગે છે. કેમકે એનું માન છે, એની મોટાઈ છે, એનું સ્ટેટ્સ છે, એટલું જ નહીં પણ એમાં ઉપરથી એના ચિત્તની અંદર જે સ્વચ્છંદો રહેલાં છે એ મુજબ એ કલ્યાણના ઉપાયો કરવા માંગતો હોય, તો તો એ રીતે કલ્યાણ થવાનું નથી. પણ આ જે એને પ્રતિબંધો બધા નહે છે, તે બધા જ પ્રતિબંધો તેને દૂર કરતો જાય, તેનો ઉપાય કરતો જાય તો એ પોતે પોતાનું કલ્યાણ સાધી શકે, નહીં તો કહે છે કે કલ્યાણની તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરો. તમે એમ જાણતા હો કે એમ જેમ વર્તીએ છીએ તેમ કલ્યાણ છે, માત્ર અવ્યવસ્થા થઈ ગઈ છે, કેટલું આમ જેને કહીએ કે એકદમ ખુલ્લા હફયથી અને એકદમ સ્પષ્ટ અને કલીયર પ.કૃ. દેવ સોભાગભાઈને આ વાત જ્ઞાની રહ્યા છે, જે લીમડીના ડાકોર માટે છે. એટલે જેમ લીમડી ડાકોરના ચિત્તની પરિસ્થિતિ છે એવી જ આ પંચમકાળના મોટા ભાગના જીવોની આ જ

પરિસ્થિતિ છે. કદાચ પ.કૃ.દેવનાં આ વચનો અનેક લોકો વાંચતા હશે અને અનેક લોકો સાંભળતા હશે અને તેઓને પ.કૃ.દેવની આ વાણી કેટલી બધી સ્પષ્ટ અને નિર્ભય છે એમ પણ લાગતું હશે. પણ છતાં એના અંતઃકરણની અંદર બેઠેલા જે પ્રતિબંધો છે ને તે તો એમને એમ જ પડેલા હોય અને એ ખસતા જ ન હોય, પાછો એ જીવ તો એમ જ માનતો હોય કે હું તો આ પ.કૃ.દેવનાં વચનોથી મારું આત્મકલ્યાણ જ કરી રહ્યો છું એમ એને પોતાને લાગતું હોય, એટલે કે જીવ માને કે અમે જેમ વર્તાએ છીએ એમાં તો કલ્યાણ જ છે પણ અવ્યવસ્થા થઈ ગઈ છે અને તે જ માત્ર અકલ્યાણ છે. જો આમ જીવતા હો તો તે વાત જ યથાર્થ નથી. વાસ્તવ્યપણે તમારું જે વર્તનું છે, તેથી કલ્યાણ ન્યારું છે, તમારું જે વર્તન છે તે કલ્યાણથી ન્યારું—સાવ જુદું જ છે અને તે તો જીવારે જીવારે જે જે જીવને તેવો તેવો ભવસ્થિત્યાદિ સમીપ જોગ હોય ત્યારે ત્યારે તેને તે પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છે. તો હવે ખરેખર જે આ કલ્યાણ ક્યા જીવ કરી શકે ? કેમકે આ વિશ્વમાં કેટલા બધા જીવો છે ? કેટલા બધા મનુષ્યો છે ? અને ઘણાને પોતાનું કલ્યાણ કરવું છે; ઘણા જીવને તો કલ્યાણની ઈચ્છા પણ નથી થતી. પણ સાચી વાત ક્યો જીવ સમજ શકે ? તો કહે કે જેની ભવસ્થિતિ પરિપાક થઈ હોય અને તેનાં જે કર્મો છે તે સાવ પાતળા પરી ગયાં હોય. તે જીવ જ આ વચનોને યથાયોગ્ય ગ્રહણ કરી શકે છે. બાકીના બધા જીવ છે તે જ્ઞાનીપુરુષ જેમ કહે છે તેમ યથાયોગ્ય ગ્રહણ કરી ન શકે, સમજ પણ ન શકે. તેવી પરિસ્થિતિ થાય. જે જે જીવને તેવો તેવો ભવસ્થિત્યાદિ સમીપ જોગ હોય ત્યારે ત્યારે તેને તે પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છે. આપણે એમ માનીએ કે બધા જીવોનું

કલ્યાણ થઈ જશે પણ એ તો જીવ સંસાર તરફ જ જાય છે. સાચી વસ્તુ સમજ્યા વગર એટલે એનો સંસાર તૂટવાનો નથી. એમ જો કલ્યાણ થતું હોય તો તેનું ફળ સંસારાર્થ છે. કારણકે પૂર્વે એમ કરી જીવ, સંસારી રહ્યા કર્યો છે. પૂર્વભવની અંદર પણ જાણો કે પોતે પોતાનું કલ્યાણ સાથે છે એમ કરી, સાચી વાત ગ્રહણ કર્યા વગર જીવ આરાધના કરે છે અને એનો સંસાર એમ જ ચાલુ રહે છે. માટે તે વિચાર તો જીવારે જેને આવવો હશે ત્યારે આવશે. આ સાચી વાત જીવારે એના વિચારમાં આવવાની હશે ત્યારે આવશે. હાલ તમે તમારી રૂચિ અનુસાર અથવા તમને જે ભાસે છે તે કલ્યાણ માની પ્રવર્તો છો તે વિષે સહજ, કોઈ જાતના માનની ઈચ્છા વગર, સ્વાર્થની ઈચ્છા વગર, તમારામાં કલેશ ઉત્પન્ન કરવાની ઈચ્છા વગર મને જે કંઈ ચિનતમાં લાગે છે, તે જણાવું છું. કેમકે પ.કૃ. દેવ તો કરુણાબુદ્ધિથી જ આ કહે છે બાકી તો તેમને બીજી કોઈ કામના કે ઈચ્છા તો છે જ નહીં અને આ રીતે એમણે એ વાત સોભાગ્યાઈને જણાવી. કલ્યાણ જે વાટે થાય છે તે વાટનાં મુખ્ય બે કારણ જોવામાં આવે છે. હવે કલ્યાણનો રસ્તો. તો ખરેખર જે જીવને કલ્યાણ જ કરવું છે તેના માટે હવે પછી આ વાત ઘણું બધું મહત્વ ધરાવે છે. તો એ વાટનાં મુખ્ય બે કારણ જોવામાં આવે છે. એક તો જે સંપ્રદાયમાં આત્માર્થ બધી અસંગપણાવાળી કિયા હોય, ખાલી આત્માની પ્રાપ્તિ કરવાની છે એ એક જ અર્થ અને એ અર્થે બધી જ અસંગપણાવાળી કિયા હોય - જીવ જે કંઈ પણ કિયા કરે છે એની અંદર જીવ અસંગ બને એવી કિયા હોય. અન્ય કોઈ પણ અર્થની ઈચ્છાએ ન હોય, આ સિવાય બીજી કોઈ પણ જાતની ઈચ્છા કે કામના ન હોય અને નિરંતર

જ્ઞાનદર્શા ઉપર જીવોનું ચિત્ત હોય, તેમાં અવશ્ય કલ્યાણ જન્મવાનો જોગ જાણીએ છીએ. આથી સંપ્રદાયની અંદર પછી આવી કિયા હોવી જોઈએ કેમકે અત્યારના તો જૈનદર્શનની અંદર જ શેતાંબર અને દિગ્ંબર બે મુખ્ય વિભાગ છે. વળી શેતાંબરમાં વળી પાછાં સ્થાનકવાસી, દેરાવાસી, તેરાપંથી આમ જે જૈનદર્શન છે તેના ચારપાંચ વિભાગ થઈ ગયા અને તે દરેક વિભાગની અંદર અલગ અલગ ગચ્છ. એ ગચ્છમાં પણ પાછા મતભેદ અને વાદવિવાદ-જૈનાથી ગચ્છ વધતાં જાય. તો આવી પરિસ્થિતિ સંપ્રદાયની અંદર રહેલી છે. જો જીવે પોતાનું આત્મકલ્યાણ કરવું હોય તો કેવો સંપ્રદાય હોવો જોઈએ ? અથવા તો એને કેવા પ્રકારનો બોધ આપવામાં આવતો હોવો જોઈએ ? તો કહે છે આત્માર્થ એટલે કે જીવે ખાતી પોતાના આત્માને જ પ્રાપ્ત કરવો છે તે અર્થે કે જેમાં બધી અસંગપણાવાળી જ કિયા હોય કે જેમાં જીવે બધાથી અસંગ થવું છે તે લક્ષે તેની બધી જ કિયા ચાલતી હોય. તેમાં અવશ્ય કલ્યાણ જન્મવાનો જોગ જાણીએ છીએ. એમ ન હોય તો તે જોગનો સંભવ થતો નથી. તો આની અંદર જીવનું કલ્યાણ ચોક્કસ થઈ શકે અને એમ ન હોય તો કલ્યાણ થઈ શકે નહીં. તો હવે મુમુક્ષુએ વિચાર કરવાનો કે જે આ ફૂપાળુદેવે પોતાનું અંત:કરણ ખોલી આ પરિસ્થિતિ સમજાવી. તો જે કલ્યાણના ઈચ્છુક જીવો એણે વિચારવાનું છે કે આમાં જે કાંઈ પણ પોતે કરી રહ્યા છે એની અંદર આત્માર્થ પોતે અસંગ બને એવી જ બધી કિયાઓ કરી રહ્યા છે કે નહીં ? અને બીજી કોઈ અર્થની ઈચ્છા છે કે નહીં ? એટલે કે ઈચ્છા નથી એમ એને પોતાને જ્યાલ છે કે નહીં ? સતત એનું ચિત્ત જ્ઞાનદર્શા પર છે કે નહીં ? જો આવો

વિચાર કરે તો એકેક સાધક કે એ જે રીતે આરાધન કરી રહ્યો છે એમાં એને અંત:કરણથી ખાતરી થાય, જ્યાલ આવે કે આ જે પ્રમાણે ફૂપાળુદેવ કહે છે એ પ્રમાણે જ આરાધન થઈ રહ્યું છે. હવે એ સિવાય બીજું શું છે કે અત્યારે વર્તમાનમાં લોકો આરાધન કઈ રીતે કરાવે છે ? તો કહે કે અત્ર તો લોકસંજ્ઞાએ, ઓધસંજ્ઞાએ, માનાર્થે, પૂજાર્થે, પદના મહત્વાર્થે, શ્રાવકાદિનાં પોતપણાર્થે કે એવાં બીજાં કારણથી જપતપાદિ, વ્યાખ્યાનાદિ કરવાનું પ્રવર્તન થઈ ગયું છે, તે આત્માર્થ કોઈ રીતે નથી, આત્માર્થના પ્રતિબંધરૂપ છે, માટે જો તમે કંઈ ઈચ્છા કરતા હો તો તેનો ઉપાય કરવા માટે બીજું જે કારણ કહીએ છીએ તે અસંગપણાથી સાધ્ય થયે કોઈ દિવસે પણ કલ્યાણ થવા સંભવ છે. તો અસંગપણાથી સાધ્ય કરી જીવે પોતાનું કલ્યાણ કરવાનું છે. હવે અસંગપણું એટલે શું ? તેનો ખુલાસો પ.કૃ. દેવ કરે છે. અસંગપણું એટલે આત્માર્થ સિવાયના સંગપ્રસંગમાં પડવું નહીં, સંસારના સંગીના સંગમાં વાતચીતાદિ પ્રસંગ શિષ્યાદિ કરવાના કારણો રાખવો નહીં, શિષ્યાદિ કરવા સાથે ગૃહવાસી વેષવાળાને ફેરવવા નહીં. દીક્ષા લે તો તારું કલ્યાણ થશે એવાં વાક્ય તીર્થકરદેવ કહેતા નહોતા. તેનો હેતુ એક એ પણ હતો કે એમ કહેવું એ પણ તેનો અભિપ્રાય ઉત્પન્ન થવા પહેલાં તેને દીક્ષા આપવી છે; તે કલ્યાણ નથી. જેમાં તીર્થકરદેવ આવા વિચારથી વર્ત્યા છે, તેમાં આપણે છ છ માસ દીક્ષા લેવાનો ઉપદેશ જારી રાખી તેને શિષ્ય કરીએ છીએ તે માત્ર શિષ્યાર્થ છે, આત્માર્થ નથી. પુસ્તક છે તે જ્ઞાનના આરાધનને અર્થે સર્વ પ્રકારના પોતાના મમત્વભાવ રહિત રખાય તો જ આત્માર્થ છે, નહીં તો મહાન પ્રતિબંધ છે, તે પણ વિચારવા યોગ્ય છે. હવે આ

અસંગપણું કે જેની અંદર જીવે જે બાધસંગ છે, જે કાઈ સંગ છે તે બધા ઘટાડવા જોઈએ. ઓછા કરવા જોઈએ. એટલું જ નહીં પણ સંસારમાં સંગીના સંગ રાખવા નહીં. પાછા શિષ્ય માટે થઈને ઘણાં બધાં લોકો સાથે સંગ રાખવા નહીં. પાછા શિષ્ય માટે થઈને ઘણાં બધાં લોકો સાથે સંગ કરવામાં આવે તો એ અને એટલું જ નહીં-પણ શિષ્યાદિ કરવા સાથે ગૃહજીવાસી વેશવાળાને પોતાની સાથે ફેરવવામાં આવે. એવાં ઘણાં બધાં કારણો આની અંદર દર્શાવ્યાં. તો હકીકતમાં આની અંદર એટલે આ ભૂમિકાએ પણ મોહભાવ અંદરથી કેવો છે? તે વ્યક્ત થાય છે. આ અસંગપણું જે પ.કુ.દેવે આની અંદર વ્યક્ત કરેલું છે તો બધા મુમુક્ષુએ વિચારવાનું કે ખરેખર એવી અસંગતા લાવવાનો પ્રયત્ન અને પુરુષાર્થ પોતે કરી રહ્યો છે કે નહીં? અને જો એવો એનો પ્રયાસ ન હોય તો એને અનેક પ્રકારના જે સંગ છે ને એ એના ચિત્તને સ્થિર થવા નહીં દે અને આગળ વધવા નહીં દે. એટલે એ રીતે કે જેનાથી પોતાનો આત્માર્થ સધાય, પોતાના આત્માનું કલ્યાણ થાય એવા સંગ સિવાયના બાકીના જે બીજા બધા સંગ છે, પ્રસંગો છે તે બધા જીવે ઘટાડતા જવું જોઈએ-ઓછા કરતાં જવું જોઈએ. અનુકૂળે તેને છોડવા જોઈએ.

આ ક્ષેત્ર આપણું છે અને તે ક્ષેત્ર જાળવવા ચાતુર્માસ ત્યાં રહેવા માટે જે વિચાર કરવામાં આવે છે તે ક્ષેત્રપ્રતિબંધ છે. તો હવે આ ક્ષેત્ર. દરેકે દરેક ગચ્છની અંદર પોતપોતાનાં ક્ષેત્ર હોય. આપણા આટલા નાનકડા સાયલા જેવા ગામની અંદર પણ કેટલા ઉપાશ્રય? તો કહે કે ચાર ચાર ઉપાશ્રય છે. તો હવે એ ગચ્છની જે માન્યતા છે તે કેવી દઢ હશે? તો આ રીતે આ જે ક્ષેત્રપ્રતિબંધ છે તે જીવને હેરાન

કરે છે. એટલું જ નહીં પણ આપણે જો જોઈએ તો પોતાનું જે ક્ષેત્ર છે એમ એ ક્ષેત્રમાં જે ઉપાશ્રય, જેને તે પોતાનો માને અને એની અંદર બીજા કોઈ ગચ્છવાળા આવી જ ન શકે. એવું બંધારણ બની જાય અને એમાં જો કોઈ આવી જાય તો એટલો બધો વિવાદ જાગે કે લોકોને લાગે કે આ જૈનો ક્યાં બાધવા માંડ્યા? આવું થઈ જાય. તો હવે જ્યાં આત્માર્થ જ સાધવાનો છે, એમાં એ જે મારાપણાનો ભાવ છે તે છોડ્યે જ છૂટકો છે ને? આ શરીરમાં જે મારાપણું છે એને પણ કાઢવાનું છે અને એ જો નહીં નીકળે તો આત્મદર્શન જ ક્યાંથી થવાનું છે? તો આ શરીરમાં જે મારાપણું છે તેને કાઢવા માટે થઈને અનેક વસ્તુઓમાં જે મારાપણાનો ભાવ થઈ ગયો છે તે જીવે ઘટાડવો જ પડશે તીર્થકર દેવ તો એમ કહે છે કે દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી એ ચારે પ્રતિબંધથી જો આત્માર્થ થતો હોય અથવા નિર્ગ્રથ થવાતું હોય તો તે તીર્થકરદેવના માર્ગમાં નહીં, પણ સંસારના માર્ગમાં છે. એટલે આ ચાર પ્રતિબંધપૂર્વક જો જીવ આરાધના કરતો હોય તો એ ભગવાનના માર્ગમાં નથી. એ આદિ વાત યથાશક્તિ વિચારી આપ જણાવશો. લખવાથી ઘણું લખી શકાય એમ સૂઝે છે, પણ અત્યારે અત્ર સ્થિતિ કરે છે. આમ તો આ પત્ર વધારે આગળ વાંચતાં લીમડીની વાત તો આવી પણ વધારે વાંચતાં દીપચંદજી મુનિ માટે થઈને પણ ભલામણ કરી હોય અને એના અનુસંધાનની અંદર પણ આ વાત વ્યક્ત કરવામાં આવી હોય એવું પણ બને.

લિ. રાયચંદ્રના પ્રણામ

મુમુક્ષુઓની વારંવારની વિનંતીથી બ્રહ્મનિષ પૂ. રસિકભાઈએ
આશ્રમમાં દરરોજ થતી પ્રાતઃકાળ અને સાયંકાળની ભક્તિના પદોનો
સહજ અને સરળ અર્થ કરી આપ્યો છે જેથી ભક્તિમાં સમજણ ભળવાથી ભાવોલ્લાસ વધે.

પ્રાતઃકાળની ભક્તિ

૧. મંગાલાચયરણ

અહો શ્રી સત્પુરુષકે વચનામૃતમ् જગહિતકરમ्;
મુદ્રા અરુ સત્સમાગમ સુતિ ચેતના જગૃતકરમ्. ૧

શ્રી સત્પુરુષ - જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનો અમૃત સમાન છે. તે આખા જગતનું હિત-કલ્યાણ કરવાની શક્તિ ધરાવનાર છે. તેઓની મુદ્રા તેમજ તેમનો સત્સમાગમ આપણી જે ચેતના સંસારમાં જાગી રહી છે અને પોતાનામાં ઊંઘી રહી છે તેને જગૃત કરનાર છે. એટલે કે તેઓનાં વચનો, મુદ્રા અને સત્સમાગમ અજ્ઞાન દશામાં રમી રહેલી ચેતનાને તેમાંથી પાછી વાળી પોતાનામાં જગૃત કરવાવાળાં છે. માટે તેમનાં વચનોને હૃદયમાં ધારણ કરીને તેમાં જ સ્થિર કરીએ એ જ લાભનું કારણ છે. ૧

ગિરતી વૃત્તિ સ્થિર રખે, દર્શન માગસે નિર્દોષ હૈ,
અપૂર્વ સ્વભાવકે પ્રેરક, સકલ સદ્ગુણ કોષ હૈ. ૨

સત્પુરુષનાં વચનો આપણી સંસાર ભાવ તરફ જતી વૃત્તિઓને તેમાંથી પાછી વાળી પોતાનામાં-અંતરમાં સ્થિર રાખવા માટે ઉપકારી છે. તેમનું દર્શન પણ દોષ રહિત છે. તેઓનું દર્શન આપણને દોષ રહિત કરવા માટેનું સાધન છે. આપણો જે અપૂર્વ સ્વભાવ છે તેને પ્રેરણા આપી અપૂર્વતાનું ભાન કરાવનાર છે. તેમજ તેમનાં વચનામૃતો સકલ સદ્ગુણોનો ભંડાર છે એટલે તેમના જેવા જ શુણો આપણામાં આવિભાવ પામે. માટે તેમના આશ્રયમાં રહેવું અને તેઓની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું તે આપણા બધા માટે ઉપકારી છે. ૨

સ્વસ્વરૂપકી પ્રતીતિ અપ્રમતા સંયમ ધારણમ,
પૂરણપણે વીતરાગ નિર્વિકલ્પતાકે કારણમ्. ૩

પોતાનું જે સ્વરૂપ છે તેની પ્રતીતિ કરાવવા માટે તેમજ અપ્રમતપણે ચારિત્રદશાને પ્રામ કરાવી, પૂર્ણ વીતરાગદશાને પ્રામ કરાવનાર તેમજ નિર્વિકલ્પ સ્થિતિરૂપ જે સમાધિ છે તેના કારણરૂપ, સત્પુરુષનાં વચનામૃત, મુદ્રા અને સત્સમાગમ છે. ૩

અંતે અયોગી સ્વભાવ જો તાકે પ્રગટ કરતાર હૈ,
અનંત અવ્યાબાધ સ્વરૂપમં સ્થિતિ કરાવનહાર હૈ. ૪

જ્ઞાનીનાં વચનો, તેની આજ્ઞા છેવટે આત્માનો જે સંપૂર્ણ શુદ્ધ અવ્યાબાધ સ્વરૂપ સ્વભાવ છે તેને પ્રગટ કરાવનાર છે. જે અનંતકાળ સુધી રહે એવા અવ્યાબાધ સ્વરૂપમાં સ્થિતિ કરાવે છે. સાદી અનંતકાળ આત્માના અનંતગુણોનું અવ્યાબાધપણે આસ્વાદન કરાવવા માટે જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનો, તેની મુદ્રા અને સત્સમાગમ ભળવાન ઉપકારી સાધન છે. ૪

૫. કૃ.દેવ પોતાનાં વચનોમાં જે ઉપરની કરીઓનો ભાવ નીચે પ્રમાણે કહે છે : “અહો ! સત્પુરુષનાં

વચનામૃત, મુદ્રા અને સત્સમાગમ ! સુખુત ચેતનને જાગૃત કરનાર, પડતી વૃત્તિને સ્થિર રામનાર, દર્શનમાત્રથી પણ નિર્દોષ, અપૂર્વ સ્વભાવને પ્રેરક, સ્વરૂપમતીતિ, અપ્રમત્ત સંયમ અને પૂર્ણ વીતરાગ નિર્વિકલ્પ સ્વભાવનાં કારણભૂત- છેલ્લે અયોગી સ્વભાવ પ્રગટ કરી અનંત અવ્યાબાધ સ્વરૂપમાં સ્થિતિ કરાવનાર ! ત્રિકાળ જ્યવંત વર્તો - ઊંશાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ" (પત્રાંક ૮૭૫)

સહજાત્મ સહજાનંદ આનંદધન નામ અપાર હૈ,
સત્ત દેવ ધર્મ સ્વરૂપ દર્શક સુગુરુ પારાવાર હૈ. ૫

આવા સદ્ગુરુનાં, જ્ઞાનીઓનાં ઘણાં નામો છે. જેમ કે 'સહજાત્મ' એટલે સહજ રીતે આત્મસ્વરૂપમાં રહી શકનારા, સહજાનંદ એટલે સહજ રીતે પોતાના આત્માના સુખના આનંદને વેદનારા, આનંદધન એટલે આનંદના જ ધનરૂપ સમૂહવાળા ઈત્યાદિ ઘણાં નામો આ સદ્ગુરુનાં બતાવવામાં આવ્યાં છે. તેઓ સત્ત્રદેવ, સત્ત્રધર્મનું સ્વરૂપ દર્શાવિનારા એવા સદ્ગુરુ છે કે જેના ગુણો પણ અનંત છે. ૫

ગુરુ ભક્તિસે લહો તીર્થપતિપદ શાસ્ત્રમેં વિસ્તાર હૈ,
ત્રિકાળ જ્યવંત વર્તો શ્રી ગુરુરાજને નમસ્કાર હૈ. ૬

આવા જ્ઞાનીપુરુષ-ગુરુની ભક્તિ કરવાથી જીવ તીર્થકર નામકર્મનું ઉપાર્જન કરે છે. તે કેવી રીતે શાય તેને વિસ્તારથી શાસ્ત્રોમાં સમજાવવામાં આવ્યું છે. વીસ મંકારે આરાધના કરવાથી તીર્થકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરી શકાય છે. તેનાં નામ વિગેરે શાસ્ત્રોમાં વિસ્તારપૂર્વક કહેવામાં આવેલ છે. આવા જે ગુરુદેવ છે તેમને નમસ્કાર કરું છું અને તેઓ ત્રિકાળ જ્યવંત રહો એવી ભાવના ભાવું છું. ૬

એમ પ્રણમી શ્રીગુરુરાજ કે પદ આપ-પરહિતકારણમુ,
જ્યવંત શ્રી જિનરાજ-વાણી કરું તાસ ઉચ્ચારણમુ. ૭

આવા જે સદ્ગુરુ છે તેઓને ગ્રાણમ કરું છું કારણ કે તેઓ મારું તથા બધાં ગ્રાણીઓના હિતના કરનારા છે. વળી તીર્થકર પ્રાર્થિત વાણી પણ જ્યવંત છે, કારણ કે તે પણ યથાર્થપણે સમજવામાં આવે તો મોક્ષમાર્ગના દાતા સુધી લઈ જઈ, મોક્ષ માર્ગમાં આગળ વધારવાની શક્તિ ધરાવે છે. તેવી વાણીની ભક્તિ કરું છું. તેનું પઠન કરું છું. તેનું ઉચ્ચારણ કરું છું. જે હિતનું જ કારણ છે. ૭

ભવભીત ભવિક જે ભણે ભાવે સુણે સમજે સદ્હે,
શ્રી રત્નગ્રાની ઐક્યતા લહી સહી સૌ નિજ પદ લહે. ૮

ભવભ્રમણથી જેને કંટાળો આવ્યો છે, જે ભવ્ય છે, તેઓ ભાવ સાથે વાંચે છે, સાંભળે છે, સમજે છે અને તેની શ્રદ્ધા કરે છે, તેથી તેઓ સમ્યગ્રદ્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ જે રત્નગ્રાની અભેદતાને અનુભવીને, પ્રામ કરીને પોતાના પદ એટલે શુદ્ધ, નિરંજન, નિરાકાર એવા આત્મપદને પામે છે. ૮

આવા સત્ત્રપુરુષનાં વચનો અને વાણી છે. આપણો સૌ તે વાણીને સદ્ગુરુ કૃપા વડે બરાબર જીલીને તે પ્રમાણે આચરણ કરીએ તો આપણું જે ધ્યેય છે તેને પ્રામ કરી શકીશું.

૨. જિનેશ્વરની વાણી

અનંત અનંત ભાવ ભેદથી ભરેલી ભલી,
અનંત અનંત નયનિક્ષેપે વ્યાખ્યાની છે;

સકલ જગત હિતકારિણી, હારિણી મોહ,
તારિણી ભવાબ્ધિ, મોક્ષચારિણી પ્રમાણી છે. ૧

જિનેશ્વરના મુખકમળમાંથી પ્રવહેલી વાણી અનંત પ્રકારના ભાવો, ભેદોથી ભરેલી અને હિત કરનારી છે. તેમજ તેને અનંત પ્રકારે નય તથા નિક્ષેપથી વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે. આખા જગતનું હિત કરનારી, મોહ હણી નાખવાની શક્તિવાળી, આ જન્મ-મરણ રૂપે જે ભવસમુદ્ર છે તેમાંથી તારનારી અને મોક્ષ સુધી પહોંચાડવા સમર્થ એવી વાણી છે. માટે હે ભવ્ય જીવો ! તેને સમજીને આદરો. ૧

ઉપમા આપ્યાની જેને તમા રાખવી તે વ્યર્થ,
આપવાથી નિજમતિ મપાઈ મેં માની છે;
અહો ! રાજચંદ્ર, બાળ ખ્યાલ નથી પામતા એ,
જિનેશ્વર તણી વાણી જાણી તેણે જાણી છે. ૨
(ગુરુરાજ તણી વાણી જાણી તેણે જાણી છે.)

આવી સર્વ પ્રકારે ઉત્તમ વાણી છે તેને ઉપમા આપવાની મહેનત કરવી કે ઉપમા આપી શકાય તેમ છે તેમ માનવું તે બધું વ્યર્થ જાય તેમ છે કેમકે તે તો અનન્ય અને અનુ ઉપમેય છે. છતાં પણ તેને જો ઉપમા આપવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે તો પોતાની બુદ્ધિનું જ માપ નીકળે તેમ છે. પરમકૃપાળું શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી કહે છે કે આ વાત બાળ જીવો-અજ્ઞાની જીવોના ખ્યાલમાં- સમજવામાં આવતી નથી. જે જિનેશ્વર કથિત વાણીને જાણો છે તે જ તેને જાણો છે અને તે જ તેને માણીને પ્રમાણી શકે છે એટલે કે મોક્ષમાર્ગનું સુખ અનુભવી શકે છે, તેવી જ રીતે સદ્ગુરુ દેવના મુખમાંથી નીકળતી વાણી પણ એવી છે કે જે મોક્ષમાર્ગનું સુખ પ્રામ કરાવી આપવાની શક્તિ ધરાવે છે. જે સમજે તે જ તેનો આસ્વાદ લઈ શકે તેવી વાત છે.

આપણો સૌ સાધક છીએ તો ચાલો તે જિનેશ્વરની વાણી તેમજ ગુરુદેવના મુખકમળમાંથી પ્રવહતી વાણીને યથાર્થ પણે સમજી મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધવાનો પુરુષાર્થ કરી અનંત સુખની જાંખી કરવા તરફ આગળ વધીએ.

૩. પ્રાતઃકાળની ભાવનાનાં પદી

તીન ભુવન ચૂડા રતન, સમ શ્રી જિનકે પાય;
નમત પાઈએ આપ પદ, સબ વિધિ બંધ નશાય. ૧

ત્રણેલોકમાં ઈન્દ્રજીની પાસે રહેલું જે ચૂડામણિરત્ન તે ભૌતિક જગતની ઊંચામાં ઊંચી વસ્તુ છે તે સમાન શ્રી જિનેશ્વરના ચરણોને સરખાવ્યા છે. આમ તો જિનેશ્વરના ચરણોને કોઈની સાથે ઉપમાથી સરખાવી શકાય તેમ નથી. છતાં ઉપમા આપી છે તે તેમના ચરણોના આશ્રયનું માહાત્મ્ય દર્શાવવા કદ્યું છે. એવા જિનેશ્વરના ચરણોમાં નમસ્કાર કરીએ છીએ, કારણકે તેમ કરવાથી બંધનાં જે કારણો છે, જેના વડે કર્મબંધન થયા કરે છે તેનો નાશ થઈ જાય છે. ૧

આશ્રવ ભાવ અભાવતેં, ભયે સ્વભાવ સ્વરૂપ;
નમો સહજ આનંદમય, અચલિત અમલ અનૂપ. ૨

કર્મના આવવાનાં જે દ્વાર છે તેને આશ્રવ કહેવામાં આવે છે. આ આશ્રવનો બધા જ પ્રકારથી અભાવ કરવાથી હે જિનેશ્વર ભગવંત ! આપ સંપૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપી એવા નિરંજન, નિરાકાર, સહજાનંદ,

આનંદધન સ્થિતિને પામ્યા છો. સહજ આનંદમાં રત એવા, શૈલેશી અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલા, સંપૂર્ણ કર્મમલ રહિત અને ઉપમા ન આપી શકાય તેવા હે ભગવાન આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. ૨

કરી અભાવ ભવભાવ સબ, સહજ ભાવ નિજ પાય;
જ્ય અપુનર્ભવ ભાવમય, ભયે પરમ શિવરાય. ૩

બધા જ પ્રકારના, ભવમાં બ્રમજી કરાવી શકે તેવા ભાવોનો અભાવ કરીને હે જિનેશ્વર ! આપ સહજપણે સ્વભાવમાં સ્થિત થયેલા છો. વળી આપે વારંવાર જન્મ-મરણના ફેરા કરાવવાવાળા જે ભાવો હતા તેનો નાશ કરીને આપ સંપૂર્ણપણે સિદ્ધ સ્થિતિને પામ્યા છો. ૩

કર્મ શાંતિ કે અર્થી જિન, નમો શાંતિ કરતાર;
પ્રશભિત દુરિત સમૂહ સબ, મહાવીર જિન સાર. ૪

કર્મકૃપી અશાંતિ જે અમારામાં વ્યાપી રહી છે તેનો અંત કરવાના કારણરૂપ હે ભગવાન જિનેશ્વર ! આપ છો. વળી અનંત શાંતિ પ્રાપ્ત કરાવવાના નિભિત રૂપ તેવા આપને નમસ્કાર કરું છું. ભગવાન મહાવીરે પ્રરૂપેલ વાણી આપણા દુઃખના સમૂહને શાંત કરવાવાળી છે. જે મુશ્કેલીથી દૂર કરી શકાય તેવા દુરિત ભાવોના સમૂહનો નાશ કરનાર એવી મહાવીરની વાણીનો સાર છે. ૪

જ્ઞાન ધ્યાન વૈરાગ્યમય, ઉત્તામ જહાં વિચાર;
એ ભાવે શુભ ભાવના, તે ઉત્તરે ભવ પાર. ૫

સમ્યક્ જ્ઞાન, સદગુરુએ બતાવેલ ધ્યાન અને આંતરિક રીતે વૈરાગ્યમય સ્થિતિ તથા સુવિચારણા જેની જાગ્રત છે અને શુભ ભાવનાઓની અનુપ્રેક્ષા કરે તે જન્મ-મરણના ફેરામાંથી ધૂટી જઈ શકે છે. તેના જન્મ-મરણના ફેરા ટળી જાય છે અને અનંત અવ્યાખ્યાસ સુખમાં બિરાજમાન થઈ જાય છે. ૫

૪. માળા (દરેક પદની એક)

- (૧) સહજાત્મસ્વરૂપ પરમ ગુરુ
- (૨) આત્મ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.
- (૩) પરમગુરુ નિર્ણથ સર્વજ્ઞાદેવ.

આ ગ્રણ માળાઓમાં પરમકૃપાળું દેવે કેવા અદ્ભુત ભાવો ભરી દીધા છે આને એક લીટીમાં લખીએ સહજ ફેર સાથે તો.

સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ નિર્ણથ સર્વજ્ઞાદેવ, આત્મ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.

સર્વજ્ઞપણું કેવું છે ? તો કે સહજ રીતે આત્મસ્વરૂપમાં રહીને પરમગુરુનું પદ પ્રામ કરવામાં આવે અને ગ્રનિઓનો ભેદ કરી નાખવામાં આવે પછીનું જે શુદ્ધ સ્વરૂપ તે સર્વજ્ઞ દેવનું સ્વરૂપ છે. તે પ્રામ થાય ક્યારે ? તો કહે છે કે જે ભાવનાઓ ભગવાને બતાવી છે તેની અનુપ્રેક્ષા કરતાં કરતાં વૈરાગ્ય-જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય ઉત્પત્ત કરવો અને આત્માને સાધના દ્વારા નિર્ભળ કરતાં કરતાં આગળ વધતા જવું; જે છેલ્લે કેવળ જ્ઞાનમય સ્થિતિ બનાવી દેશે અને એ જ સહજસ્થિતિ છે, સર્વજ્ઞપણું છે.

આ ભાવનાઓ તો અનિત્ય, અશરણ, અશુદ્ધિ, સંસાર વિગેરે છે તથા મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણા અને માધ્યમય ભાવનાઓ છે. તેનું યથાતથ આચરણ કરવામાં આવે તો સર્વજ્ઞપદ મેળવી શકાય.

૫. આત્મજગૃતિનાં પદો

અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ, અસંયુક્ત;
જલ-કમળ, મૃત્તિકા, સમુદ્ર, સુવર્ણ, ઉદ્ક ઉષ્ણ.
ઉષ્ણ ઉદ્ક જેવો રે આ સંસાર છે;
તેમાં એક તત્ત્વ મોટું રે સમજણ સાર છે. ૧

નિશ્ચય નયથી, દ્રવ્યાર્થિક નયથી કે પરમાર્થ નયથી આપણો આત્મા અબદ્ધ— ન બંધાય તેવો, સ્પૃષ્ટ—
કોઈથી ન લેપાય તેવો, અનન્ય—કોઈની સાથે સરખામણી ન થઈ શકે તેવો જુદો છે. નિયત-નિય,
અવિનાશી, અવિશેષ-સામાન્ય-પોતાના સ્વરૂપમાં જે રહેવાવાળો, અસંયુક્ત - કોઈની સાથે પોતાના
સ્વરૂપનો ત્યાગ કરી ન જોડાવાવાળો, જલ-કમળ મૃત્તિકા-પાણી કાદવમાં ઊગેલા નિર્મલ કમળ જેવો,
સમુદ્ર જેવો અગાધ જ્ઞાન-ભંડારવાળો, સુવર્ણ જેવો શુદ્ધ અને સંસાર અવસ્થામાં ઊકળતા પાણી જેવો
છે. આ આખો સંસાર ખદબદ્ધતા ઊકળતા પાણી જેવો, મુશ્કેલીઓ અને દુઃખ સાથે ત્રિવિધ તાપમય છે.
આવી સ્થિતિમાં સમજણના ઘરમાં આવવું એ જ સાર રૂપ છે. ૧

શુદ્ધતા વિચારે ધ્યાવે, શુદ્ધતામે કેલિ કરે;
શુદ્ધતામે સ્થિર વહે અમૃતધારા વરસે. ૨

આ પદનો ભાવ જેને સદ્ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત થઈ હોય, તે જ જાણી શકે, બાકી શબ્દાર્થથી કાંઈ સમજાય તેમ
નથી. ૨

એનું સ્વખે જો દર્શન પામે રે, તેનું મન ન ચઢે બીજે ભામે રે;
થાય સદ્ગુરુનો લેશ પ્રસંગ રે, તેને ન ગમે સંસારીનો સંગ રે. ૩

જેને આત્માનું દર્શન સ્વખમાં પણ થઈ જાય અથવા આત્માના અનુભવનો સહેજ સ્પર્શ થઈ જાય
તો પછી તેનું મન સંસારના ભાવોમાં ભટકતું નથી અને પોતાના સ્વરૂપ તરફ જ વૃત્તિ કરી તેમાં જ
રહેવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને છેવટે સહજ સ્થિતિને મામ કરે છે. આવી વ્યક્તિને સદ્ગુરુનો બેટો થઈ
ગયો હોય છે તેથી તેને હવે સંસારની વાતો કરનાર સંસારી વ્યક્તિનો સંગ ગમતો નથી. તેથી તે જેમ
બને તેમ દૂર રહેવા પ્રયત્ન કરે છે. ૩

હસતાં રમતાં પ્રગટ હરિ દેખું રે, મારું જીવું સકળ તવ લેખું રે,
મુક્તાનંદનો નાથ વિહારી રે, સંતો જીવનદોરી અમારી રે. ૪

કોઈપણ પ્રવૃત્તિ કરતાં કરતાં પણ હરિની અનુભૂતિ રહ્યાં કરે એટલે કે આત્માની સ્મૃતિ જેમની તેમ રહે
તારે મારું જીવન સકળ થયું કહેવાય. સકળ થયું ગણીશ. આ પદના કર્તા શ્રીમુક્તાનંદજી ઓમ કહેછે કે મારો
નાથ - મારો આત્મા તો સર્વત્ર જ્ઞાન અપેક્ષાએ વિહાર કરનાર છે અને તે સ્થિતિ મેળવવા માટે સંતો અમારા
માટે જીવાદોરી છે. એમના માર્ગદર્શન દ્વારા જ મુક્ત આનંદવાળી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેમ છે. ૪

૬. જરૂર ને ચૈતન્ય

જરૂર ને ચૈતન્ય બશે દ્રવ્યનો સ્વભાવ ભિન્ન,
સુ પ્રતીતપણે બન્ને જેને સમજાય છે;

સ્વરૂપ ચેતન નિજ, જડ છે સંબંધ માત્ર,
અથવા તે શોય પણ પરદ્રવ્યમાંય છે;
એવો અનુભવનો પ્રકાશ ઉલ્લાસિત થયો,
જડથી ઉદાસી તેને આત્મવૃત્તિ થાય છે;
કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા,
નિર્ગ્રથનો પંથ ભવઅંતનો ઉપાય છે. ૧

જડ અને ચેતન એ બન્ને દ્રવ્ય છે અને તેમનો બન્નેનો સ્વભાવ બિન્ન - જુદો જુદો છે. સાધકને આ બિન્નતાની સુપ્રતીતિ - યથાર્થ ઓળખાણ થવી જોઈએ. આ સમજણ આંતરિક સમજણ હોવી જોઈએ નહિતર તેને ઓળખાણ થાય નહીં.

પોતાનું સ્વરૂપ ચેતન છે અને જડ એટલે આપણને મળેલું શરીર જડ છે. એ બન્નેનો કર્મને કારણે માત્ર સંબંધ થયો છે. સંબંધ રૂપે જ છે. સંબંધ એટલે સંયોગી થયું કહેવાય અને સંયોગી હોય તેને જુદું પાડી શકાય - કિયા દ્વારા. તેમ આ આપણો આત્મા અને શરીર સંબંધમાં આવેલા છે, તેને આધ્યાત્મિક સાધનાની કિયા દ્વારા જુદા પાડી શકાય.

અથવા તે શરીર જડ છે, તે તો આત્મા માટે ક્ષેયરૂપ-જાગ્રત્તા રૂપ દેખવા રૂપ છે, ક્ષેય છે એ પરદ્રવ્ય રૂપ છે. એ આપણો પોતાનો આત્મા નથી, પરદ્રવ્ય જ છે. ઔદારિક શરીર, તેજસ્ શરીર અને કર્મજ્ઞ શરીર, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો, મન એ બધાં ક્ષેયરૂપ છે, પરદ્રવ્ય જ છે. એ બધા આત્માએ વિભાવ ભાવ કરીને જ મેળવેલાં સાધન છે.

આવો અનુભવનો પ્રકાશ, આત્માનો પ્રકાશ સાધકને, જ્યારે પોતાની અંદર પ્રગટ થાય છે, તેને પછી જડ પ્રત્યે, પરત્રવ્યો પ્રત્યે ઉદાસીન ભાવ આવી જાય છે. ઉદાસીન ભાવ એટલે તેના પ્રત્યે જે મારાપણું, ‘હું’પણું, મમત્વપણું વિગેરે થતાં હતાં તે ન થાય. જેને આવી ઉદાસીન સ્થિતિ યથાર્થપણે થઈ છે, તેને ‘હું’ અને ‘મારું’ છૂટી જાય છે. શરીર પ્રત્યે પણ ઉદાસીન ભાવ ધારણ કરતો થઈ જાય છે. એટલે કે શરીરની દરકાર રાખતો નથી એમ નહીં, પણ સાધના માટે જરૂરી સાધન છે તેમ ગણી તેને મમત્વ ભાવ વગર સાચવીને સાધના કરવામાં તેનો ઉપયોગ કરે છે. આથી આત્મવૃત્તિ પ્રગટ થાય છે. એટલે અત્યાર સુધી જે વૃત્તિઓ બહિર્ભાવમાં જ જાગૃત રહેતી હતી તે હવે અંતર્મુખ થઈ જાય છે. દિવ્યદાષ્ટિ ખૂલ્લી જાય છે. પછી આંખો વડે બાબુ દરશ્ય દેખતો હોવા છતાં, તેમાં મારાપણું કે અહમ્મપણું જાગૃત ન થાય અને બધી ઈન્જિયોના વિષયો પ્રત્યે અંતર્દાષ્ટિ થઈ જાય અને પોતાના સ્વરૂપમાં જ સમાઈ જાય. આવા નિર્ગ્રથ કે જેણે પોતાની અંદર રહેલી ભિથ્યાત્વની, દર્શન-મોહનીયની ગાંઠ તોડી નાખી છે અને ગ્રંથિરહિતપણાની સ્થિતિ પ્રામ કરી છે. જેને જ્ઞાન થઈ જાય તેને પછી કાયાની માયા મમત્વ છે, તે છૂટી જાય છે. આ જ નિર્ગ્રથનો માર્ગ છે. એટલે કે આત્મસાક્ષાત્કાર દ્વારા અનુભવીને સિદ્ધ કરેલો માર્ગ છે. એ ભવનો અંત કરવા માટેનો, જન્મ-મરણના ફેરા ટાળવા માટેનો ઉપાય છે. જો આમ થાય તો જ જન્મ-મરણના ફેરા ટળી જાય. ૧

દેહ જીવ એકરૂપે ભાસે છે અજ્ઞાન વડે,
કિયાની પ્રવૃત્તિ પણ તેથી તેમ થાય છે;

જીવની ઉત્પત્તિ અને રોગ, શોક, હુઃખ, મૃત્યુ,
દેહનો સ્વભાવ જીવ પદમાં જગ્ઝાય છે;
એવો જે અનાદિ એકરૂપનો મિથ્યાત્વભાવ,
જ્ઞાનીનાં વચન વડે દૂર થઈ જાય છે;
ભાસે જડ ચૈતન્યનો પ્રગટ સ્વભાવ બિન્ન,
બન્ને દ્રવ્ય નિજ નિજ રૂપે સ્થિત થાય છે. ૨

જ્યાં સુધી આપણામાં અજ્ઞાન પેઠું છે. યથાર્થ સમજજ્ઞ આવી નથી ત્યાં સુધી દેહ અને જીવ બન્ને એકરૂપ-એક જ છે તેમ જગ્ઝાય છે.

અને આમ છે ત્યાં સુધી જે કાંઈ કિયા કરવામાં આવે છે તે શરીરને અનુલક્ષીને, તેને શાતા થાય તેમ વર્તવાનું ચાલુ રહે છે અને તે શાતા બની રહે તેમ તે જપ-તપ વિગેરે અનેક અનેક પ્રકારની કિયાઓ પણ કરે છે, ઇતાં તે કિયાઓ તેના માટે જન્મ-મરણના ફેરા ટાળવાનું કામ કરતી નથી.

જન્મ થયો તો મારો થયો છે. જે શરીર મળ્યું છે તેમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો મને થયો. આ શરીરને કારણે કોઈ એવો બનાવ બન્યો કે જેથી શોક થવા જેવું થાય, હુઃખનો પ્રસંગ આવી પડે તો તે કર્મને કારણે છે પણ આ હુઃખ મને થયું તેમ માનવાપણું થાય છે. મૃત્યુ થાય છે તો શરીરનું થાય છે, તેનો નાશ થાય છે, પણ તેને આપણો આત્મા અજ્ઞાનપણામાં રહેલો હોઈ મારું મૃત્યુ થશે, મારો જન્મ થયો, મને શોક થયો, મને રોગ થયો, એમ થાય છે. પણ આ બધું તો દેહનો સ્વભાવ છે. આત્માનું આમાં કાંઈ નથી. આવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ અનાદિ કાળથી શરીર સાથે એકરૂપપણાનો થઈ ગયો છે તેને દૂર કરવાનું, જ્ઞાનીનાં શુતરૂપ વચનો સાંભળીને જે પ્રમાણે કરવાનું કહું હોય તે પ્રમાણે કરે તો જ થઈ શકે તેમ છે.

મિથ્યાત્વ ભાવ એટલે અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર કે જેથી સાચું ખોટું જગ્ઝાય છે અને ખોટું સાચું જગ્ઝાય છે. આ મિથ્યાત્વરૂપી અંધારું જ્ઞાનીના શુતરૂપે મળતાં વચનનો ઉપયોગ કરી, તે પ્રમાણે સાધના કરી દૂર કરી શકાય છે. જે આમ થઈ જાય તો જડ ચૈતન્યનો જે પ્રગટ રૂપે સ્વભાવ જુદા જુદા છે તે જ રૂપે આપણે તેને જોઈ શકીએ અને તેની સાથે તે પ્રમાણેનું વર્તન કરતા થઈ જઈએ.

પણ આપણામાં સમજજ્ઞાની જ ખામી છે. મન મળ્યું છે, તો તે મન વડે સમજવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. સમજજ્ઞ તો જ આવે કે જો સુવિચારધારા પ્રગટવવામાં આવે. જ્યાં સુધી વૈરાગ્ય અને અભ્યાસ વડે વિચારધારા પ્રગટવવામાં આવતી નથી ત્યાં સુધી આ જે સમજજ્ઞ કરવાની છે તે થઈ શકતી નથી. માટે સ્થિતિ મેળવવા, સમય મેળવી પુરુષાર્થ કરવો આવશ્યક છે.

મહાત્મા મહનીયમહા: મહાધામ ગુણધામ;
ચિદાનંદ પરમાત્મા, વંદો રમતા રામ.

પરમાત્મ તત્ત્વ બધાં જ તત્ત્વોમાં સર્વોપરી છે, મહનીય એટલે પૂજા થઈ શકે એવું છે, મહા: એટલે દિવ્ય પ્રકાશ સ્વરૂપ, મહાધામ એટલે ભવ્ય જીવોને અવલંબન રૂપ, મહાન આધાર રૂપ છે. ગુણોના ભંડાર એવા ચિદાનંદ, અનંત જ્ઞાનથી ભરપૂર, પરમાત્મ સ્વરૂપમાં વિરાજ રહ્યા છે. જે સહજપણે પોતાના સ્વભાવની જ રમણતામાં રમી રહ્યા છે તેવા સમસ્વરૂપ પરમાત્માને વંદન નમસ્કાર કરું છું.

૭. શ્રી સદગુરુ ભક્તિરહસ્ય

હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! શું કહું, દીનાનાથ દ્યાળ;
હું તો દોષ અનંતનું, ભાજન છું કરુણાળ. ૧

આ પદ આપણે દરરોજ આજ્ઞાભક્તિના કમમાં બોલીએ છીએ, તેમાં ભગવાન પ્રત્યે આપણા દોષોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તેમજ ભગવાનનું માહાત્મ્ય, સદગુરુનું માહાત્મ્ય દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

હે પરમાત્મા ! આપ તો દ્યાળું છો, દીન-ગરીબોના નાથ છો; જ્યારે હું તો અનંત દોષોથી ભરેલું એવું પાત્ર છું. માટે હે પ્રભુ મારા પર કૃપા કરી મારામાં રહેલા દોષોને કાઢવાનો માર્ગ મને બતાવો. ૨

શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજરૂપ;
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું પરમસ્વરૂપ ? ૩

હે ભગવાન ! મારામાં શુદ્ધત્વના ભાવો નથી. વળી હજુ સુધી મેં તને સર્વસ્વ અર્પણ કર્યું નથી. વળી હું તારામય થઈ જાઉં એવી સ્થિતિ પણ હજુ પ્રાપ્ત કરી નથી. કારણ કે મારામાં અહંકાર-અભિમાન ભર્યું પડ્યું છે. દીનતા ભાવ મારામાં હજુ પ્રગટ્યો નથી. હે ભગવાન ! તું તો પરમસ્વરૂપ છો ! તને વધારે શું કહું, તું તો બધું જ જાણી દેખી રહ્યો છે. માટે તને ઓળખવા માટે શું કરવું જોઈએ તે મને બતાવો. ૪

નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંહીં;

આપ તણો વિશ્વાસ દ્દદ, ને પરમાદર નાહીં. ૫

હે ભગવાન ! ગુરુદેવની જે આજ્ઞા, તને મારા હૃદયમાં અચળભાવે ઉઠાવવાની સ્થિરતા પણ પ્રાપ્ત કરી નથી. એક શાસોર્ધ્યવાસ સિવાય બીજી કિયા સાધકે ગુરુની આજ્ઞા સિવાય કરવાની ના કહી છે. હે ભગવાન ! તારામાં અખૂટ, અતૂટ વિશ્વાસ રાખવાની યોગ્યતા પણ મારામાં પ્રગટી નથી. તારા પ્રત્યે અખંડ વિશ્વાસ પણ અચળ-સ્થિર થયો નથી. હે ભગવાન ! આપનાં માહાત્મ્યને હું ઓળખી શકતો નથી એટલે મારામાં તારા પ્રત્યે જે પરમભાવ જાગૃત થવો જોઈએ તે જાગૃત થતો નથી. ૬

જોગ નથી સત્તસંગનો, નથી સત્તસેવા જોગ;

કેવળ અર્પણતા નથી, નથી આશ્રય અનુયોગ. ૭

હે ભગવાન ! હું સત્તસંગમાં કાયમ રહી શકું એવો જોગ પણ પ્રાપ્ત થયો નથી તેમજ તેવા સત્પુરુષની સેવા-વૈયાવચ્ચ કરી શકું એવી તક પણ મને પ્રાપ્ત થઈ નથી. મન, વચન, કાય અને આત્માથી જે સંપૂર્ણ અર્પણતા કરવાની છે તે હજુ સુધી પૂર્ણ રીતે કરી નથી. વળી સત્પુરુષના આશ્રયમાં કાયમ રહી શકું તેવો જોગ પણ પ્રાપ્ત થયો નથી. ૮

‘હું પામર શું કરી શકું ?’ એવો નથી વિવેક;

ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક. ૯

હું પામર, કાંઈ પણ જાણતો નથી એવો ભાવ-વિવેક મારામાં ઉત્પન્ન થયો નથી. તેથી જે યથાર્થ વિવેક જાગૃત થવો જોઈએ તે થયો નથી. વિવેક એટલે વસ્તુને-પદાર્થને જેવો છે તેવો તે પ્રમાણે જ ઓળખવો, જાણવો અને જણાવવો. વળી તારું શરણ હે ભગવાન ! આ દેહ ટકે ત્યાં સુધી કાયમ રાખી શકું એવી જે ધીરજ કેળવવાની છે, તને પણ કેળવી નથી. આવા દોષથી ભરેલો એવો હું પામર જીવ

તારી સમીપ કેવી રીતે આવી શકું ? તે માર્ગનું જાણપણું મારામાં નથી. ૫

અચિત્ય તુજ માહાત્મ્યનો, નથી પ્રહૃતિલિત ભાવ;

અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ. ૬

હે ભગવન્ ! તારું માહાત્મ્ય કેટલું છે ? શું છે ? તેની જાણ નથી. અરિહંત દેવ-તીર્થકર દેવ આ શાસનની પ્રરૂપણ કરી ગયા છે તેનું માહાત્મ્ય કેટલું છે તે જાણવામાં આવે તો આપણામાં તેના પ્રત્યે પ્રહૃતિલિત ભાવ ઉત્પન્ન થાય, પણ તેવો ભાવ મારામાં ઉત્પન્ન થયો નથી અને એટલે આપનો પ્રભાવ કેટલો ઉત્કૃષ્ટ છે તેનું ભાન નથી અને ભાન નહીં હોવાથી તેનું માહાત્મ્ય, જે અંદરમાં સ્થિર થવું જોઈએ તે થતું નથી. આપના સ્નેહની સરવાજીની અસર અંતર સુધી પહોંચતી નથી. ૬

અચળરૂપ આસક્તિ નહિ, નહીં વિરહનો તાપ;

કથા અલભ તુજ પ્રેમની, નહિ તેનો પરિતાપ. ૭

હે ભગવાન ! તારા પ્રત્યે પ્રેમ અને ભક્તિ અચળ-હો નહીં તેવી હોવી જોઈએ પણ તેવી થઈ શકતી નથી. તારો અને મારો વિરહ પડ્યો છે, પણ હે ભગવાન ! તે વિરહનો તાપ પણ મને લાગતો નથી. તારી સાથે પ્રેમ કરનારા મહાપુરુષોની કથાઓ મારા જાણવામાં આવવાં છતાં તે કેટલો દુર્લભ છે, તેની જાણ છતાં મને અવસર મળ્યો છતાં તેના પર લક્ષ્ય અપાતો નથી. તેવો પ્રેમ તારા પ્રત્યે થતો નહીં હોવા છતાં તેની અકળામળ આવતી નથી. તે લોભની વાત હોવા છતાં તે નહીં કરીને નુકસાનનો ધંધો કરી રહ્યો છું. ૭

ભક્તિમાર્ગ પ્રવેશ નહિ, નહીં ભજન દૈદ ભાન;

સમજ નહીં નિજ ધર્મની નહિ શુભ દેશે સ્થાન. ૮

હે ભગવાન ! તેં જે ભક્તિમાર્ગ દર્શાવ્યો છે, તેમાં હજ સુધી મેં પ્રવેશ કર્યો નથી, તારું ભજન-ભક્તિ દૃઢતાથી કરવી જોઈએ તે પણ કરતો નથી કારણ કે ગોતાને શું કરવું ગોગ છે અને શું નુકસાનકર્તા છે તેની તથા પોતાનો ધર્મ શું છે ? તેનું ભાન નથી, તેમજ સાત્ત્વિકભાવ-શુભભાવના ક્ષેત્રમાં પણ મારો વાસ નથી એટલે કે હું દોષથી ભરેલો છું. ૮

કાળદોષ કળિથી થયો, નહિ મર્યાદા ધર્મ;

તોયે નહીં વ્યાકુળતા, જુઓ પ્રભુ મુજ કર્મ. ૯

હાલમાં પ્રવત્તિ રહેલો કાળ કળિયુગ છે એમ વેદાંત કહે છે અને જૈન તેને દુષ્મ કાળ કહે છે એ કાળનો દોષ સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવેછે. વળી જે મર્યાદા ધર્મ હતો તેનો પણ કાળના દોષથી લોપ થતો જાય છે. તો પણ હે ભગવાન ! મને તેનાથી વ્યાકુળતા ઉપજતી નથી કે મારું જીવન કેવી રીતે પ્રસાર થઈ રહ્યું છે. મારાં કર્મ કેવાં ગાઢ હશે, પ્રભુ ! કે હજુ તેમાં ફેરફાર થઈ મારામાં તારા પ્રત્યે ભક્તિ કરવાના ભાવ જાગતા નથી. ૯

સેવાને પ્રતિકૂળ જે, તે બંધન નથી ત્યાગ;

દેહેન્દ્રિય માને નહીં, કરે બાધ્ય પર રાગ. ૧૦

હે ભગવાન ! તારી સેવા ભક્તિ કરવામાં પ્રતિકૂળપણે વર્તુ છું, રહું છું, તેમજ યથાર્થ ભક્તિ કેમ થઈ શકે એ ભાન નથી થયું અને તેથી જે કોઈ વસ્તુનો ત્યાગ કરવામાં આવે તો તે ત્યાગ મુક્તિ માટે ઉપયોગી થવાને બદલે બંધનરૂપ થઈ પડે છે. વળી આ દેહ તથા ઈન્દ્રિયો મારું કહું માનતાં નથી અને બાધ્ય વસ્તુમાં, પરભાવમાં રખડવા ભાગી જાય છે. બહારમાં જ ભટકવું ગમે છે. ૧૦

તુજ વિયોગ સંકુરતો નથી, વચન નયન યમ નાહીં;
નહિ ઉદાસ અનભક્તથી, તેમ ગૃહાદિક માંહીં. ૧૧

હે ભગવાન ! તારો અને મારો વિયોગ થઈ ગયો છે, જેમકે તું તો સિદ્ધાલયમાં સિદ્ધ સ્થિતિમાં જઈને વિરાજમાન થયો છે, જ્યારે હું તો આ સંસાર અટવીમાં રજળી રહ્યો છું તેનું ભાન થતું નથી. તારો અને મારો જે વિયોગ થયો છે તે જ યાદ આવતું નથી. તારા દ્વારા કહેવામાં આવેલાં વચનો, તે પ્રામ કરેલા દિવ્ય નયનને સમજતો નથી. વળી તેં બતાવેલ યમ—પાંચ મહાક્રત કે અણુગ્રત - અહિસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહને પાળતો નથી તેમજ તારી ભક્તિ કરતા નથી એવા લોકોથી પણ ઉદાસીનપણે વર્તતો નથી. અથવા ભક્તિ નહીં કરવા છતાં તે યાદ આવતી નથી, તેનો ખેદ થતો નથી. તેમજ ઘર, કુટુંબ આદિમાં પણ હું ઉદાસીનપણે વર્તતો નથી ત્યાં પણ હુંપણું મારાપણું થઈ રહ્યું છે. ૧૧

અહંભાવથી રહિત નહિ, સ્વર્ધમ સંચય નાહીં.

નથી નિવૃત્તિ નિર્મળપણે, અન્ય ધર્મની કાંઈ. ૧૨

હે ભગવાન ! હું તો અહંકાર-માનથી ભરેલો છું ‘હું’ અને ‘મારું’ કરવામાં જ પ્રવૃત્તિ કરી રહ્યો છું, જેનાથી આ સંસાર સમુદ્રમાં ભટકી રહ્યો છું. મારો ધર્મ શું છે ? આત્માનો સ્વભાવ શું છે ? તેનાં ગુણ લક્ષણ ક્યા છે ? તેને ભેગાં કરતો નથી. તેને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરતો નથી. સમતા, રમતા, ઉર્ધ્વતા ઇત્યાદિ લક્ષણોનું કાંઈ ભાન નથી. અન્ય ધર્મ એટલે બીજા દ્રવ્યોના ગુણો, લક્ષણોને યથાર્થપણે જાણતો નથી. સમજણથી તેની નિવૃત્તિ કરવાનો પુરુષાર્થ કરતો નથી. અન્ય દ્રવ્યોમાં પણ પુરુષાલિકાય જે પરેશાની ઊભી કરે છે, એના સંયોગથી, સંયોગના ભાવોમાં રમણતા કરવામાંથી નિવૃત્ત કેમ થતો નથી ? ૧૨

એમ અનંત પ્રકારથી, સાધન રહિત હુંય;

નહીં એકે સદ્ગુણ પણ, મુખ બતાવું શુંય ? ૧૩

હે ભગવાન ! આમ અનંત પ્રકારોથી તારી ભક્તિ કરવાનાં સાધનો છે, તેને પ્રામ કરતો નથી. આત્માને સુખની માસિ થાય તેવો સદ્ગુણ એકેય મારામાં નથી, તેથી હે ભગવાન ! તને મારું મુખ શું બતાવું ? કેવી રીતે બતાવું ? તારા કદ્યા પ્રમાણે ચાલતો નથી. તું જેની ના પાડે છે તે જ કરવાને ટેવાયેલો છું. એટલે તને શું મુખ બતાવું ? ૧૩

કેવળ કરુણા-મૂર્તિ છો, દીનબંધુ દીનનાથ;

પાપી પરમ અનાથ છું, ગ્રહો મુભજી હાથ. ૧૪

હે ભગવાન ! આટલા બધા દુર્ગુણો મારામાં હોવા છતાં આપ તો મારા પર નિષ્ઠારણ કરુણાનો વરસાદ વરસાવી રહ્યા છો. આપ દીનના નાથ કહેવાઓ છો, જ્યારે હું તો ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ પાપી છું. સંપૂર્ણપણે અનાથતાની સ્થિતિમાં જ ભમી રહ્યો છું. તારું શરણ પણ ગ્રહણ કરતો નથી. છતાં આપ તો કરુણાના સાગર છો માટે મારો હાથ પકડી મને સંસાર સમુદ્રમાંથી બહાર કાઢો એવી વિનંતી કરું છું. ૧૪

અનંતકાળથી આથડયો, વિના ભાન ભગવાન;

સેવ્યા નહિ ગુરુ સંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન. ૧૫

હે ભગવાન ! અનંતકાળથી આ સંસાર પરિભ્રમણ કરતો કરતો રખડી રહ્યો છું. ‘હું કોણ છું ?’ તેનું ભાન કરવાના પુરુષાર્થ કર્યા વગર સંસારમાં રખડી રહ્યો છું. એટલે કે પરભાવમાં જ રમણતા કરી

રહ્યો છું. વળી જે સંત-સદ્ગુરુના ચરણમાં-આશ્રયભાવમાં રહેવું જોઈએ તે અભિમાનને કારણે કરી શકતો નથી તેમજ ‘હું કાંઈક જાણું છું’, ‘હું સમજું છું’, ‘મને ખબર છે’ ના અભિમાનથી ફરી રહ્યો છું. ૧૫

સંત ચરણ આશ્રય વિના, સાધન કર્યા અનેક;
પાર ન તેથી પામિયો, ઉણ્યો ન અંશ વિવેક. ૧૬

હે ભગવાન ! સંત-સદ્ગુરુના, જ્ઞાનીપુરુષના આશ્રયમાં ગયા વિના સ્વચ્છંદતાથી, મને ગમે તેવાં, રુચે તેવાં અનેક પ્રકારનાં સાધનોને ધારણ કર્યા તે એમ સમજને કે આ મને મોક્ષમાં લઈ જશે. પણ તેનાથી આ સંસાર સમુદ્રમાંથી પાર ઉઠતી ન શકતો. બીજું નુકસાન એ થયું કે જે સાધનોથી વિવેક ઉત્પન્ન થવો જોઈએ તેના બદલે અહંકાર ઉત્પન્ન થયો અને તેથી પદાર્થને ઓળખવાનો અંશે પણ વિવેક પ્રાપ્ત ન થયો. ૧૬

સહુ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય;
સત્તુ સાધન સમજ્યો નહીં, ત્યાં બંધન શું જાય ? ૧૭

જે જે સાધનો મોક્ષ મેળવવા માટે આદર્યા, તે બધાં મુક્તિનાં કારણ થવાને બદલે બંધન રૂપ થયાં, સંસાર પરિભ્રમણના કારણરૂપ થયાં. બધાં જ સાધનો કરી કરીને થાકી ગયો તેથી હવે મને લાગે છે કે કોઈ ઉપાય હાથ ઉપર ન રહ્યો કે જેથી આ પરિભ્રમણથી છૂટી શકાય.

સત્તુસાધનો જે સદ્ગુરુના આશ્રયભાવથી સમજાય છે, તે સમજવા માટે સદ્ગુરુના આશ્રયભાવમાં જવાનું જરૂરી હતું તે પણ કર્યું નહીં. જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ સત્તુસાધન કરવાથી સરળતાથી મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધી જવાય. આ સમજમાં આવ્યું નહીં તેથી બંધનનો નાશ કેવી રીતે થાય ? ન જ થાય. ૧૭

પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહીં, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીઠા નહિ નિજ દોષ તો, તરીએ કોણ ઉપાય ? ૧૮

હે પ્રભુ ! તારા પ્રત્યે જે ભાવ-પારિણામિક ભાવ ઉત્પન્ન થવા જોઈએ તે ઉત્પન્ન થયા નહીં. તારી લગની જેવી લાગવી જોઈએ તેવી લાગી નહીં. વળી સદ્ગુરુના ચરણમાં - આશ્રયમાં જઈ રહ્યો નહીં અને તેની આજ્ઞા ઉઠાવી નહીં. મારામાં ભરેલા અગણિત દોષોને જોવાનો જ પ્રયત્ન કર્યો નહીં-જોયા નહીં એટલે કાઢવાનો ઉપાય પણ કર્યો નહીં. આવી રીતે સ્થિતિ હોવાથી આ સંસાર સમુદ્રમાંથી તરીને પાર કેમ પહોંચી શકાય ? ન જ પહોંચી શકાય. ૧૮

અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય;
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય ? ૧૯

અહીંયાં અધમાધમ એટલે લઘુતા ભાવને ધારણ કર્યો નહીં તેથી સકળ જગતમાં હું કાંઈ જાણતો નથી, સમજતો નથી, એવો ભાવ ઊભો થવો જોઈએ તે આવ્યો નહીં. જ્યાં સુધી લઘુતા ભાવનો નિશ્ચય પોતામાં ઉગે નહીં, સ્થિર થાય નહીં ત્યાં સુધી સદ્ગુરુ પાસેથી સત્તુસાધન પ્રાપ્ત થયું હોય તો પણ તે શું કરી શકે ? મદદરૂપ થઈ શકે નહીં. માટે લઘુતા ભાવને ધારણ કરવા પર આ કરીમાં ભાર મૂકેલ છે. ૧૯

પડી પડી તુજ પદપંકજે, ફરી ફરી માગું એ જ;
સદ્ગુરુ સંત સ્વરૂપ તુજ, એ દેઢતા કરી દે જ. ૨૦

માટે હે ભગવાન ! હું વારંવાર તારા ચરણમાં નમસ્કાર કરી, પ્રણામ કરી એક જ વસ્તુ એ માગવાની

ઇચ્છા રાખું છું તે શું ? તો કે “સદ્ગુરુ સંત સ્વરૂપ તુજ, એ દઢતા કરી દે જ” સદ્ગુરુ અને તારું સ્વરૂપ બજે એક જ છે, એમ મને દઢ કરાવી દે જેથી સદ્ગુરુમાં સતત તને જ નિહાળું અને તેઓ પ્રત્યે મારી શ્રદ્ધા દઢતાપૂર્વક જળવાઈ રહે અને હું આ સંસાર પરિભ્રમણમાંથી બહાર નીકળવા માટે પુરુષાર્થ કરી શકું. ૨૦

આ દોહરા યોગ્યતા પ્રામ કરવા માટે ખાસ ઉપયોગી છે. તેથી તેને બરાબર સમજુને તે જ પ્રમાણે યથાર્થ પુરુષાર્થ કરવાની દરેક સાધકની ફરજ બની જાય છે.

૮. કેવલ્યનીજ શું ?

(તોટક છંદ)

યમનિયમ સંજમ આપ કિયો,
પુનિ ત્યાગ બિરાગ અથાગ લહ્યો;
વનવાસ લિયો મુખ મૌન રહ્યો,
દઢ આસન પદ્મ લગાય દિયો. ૧

આપણે પ્રભુ ભક્તિના વીસ દોહરા વિષે વિચાર્યુ. એ દોહરામાં જેમ કહ્યું છે તે પ્રમાણે યથાતથ સમજુને આપણામાં રહેલા દોષો કાઢીએ તો આપણી યોગ્યતા-પાત્રતા તૈયાર થાય. પાત્રતા થઈ હોય અને સદ્ગુરુનો ભટો થઈ જાય તો મોક્ષમાર્ગનું રહસ્ય બતાવવાની કૃપા શ્રી સદ્ગુરુ કરે. તો એ મોક્ષમાર્ગનું રહસ્ય શું છે ? તેની વાત ‘યમ-નિયમ’ પદમાં પરમકૃપાળું દેવે બહુ જ સરસ રીતે કરી છે. તેના પર આપણે વિચારણા કરીએ.

યમ એટલે પાંચ પ્રતો....સાધુ માટે મહાત્રત અને શ્રાવક માટે અણુવ્રત, નિયમ એટલે પાંચ નિયમ-શીચ, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરમણિધાન. ધણી વસ્તુઓનો વારંવાર ત્યાગ કર્યો, વારંવાર વૈરાગ્ય પણ ધારણ કર્યો, સંયમ-દીક્ષા ગ્રહણ કરી, વનવાસ પણ ધણીવાર સ્વીકાર્યો, વાચામૌન પણ ધારણ કર્યું, દઢ આસન-પદ્માસન વાળીને પણ બેઠો અને સાધના કરવા પ્રયત્ન કર્યો. ૧

મનપૌન-નિરોધ સ્વબોધ કિયો,
હઠજોગ પ્રયોગ સુ-તાર ભયો;
જપ બેદ જપે તપ ત્વોંહિ તપે,
ઉરસેંહિ ઉદાસી લહી સબપે. ૨

મનથી પણ મૌન ધારણ કર્યું, પોતાની રીતે સ્વચ્છંદ બોધને ગ્રહણ કર્યો, હઠયોગની સાધના પણ કરી, સુ-તાર એટલે એકાગ્રતા પણ ગ્રહણ કરી, જપના બેઠો જાણી તે પ્રમાણે આરાધના કરી, તપ પણ કર્યું અને હૃદયમાં ભધાથી ઉદાસીનભાવને પણ ધારણ કર્યો. પણ બાધ્યભાવમાં રહીને કર્યું, તે શા માટે કરવાનું છે તેનું રહસ્ય સમજ્યા વગર કર્યું. ૨

સબ શાસ્ત્રગનકે નય ધારિ હિયે,
મતમંડન ખંડન બેદ લિયે;
વહ સાધન બાર અનંત કિયો,
તદપિ કશુ હાથ હજુ ન પર્યો. ૩

બધાં શાસ્ત્રોને નયપૂર્વક-સ્યાદ્વાદ શૈલીથી જાણા, પણ તેનો ઉપયોગ મત પંથના મંડન અથવા ખંડનમાં જ કર્યો. એ દર્શનોના ભેટ પણ ગ્રહણ કર્યા. આ બધાં સાધનો અનંતકાળથી કરતો આવ્યો છું, છતાં જે માટે આ બધું કરવાનું હતું તેનું રહસ્ય હજુ હાથમાં આવ્યું નથી અને તેથી જન્મ-મરણના ફેરા ટળા નહીં. પરિબ્રમણ હજુ ઊભું જ રહ્યું છે. એનો અર્થ એ નથી થતો કે આ બધું કરવાની જરૂર નથી, પણ તે કેવી રીતે કરવું ? કેમ કરવું ? તેનું માર્ગદર્શન જ્ઞાની પાસેથી લીધા વગર સ્વચ્છંદે કર્યું છે એટલે તે સંસાર પરિબ્રમણરૂપ પરિણામયું છે. ૩

અથ કર્યોં ન બિચારત હૈ મનસે,
કદ્ધ ઔર રહા ઉન સાધનસે ?
બિન સદગુરુ કોય ન ભેટ લહે,
મુખ આગલ હેં કહ બાત કહે ? ૪

હે જીવ ! માટે હવે તું મનથી વિચાર તો ખરો કે આ જે અત્યાર સુધી તું કરતો આવ્યો છે તેમાં કોઈક સાધન એવું ખૂટે છે કે જેના આરાધનથી જન્મ-મરણના ફેરા ટળી જાય તેમ છે. તેમ થતું નથી તો અહીંથાં પરમહૃપાળું દેવ કહે છે કે આ મૂળ વાત-માર્ગનું રહસ્ય છે તે સદગુરુ-જ્ઞાનીપુરુષના હૃદયમાં રહેલું છે. તેના વગર તેનો ભેટ કોઈ પણ કરી શકે તેમ નથી. સદગુરુ એટલે કેવા ગુરુ ? તો કહે છે કે જેણે આત્મસાક્ષાત્કાર કર્યો છે તેવા ગુરુ. એ આગળ કહે છે કે હે ભવ્યાત્મા ! તું જેને શોધવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે, તે તારી બહાર નથી, તારી અંદર જ રહેલ છે, જેમ કસ્તૂરી મૃગની નાનિમાં હોવા છતાં તે મૃગ તેની સુગંધથી તેને શોધવા આખા વનમાં દોડતું ફર્યા કરે છે, તેમ હે ભવ્ય જીવ ! તું પણ પરમાત્માને શોધવા માટે બહાર ભયા કરે છે, જ્યારે તે તો મારી અંદર જ બિરાજમાન છે. આના માટે શ્રીમદ્ આનંદધનજી મહારાજ સાહેલ કહે છે કે,

‘ધરમ ધરમ કરતો જગ સહુ કિરે,
ધર્મ ન જાણો હો મર્મ, જિનેશર;
ધરમ જિનેશર ચરણ ચરણ પછી,
કોઈ ન બાંધે હો કર્મ, જિનેશર.’

આ કરીમાં પણ શ્રીમદ્ આનંદધનજી કહે છે કે “આખું જગત એમ કહે છે કે અમે ધર્મ કરીએ છીએ, પણ તેનો માર્ગ-રહસ્ય શું છે તે તેમના જ્ઞાનવાગમાં નથી. સાચી વાત તો એ છે કે જ્ઞાની ભગવંતના આશ્રયમાં રહેવાથી, નવા કર્મનું બંધન થતું નથી.” વાત આમ છે જ્યારે આપણો તો ધર્મ કરીએ છીએ એમ માનીને ચાલીએ છીએ અને નવા કર્મનું બંધન થતું અટકતું નથી. એ જ બતાવે છે કે આપણામાં યથાર્થ બોધની, સમજણની ખામી રહેલી છે. ૪

કરુના હમ પાવત હે તુમકી,
વહ બાત રહી સુગુરુ ગમકી;
પલમેં પ્રગટે મુખ આગલસેં,
જબ સદગુરુ ચર્ન સુપ્રેમ બસેં. ૫

હે ભગવાન ! તારી કૃપા અમારી પર થાય તો સત્પુરુષનો બેટો થઈ જાય; તો આ વાત સમજાય તેમ છે કારણ કે આ વાત તો “સુગુરુગમ” રૂપ છે. એટલે કે જ્ઞાનીપુરુષના હૃદયમાં છુપાયેલી રહસ્ય રૂપ છે. જો તેની કૃપા આપણા પર થાય તો બહુ જ થોડા સમયમાં ભગવાન આત્માને પ્રામ કરી શકીએ. આ તો જ શક્ય બને જો જીવ સદ્ગુરુચરણમાં સંપૂર્ણપણે અર્પણ ભાવ રાખે તો, એટલે કે મન, વચ્ચન, કાયા અને બહિરૂઆત્માને ગુરુને અર્પણ કરી દે તો તેનું કામ થાય. ૫.

તનસેં, મનસેં, ધનસેં, સબસેં,
ગુરુદેવકી આન સ્વઆત્મ બસેં;
તથ કારજ સિદ્ધ બને અપનો,
રસ અમૃત પાવહિ પ્રેમ ઘનો. ૬

સદ્ગુરુના ચરણમાં તન, મન, ધન અને સર્વસ્વ અર્પણ કરીને ગુરુની આજ્ઞા પોતાનામાં યથાર્થપણે ધારણ કરીને તે પ્રમાણે વર્તો તો તેનું કાર્ય સિદ્ધ થઈ જાય એટલે કે સમ્યગુદર્શનની પ્રાપ્તિ થાય, કે જેનું ફળ છેવટે સિદ્ધ પદ પ્રામ થાય તે મળે. “રસ અમૃત પાવહિ પ્રેમ ઘનો” એટલે કે ગુરુએ બતાવ્યા પ્રમાણે સાધના કરવાથી સુખના આનંદનું વેદન સહજપણે કરી શકે. ૬

વહ સત્ય સુધા દરસાવહિંગે,
ચતુરાંગુલ હે દગસે મિલહે;
રસ દેવ નિરંજન કો પિવહી,
ગહિ જોગ જુગોજુગ સો જીવહી. ૭

એ સત્ય સુધાનું દર્શન કરાવે, તો સાધક તેના ધ્યેય તરફ આગળ વધી શકે. આ વાત ભગવાન મહાવીરે ભગવતી સૂત્રમાં ચ્યામરના અવિકારમાં પોતાની સાધના કેમ કરતા હતા તે રૂપે જ્ઞાવેલ છે. તેથી જો પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ આરાધના કરવામાં આવે તો જીવનું અનંત કાળથી જે પરિભ્રમણ થઈ રહ્યું છે તે ટળી જાય અને બહુ જ થોડા કાળમાં તે જીવ મોક્ષ ચાલ્યો જાય. ૭

પરપ્રેમ પ્રવાહ બહે પ્રભુસેં,
સબ આગમભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બીજ ગ્યાનિ કહે,
નિજકો અનુભો બતલાઈ દિયે. ૮

અત્યાર સુધી આપણો જે પ્રેમ છે તેને આપણે વહેંચી દીધો છે. પરભાવના કાર્યોમાં જ પરિણમી રહ્યો છે. ત્યાંથી ઉઠાવીને પ્રભુ પ્રત્યે, સદ્ગુરુ પ્રત્યે પ્રેમ પ્રગટાવવામાં આવે તો બધા જ આગમોનું જે રહસ્ય છે તે પોતાના હૃદયમાં વસે એટલે કે આત્મા પ્રગટ થઈ જાય. આને જ જ્ઞાનીભગવંતોએ કેવળજ્ઞાનનું બીજ કહ્યું છે. આ પદમાં પરમકૃપાળુ દેવને અનુભવ થયો હતો તેના આધારે અને પૂર્વના જ્ઞાનીઓના કથનના આધારે બતાવવામાં આવ્યું છે. ૮

૬. ક્ષમાપના

“હે ભગવાન ! હું બહુ ભૂલી ગયો, મેં તમારાં અમૂલ્ય વચનને લક્ષમાં લીધાં નહીં.”

હે ભગવાન ! જે ભવ મેળવીને જન્મ-મરણના ફેરામાંથી છૂટવા માટેનું કર્તવ્ય કરવાનું હતું તેને ભૂલીને સંસારની માયાજીણમાં જ ફસાઈ ગયો. તમારા કહેલાં અમૂલ્ય વચનો મેં લક્ષમાં લીધાં નહીં કે ‘પરમાં સુખ નથી, ત્યાંથી પાછો વળી સ્વમાં સ્થિર થા.’ આ વચનો તરફ દુર્લક્ષ આપી પરભાવમાં, વિભાવ ભાવમાં જ રમણતા કરતો રહ્યો.

“તમારાં કહેલાં અનુપમ તત્ત્વનો મેં વિચાર કર્યો નહીં. તમારાં પ્રણીત કરેલા ઉત્તમ શીલને સેવ્યું નહીં. તમારાં કહેલાં દ્વારા, શાંતિ, ક્ષમા અને પવિત્રતાને મેં ઓળખ્યાં નહીં.”

હે ભગવાન ! તમારા દ્વારા ઉપદેશેલાં એવાં નવ તત્ત્વ, છ દ્વય, છ પદ પર વિચાર કર્યો નહીં. આપ દ્વારા ઉપદેશવામાં આવેલા શીલને સેવ્યું નહીં કે જેનાથી મારા જન્મ-મરણના ફેરા ટળી જાય. આપ દ્વારા સદાચાર કહેવામાં આવ્યા છે જેવા કે દ્વારા, કરુણા, શાંતભાવ, ભૂલ કરતા જીવો પ્રત્યે ક્ષમાભાવ અને તમે પ્રામૃત કરેલ પવિત્ર શુદ્ધ, આત્માના ગુણોને ઓળખવા પ્રયત્ન કર્યો નહીં. તેથી –

“હે ભગવન્ ! હું ભૂલ્યો, આથક્યો, રજાખ્યો અને અનંત સંસારની વિટંબણામાં પડ્યો છું. હું પાપી છું, હું બહુ મદ્દોન્મત અને કર્મરજથી કરીને મલિન છું.”

હે ભગવાન ! હું મારા પોતાના આત્માની સંપત્તિમાં રાચવાને બદલે તેનાથી વિપરીતપણે જે આત્માને સંસાર પરિભ્રમણનું કારણ છે તેવી સંપત્તિ પાછળ, જે નાશવંત છે તેને મેળવવા માટે રખડ્યો, રજાખ્યો અને તેના ફળરૂપે હું સંસારની આંદીનૂંઠીમાં, ત્રિવિધ તાપમાં ફસાયો છું. હું પાપ કરવામાં પાછું વાળીને જોતો નથી. “હું બહુ સમજૂ છું, જાણું છું, મને ખબર છે.” એવા મહા અભિમાનથી ભરેલો છું અને તેથી કરીને કર્મરૂપી રજમેલના આવરણોના થરના થર મારા આત્મા પર જામેલા છે. પણ હે ભગવાન ! મારી સ્થિતિની મને જાણ થઈ છે અને તેથી –

“હે પરમાત્મા ! તમારાં કહેલાં તત્ત્વ વિના મારો મોક્ષ નથી. હું નિરંતર પ્રપંચમાં પડ્યો છું. અશાનથી અંધ થયો છું, મારામાં વિવેક શક્તિ નથી અને હું મૂઢ છું, હું નિરાશ્રિત છું, અનાશ છું. નિરાગી પરમાત્મા ! હું હવે તમારું, તમારા ધર્મનું અને તમારા મુનિનું શરણ ગ્રહું છું.”

હવે મને જાણ થઈ ગઈ છે કે આપ દ્વારા ઉપદેશવામાં આવેલા તત્ત્વનો સહારો લીધા વિના આ સંસાર પરિભ્રમણમાંથી છૂટી શકું તેમ નથી. અત્યાર સુધી તો હે ભગવાન ! હું સંસારભાવના પ્રપંચમાં જ પડેલો છું. મિથ્યાત્વરૂપી અંધકારથી ભરેલો છું. તેનાથી પદાર્થને ઓળખવા માટે જે વિવેકશક્તિ જોઈએ તે પણ મારામાં નથી તેથી કરીને હું મૂઢતાને પામેલો છું. હે ભગવાન ! તમે જેનું શરણ લેવાનું કહેલું છે તેના શરણને ગ્રહણ નહીં કર્યું હોવાથી હું નિરાશ્રિત છું. તેથી કરીને નાથ વગરનો છું. માટે હે વીતરાગી પરમાત્મા ! હવે હું આપનું, આપે પ્રણીત કરેલા ધર્મનું શરણ ગ્રહણ કરું છું અને આપની આજા પ્રમાણે ચાલીને જેણે આત્મસાક્ષાત્કાર કર્યો છે એવા જ્ઞાની-મુનિનો આશ્રય ભાવ સ્વીકારું છું. માટે,

“મારા અપરાધ ક્ષય થઈ હું તે સર્વ પાપથી મુક્ત થઈ એ મારી અભિલાષા છે. આગળ કરેલાં

પાપોનો હું હવે પશ્ચાત્તાપ કરું છું. જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઊડો ઉત્તરું છું તેમ તેમ તમારા તત્ત્વના ચમત્કારો મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે.”

હે ભગવાન ! આપની પાસે મારી એક જ માંગણી-વિનંતી છે કે પૂર્વ કરેલા મારા અપરાધોનો નાશ થાય અને બધા જ પ્રકારનાં પાપકર્મ-રજમેલથી મુક્ત થઈ જાઉં. કારણ કે પૂર્વ કરેલાં પાપ કર્મોનો હવે હું ખરા અંતઃકરણપૂર્વક પશ્ચાત્તાપ કરું છું. જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારણ કરીને ઊડો ઉત્તરતો જાઉં છું તેમ તેમ આપ દ્વારા પ્રણીત કરેલાં તત્ત્વોની શક્તિ મારા સ્વરૂપને આવરણ રહિત કરવામાં મદદ રૂપ થતી જાય છે. મારા સ્વરૂપની અનુભૂતિ તરફ જરૂર રહ્યો હોઉં એમ મને લાગે છે.

“તમે નિરાગી, નિર્વિકારી, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સહજાનંદી, અનંત જ્ઞાની, અનંતદર્શી અને તૈલોક્ય પ્રકાશક છો.”

હે પરમાત્મા ! આપ તો સંપૂર્ણ રાગ વગરની દશા—વીતરાગતાને પામેલા છો. આપ સંપૂર્ણ વિકાર રહિત છો. ત્રિકાળ જ્ઞાનરૂપ આનંદનું વેદન કરી રહ્યા છો. સહજ પણે આનંદનો ભોગવટો કરી રહ્યા છો, અનંત જ્ઞાન-દર્શનના ધણી છો અને ત્રણે લોકની ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનની વાતો જાણી દેખી રહ્યા છો. તેથી —

“હું માત્ર મારા હિતને અર્થે તમારી સાક્ષીએ ક્ષમા ચાહું છું. એક પળ પણ તમારાં કહેલાં તત્ત્વની શંકા ન થાય, તમારા કહેલા રસ્તામાં અહોરાત્ર હું રહું, એ જ મારી આકંશા અને વૃત્તિ થાઓ ! હે સર્વજ્ઞ ભગવાન ! તમને હું વિશેષ શું કહું ? તમારાથી કંઈ અજ્ઞાયું નથી. માત્ર પશ્ચાત્તાપથી હું કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા ઈચ્છું છું.”

હે ભગવાન ! ફક્ત મારા આત્માનું શ્રેય થાય તે માટે આપની સાક્ષીએ પૂર્વમાં કરેલાં કર્મોની હું ક્ષમા ચાહું છું. તેમજ આપ દ્વારા કહેવામાં આવેલા તત્ત્વમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા ઉત્પસ ન થાય, આપે દર્શાવેલા માર્ગમાં દિવસ-રાત્રિ રહ્યા કરું એ જ મારી આપની પાસે માંગણી છે અને એ જ પ્રમાણે મારી વૃત્તિઓ પણ વર્તો. હે સર્વજ્ઞ ભગવાન ! આપ તો સર્વ જાણી દેખી રહ્યા છો તેથી આપને કેટલું કહું ? હું પશ્ચાત્તાપપૂર્વક મારાં કર્મજન્ય પાપોની ક્ષમા આપની પાસે ઈચ્છું છું કે જેથી મારા આત્માનું કલ્યાણ થાય અને આપના જેવો બની શકું.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૦. છ પદનો પત્ર

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર.

આમાં શરૂઆત કરતાં જ પ.કૃ.દેવ કહે છે કે “અનન્ય શરણના આપનાર એવા સદ્ગુરુદેવને ભક્તિ ભાવથી નમસ્કાર કરું છું.” આટલા ભવોમાં આવું શરણ કે જે અનન્ય છે તે પ્રાપ્ત થયું નથી. જો એ શરણ આપણને પ્રાપ્ત થયું હોત તો અત્યારે આપણે આ જન્મ-મરણના ફેરાના ચક્કરમાં અટવાયેલા ન રહેત.

શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને પામ્યા છે એવા જ્ઞાનીપુરુષોએ નીચે કહ્યાં છે તે છ પદને સમ્યગ્રદર્શનના નિવાસનાં સર્વોત્કૃષ્ટ સ્થાનક કહ્યાં છે.

જે જ્ઞાનીપુરુષો થઈ ગયા છે અને જેમણે ભગવાન આત્માને પ્રગટ કર્યો છે એટલે કે જેમને આત્માનો સાક્ષાત્કાર થયેલો છે એવા જ્ઞાનીઓએ આપણને સમ્યગ્રદર્શન પ્રામ થાય એટલા માટે જ સમ્યગ્રદર્શનનાં સર્વોત્કૃષ્ટ સાધનરૂપ એવાં છ પદ કર્યાં છે, ઉપદેશ્યાં છે.

પ્રથમ પદ : ‘આત્મા છે.’ જેમ ઘટપટાદિ પદાર્�ો છે, તેમ આત્મા પણ છે. અમુક ગુણ હોવાને લીધે જેમ ઘટપટાદિ હોવાનું પ્રમાણ છે; તેમ સ્વપરપ્રકાશક એવી ચૈતન્યસત્તાનો પ્રત્યક્ષ ગુણ જેને વિષે છે એવો આત્મા હોવાનું પ્રમાણ છે.

જેમ ઘટ એટલે ઘડો અને પટ એટલે કાપડ આદિ પદાર્થોનું અસ્તિત્વ આપડા જાણવામાં તેના ગુણધર્મો જાણવાને કારણે આવે છે, તેવી જ રીતે આત્મા પણ રહેલો છે. જેમ ઘડાના ગુણધર્મો અને કાપડના ગુણધર્મો વડે તેને ઓળખી શકીએ છીએ, તે જ રીતે આત્માના ગુણ દ્વારા તેને ઓળખી શકીએ છીએ. તેનો મુખ્ય ગુણ છે : ‘સ્વપરપ્રકાશકતા’ સ્વ એટલે પોતાને અને પર એટલે બાકીના જગતના બધા પદાર્થો; પ્રકાશક એટલે તેને જાણો, ઓળખે અને તે પ્રમાણો કહી બતાવે તેવી શક્તિ. વળી ચૈતન્યસત્તાવાળો છે. જેને એવી રીતે સમજ શક્ય કે ભય જોઈને સલામત સ્થળે ભાગી જવાની પેરવી કરે છે. જો આ ચૈતન્યસત્તા શરીરમાંથી નીકળી જાય તો પછી તેના પર સર્પ ચડી જાય તો પણ ભયનું કારણ બનતો નથી. કારણ કે તેને ઓળખનાર સત્તા જે આત્માની હતી તે આત્મા ચાલ્યો જવાથી તેની સાથે જતી રહી. જે પોતાને જાણો છે તેમજ પરને પણ જાણો છે. આ આત્માના ગુણો છે તેને બરાબર ઓળખી લેવામાં આવે તો તેના દ્વારા જ આત્માની અનુભૂતિ થઈ જાય.

બીજું પદ : ‘આત્મા નિત્ય છે.’ ઘટપટાદિ પદાર્થો અમુક કાળવર્તી છે. આત્મા ન્રિકાળવર્તી છે, ઘટપટાદિ સંયોગે કરી પદાર્થ છે. આત્મા સ્વભાવે કરીને પદાર્થ છે; કેમકે તેની ઉત્પત્તિ માટે કોઈપણ સંયોગો અનુભવયોગ્ય થતા નથી. કોઈપણ સંયોગી દ્રવ્યથી ચેતનસત્તા પ્રગટ થવા યોગ્ય નથી, માટે અનુત્પત્ત છે. અસંયોગી હોવાથી અવિનાશી છે, કેમકે જેની કોઈ સંયોગથી ઉત્પત્તિ ન હોય, તેનો કોઈને વિષે લય પણ હોય નહીં.

ઘટ-પટ આદિ પદાર્થો નાશવંત છે. કારણ કે ઘડો અને કાપડ બને સંયોગોથી ઉત્પત્ત થયેલા છે. તેથી જે સંયોગોથી ઘટ, કાપડ વિગેરે બન્યાં છે તે સંયોગોનો નાશ થવાથી તેનો નાશ થાય છે. જ્યારે આત્મા છે, તે સ્વભાવે કરી મૂળ પદાર્થ (દ્રવ્ય) છે. તે કોઈ સંયોગોથી ઉત્પત્ત થતો નહીં હોવાથી તેનો નાશ થવા યોગ્ય નથી. જે ઉત્પત્ત જ થતો નથી, તેનો નાશ કેવી રીતે થાય ? તેની ઉત્પત્તિ માટે કોઈપણ સંયોગો અનુભવમાં આવતા નથી. આત્માના જેટલા પ્રદેશો અત્યારે છે તેટલા ભૂતકાળમાં હતા અને એટલા જ ભૂવિષ્યકાળમાં એમના એમ જ રહેવાના છે. એટલે કે જ્યારે આત્મા એક શરીર છોડી બીજું શરીર ધારણ કરે ત્યારે જેટલા પ્રદેશો સાથેનો પૂર્વે દેહ છોડ્યો હતો તેટલા જ આત્માના પ્રદેશો સાથે તે ઉત્પત્ત થાય છે. અસંયોગી હોવાથી નિત્ય-અવિનાશી-ત્રણે કાળ રહેવાવાળો છે. વળી આત્મા એક દ્રવ્ય છે અને દ્રવ્ય અપેક્ષાએ કોઈપણ દ્રવ્યનો નાશ થતો નથી; તેમજ નવું દ્રવ્ય ઉત્પત્ત થતું નથી. તેથી આત્મા પણ અવિનાશી છે. તેની ઉત્પત્તિ કોઈ સંયોગો વડે થતી નહીં હોવાથી તેનો લય પણ કોઈમાં થવો શક્ય નથી, તેથી આત્મા નિત્ય છે.

ગ્રીજું પદ : ‘આત્મા કર્તા છે.’ સર્વ પદાર્થ અર્થ કિયાસંપત્ત છે. કંઈ ને કંઈ પરિણામ કિયા સહિત જ સર્વ પદાર્થ જોવામાં આવે છે. આત્મા પણ કિયાસંપત્ત છે, કિયાસંપત્ત છે, માટે કર્તા છે. તે કર્તાપણું ત્રિવિધ શ્રી જિને વિવેચયું છે; પરમાર્થથી સ્વભાવપરિણાતિએ નિજસ્વરૂપનો કર્તા છે. અનુપચિત (અનુભવમાં આવવા યોગ્ય, વિશેષ સંબંધ સહિત) વ્યવહારથી તે આત્મા દ્વય કર્મનો કર્તા છે. ઉપચારથી ઘર નગર આદિનો કર્તા છે.

સર્વ પદાર્થો કિયા કરવાવાળા છે, તે પછી જડ હોય કે ચેતન. જ્યાં કિયા સંપત્તા છે, ત્યાં કર્તાપણું રહેલું છે. દરેક પદાર્થ કંઈ ને કંઈ કિયા કરતા જોવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે આત્મા પણ સતતપણે કિયા સંપત્તતાવાળો છે. કિયા સંપત્તતાવાળો હોવાથી કર્તા છે. તે કર્તાપણું શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતોએ નાના પ્રકારે કહ્યું છે, સમજાવ્યું છે, ઉપદેશ્યું છે :

૧. પરમાર્થથી સ્વભાવપરિણાતિએ નિજસ્વરૂપનો કર્તા છે.
૨. અનુપચિત વ્યવહારથી આત્મા દ્વય કર્મનો કર્તા છે.
૩. ઉપચારથી ઘર, નગર આદિનો કર્તા છે.

આત્મારે આપણે બીજા તથા ગ્રીજા પ્રકારના કર્તાપણમાં રહેલા છીએ અને તેનું કારણ આપણું અજ્ઞાન રહેલું છે, મિથ્યાત્વ રહેલું છે અને આ મિથ્યાત્વ તથા અજ્ઞાનને કારણે જીવ જે પોતાનું નથી તેમાં પોતાપણાની ભાવના કરીને દ્વયકર્મનો કર્તા થઈ રહ્યો છે. જેના કારણે તેના જન્મ-મરણના ફેરા મટતા નથી. પરિભ્રમણ અનંતકાળથી માત્ર થયેલું છે. આ અજ્ઞાનપણે આત્મા દ્વય કર્મનો કર્તા કહ્યો છે. પોતાના વિશેષપણાને કારણે નવા કર્મનો કર્તા થઈ બીજા નંબરનો કર્તા થઈ રહ્યો છે. ગ્રીજા પ્રકારનું કર્તાપણું તો આત્માની શક્તિ બતાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

માટે યથાર્થ સમજણ મેળવી બીજા કે ગ્રીજા પ્રકારના કર્તાપણને છોડી પ્રથમ પ્રકારના કર્તા થવા માટે પુરુષાર્થી બનવું તે જ હિતનું કારણ છે. પ્રથમ પ્રકારનો કર્તા થવાથી સંસારના પરિભ્રમણથી છૂટી જઈ શિવપદ તરફ પ્રગતિ કરીને ત્યાં પહોંચી જાય છે.

યોગ્ય પદ : ‘આત્મા ભોક્તા છે.’ જે જે કંઈ કિયા છે તે તે સર્વ સફળ છે, નિરર્થક નથી. જે કંઈ પણ કરવામાં આવે તેનું ફળ ભોગવવામાં આવે એવો પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે. વિષ ખાધાથી વિષનું ફળ; સાકર ખાવાથી સાકરનું ફળ; અભિનને સ્પર્શથી તે અભિનસ્પર્શનું ફળ; હિમને સ્પર્શ કરવાથી હિમસ્પર્શનું જેમ ફળ થયા વિના રહેતું નથી, તેમ કષાયાદિ કે અકષાયાદિ જે કંઈ પણ પરિણામે આત્મા પ્રવર્તે તેનું ફળ પણ થવા યોગ્ય જ છે અને તે થાય છે. તે કિયાનો આત્મા કર્તા હોવાથી ભોક્તા છે.

જે જે કિયા કરવામાં આવે તેનું પારિણામ કંઈ ને કંઈ આવવાનું છે. એટલે કે કિયાનું ફળ તો મળે જ, જેમ વિષ ખાવાથી વિષનું ફળ મૃત્યુ થાય છે. સાકર ખાવાથી ગળપણનો સ્વાદ આવે છે. અભિનને સ્પર્શ કરવાથી દાગવારૂપે ફળ પ્રાત્મ થાય છે, તેવી જ રીતે કષાય સહિત પરિણામે પરિણામવાથી કર્મ બંધનરૂપ ફળ પ્રાત્મ થાય છે. અકષાયાદિ ભાવે પરિણામવાથી નિર્જરારૂપ ફળ પ્રાત્મ થાય છે. આમ, કોઈપણ કિયાનું પારિણામ થાય છે. આ બધી જ કિયાનો કર્તા આત્મા પોતે જ છે અને કર્તા હોવાથી તેનો ભોક્તા પણ તે જ બને છે.

પાંચમું મદ : ‘મોક્ષપદ છે.’ જે અનુપયરિત વ્યવહારથી જીવને કર્મનું કર્તાપણું નિરૂપણ કર્યું, કર્તાપણું હોવાથી ભોક્તાપણું નિરૂપણ કર્યું, તે કર્મનું ટળવાપણું પણ છે; કેમકે પ્રત્યક્ષ કખાયાદિનું તીવ્રપણું હોય પણ તેના અનભ્યાસથી, તેના અપરિચયથી, તેને ઉપશમ કરવાથી, તેનું મંદપણું દેખાય છે, તે ક્ષીણ થવા યોગ્ય દેખાય છે, ક્ષીણ થઈ શકે છે. તે તે બંધભાવ ક્ષીણ થઈ શકવા યોગ્ય હોવાથી તેથી રહિત એવો જે શુદ્ધ આત્મસ્વભાવ તે રૂપ મોક્ષપદ છે.

આ પદમાં મોક્ષ છે એમ કહે છે. જેવી રીતે અનુપયરિત વ્યવહારથી જીવને કર્મનું કર્તાપણું છે, કર્તાપણું હોવાથી ભોક્તાપણું છે તેમ જોયું. તેવી જ રીતે જીવ કખાયાદિ ભાવનો અભ્યાસ છોડી દે, તેને ઉપશમ કરે તો તે મંદ થતા જણાય છે અને ક્ષય થતાં પણ જણાય છે. વળી જે બંધભાવ છે તે ક્ષીણ થવાના સ્વભાવવાળા હોવાથી આત્મા પુરુષાર્થ દ્વારા તે ક્ષય કરી પોતાના શુદ્ધ આત્મ સ્વભાવને પ્રગટ કરી શકે છે.

છું પદ : તે ‘મોક્ષનો ઉપાય છે.’ જો કદી કર્મબંધ માત્ર થયા કરે એમ જ હોય, તો તેની નિવૃત્તિ કોઈ કાળે સંભવે નહીં; પણ કર્મબંધથી વિપરીત સ્વભાવવાળાં એવાં જ્ઞાન, દર્શન, સમાધિ, વૈરાગ્ય, ભક્તિયાદિ સાધન પ્રત્યક્ષ છે; જે સાધનનાં બળે કર્મબંધ શિથિલ થાય છે; ઉપશમ પામે છે, ક્ષીણ થાય છે. માટે જ્ઞાન, દર્શન, સંયમાદિ મોક્ષપદના ઉપાય છે.

મોક્ષ છે તેમ પાંચમાં પદમાં જોયું. છઠા પદમાં તેનો ઉપાય બતાવવામાં આવ્યો છે. તે ઉપાય પ્રમાણે પુરુષાર્થ કરવાથી આત્મા મોક્ષપદને મેળવી શકે છે. ગુરુ આજ્ઞાએ આમાં જે ઉપાય બતાવ્યા છે તે પ્રમાણે સતતપણે પુરુષાર્થ કરવાથી આપણો આત્મા કર્મભાવથી અગણો થઈ સ્વભાવના પરિણામોમાં વળતો જશે અને છેવેટે મોક્ષ સ્વરૂપી એવો શુદ્ધ, નિરંજન, નિરાકાર સહજાનંદી, સહજાત્મસ્વરૂપી એવી સાદિ અનંતી સ્થિતિને પ્રાપ્ત થશે.

શ્રી જ્ઞાનીપુરુષોએ સમ્યક્દર્શનનાં મુખ્ય નિવાસભૂત કથાં એવાં આ છ પદ અત્રે સંક્ષેપમાં જણાવ્યાં છે. સમીપ મુક્તિગામી જીવને સહજ વિચારમાં તે સપ્રમાણ થવા યોગ્ય છે, પરમ નિશ્ચયરૂપ જણાવા યોગ્ય છે, તેનો સર્વ વિભાગે વિસ્તાર થઈ તેના આત્મામાં વિવેક થવા યોગ્ય છે.

આ છ પદ અત્રે સંક્ષેપમાં કથાં છે. તેના પછીનો જે પાઠ છે તે ખૂબ અગત્યનો છે.

જેને થોડાક જ ભવ બાકી છે એવા જીવને આ વાત તરત જ સમજમાં આવી જાય તેમ છે અને તેનો ઉત્કૃષ્ટ નિશ્ચય આપણને પોતાને જણાય તેમ છે. યથાર્થપણે વિવેક ઉત્પન્ન થાય તો પદાર્થને યથાર્થપણે ઓળખાડા કરવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય.

આ છ પદ અત્યંત સંદેહ રહિત છે, એમ પરમ પુરુષે નિરૂપણ કર્યું છે. એ છ પદનો વિવેક જીવને સ્વસ્વરૂપ સમજવાને અર્થે કહ્યો છે. અનાદિ સ્વભાવનાને લીધે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જીવનો અહીંભાવ, મમત્વભાવ તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશી છે.

આ છ પદ છે તેમાં કોઈપણ જાતની શંકા કરવાને યોગ્ય નથી એમ જિનેશ્વરોએ પોતાની અનુભવસિદ્ધ હકીકત ઉપરથી ફરમાવેલ છે. આ પદોનો વિવેક થવાથી જીવ પોતાના સ્વસ્વરૂપને સમજ શકે છે અને તેથી અનાદિકાળથી સ્વભાવ દશામાં એટલે સંસાર ભાવોને જ પોતાના ભાવો ગણી ચાલતા જીવને, જે પોતાનામાં અહંકાર, મારાપણું વિગેરે પેસી ગયું છે તેના નાશ કરવા માટે આ છ પદનો

ઉપદેશ જ્ઞાનીઓએ કર્યો છે.

તે સ્વખદશાથી રહિત માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે, તો સહજ માત્રમાં તે જાગૃત થઈ સમ્યક્દર્શનને પ્રામ થાય; સમ્યક્દર્શનને પ્રામ થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને પામે. કોઈ વિનાશી, અશુદ્ધ અને અન્ય એવા ભાવને વિષે તેને હર્ષ, શોક, સંયોગ ઉત્પત્ત ન થાય. તે વિચારે સ્વસ્વરૂપને વિષે જ શુદ્ધપણું, સંપૂર્ણપણું, અવિનાશીપણું, અત્યંત આનંદપણું, અંતરરહિત તેના અનુભવમાં આવે છે.

અહંકાર-મમત્વભાવ રૂપી જે સ્વખદશાથી જુદ્દ જ પોતાનું સ્વસ્વરૂપ છે એમ જીવ પરિણતિમાં લાવે તો તેની પોતાનામાં ઊંઘી જવાની જે ટેવ છે તેમાંથી બહુ જ જડપથી જાગૃત થઈ જાય અને તેને સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ જાય; જેથી મિથ્યાત્વ-મોહનીય-દર્શન મોહનીયનો ક્ષય થાય. તેને જ સ્વસ્વભાવરૂપ એવો મોક્ષ કહ્યો છે તે સ્થિતિને મેળવે. ત્યાર પછી તેને કોઈપણ નાશવંત, મલિન અને તેવા પરભાવને વિષે, ગમતા પ્રસંગમાં હર્ષ ન થાય, અણગમતા પ્રસંગમાં શોક ન થાય, કોઈની સાથે ભળી જવાપણું ન થાય. હવે પોતાના સ્વરૂપમાં રહેવું તે જ શુદ્ધતા છે, પોતાના અનંત-જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રમય રત્નત્રયમાં જ રહેવું તે સંપૂર્ણતા છે, હું ત્રણે કાળ જેમનો તેમ રહેવાવાળો અવિનાશી છું, હું પોતે અત્યંત આનંદમય સ્થિતિવાળો છું. આ વાતો તેને સ્વયં અનુભૂતિમાં આવે છે. ત્યાર પછી તેની સાધના અધૂરી રહે ખરી પણ અટકી પડતી નથી. શ્રીમદ્ યશોવિજયજી મ.સા. પણ આઈ દિલ્લીની સજ્જાયમાં ફરમાવે છે કે,

દિલ્લી થિરાદિક ચારમાં, મુગતિ પ્રયાણ ન ભાંજે રે;
રયણિ શયન જેમ શ્રમ હરે, સુર નર સુખ તિમ્મ છાજે રે વીર. ૫
(યો.દ.સ.૧)

જેમ રાતે આરામ કરવાથી આખા દિવસનો લાગેલો શ્રમ નાશ પામી જાય છે, તેવી જ રીતે જે સાધક સ્થિરાદ્ધિક દિલ્લીમાં વર્તી રહ્યો છે તેની સાધના પછી અટકતી નથી. કદાચ સાધના અધૂરી રહે તો તે દેવ કે મનુષ્ય જન્મને ધારણ કરતો રહે છે અને સાધનામાં આગળ વધતો રહે છે અને છેવટે મોક્ષને પામે છે. દેવગતિ મેળવવા છતાં આવો જીવ ત્યાં લપટાયા વિના રહી શકે છે. એટલે કે ત્યાંના ભોગો ભોગવતાં છતાં ઉદાસીનપણે સમય પસાર કરે છે, કારણ કે સમ્યગ્દિષ્પણું પ્રામ થયેલું છે. તેથી સમજે છે કે આ તો પુણ્યનો ભોગવટો છે જે સમભાવે ભોગવી લેવાનો છે. એમાંનું કાંઈ મારું નથી. તે હવે એમ સમજે છે કે –

સર્વ વિભાવ પર્યાયમાં માત્ર પોતાને અધ્યાસથી ઐક્યતા થઈ છે, તેથી કેવળ પોતાનું બિત્તપણું જ છે, એમ સ્પષ્ટ - પ્રત્યક્ષ - અત્યંત પ્રત્યક્ષ - અપરોક્ષ તેને અનુભવ થાય છે. વિનાશી અથવા અન્ય પદાર્થના સંયોગને વિષે તેને ઈષ્ટ-અનિષ્ટપણું પ્રામ થતું નથી. જન્મ, જરા-મરણ, રોગાદિ બાધારહિત સંપૂર્ણ માહાત્મ્યનું ઠેકાણું એવું નિજસ્વરૂપ જાણી, વેદી તે કૃતાર્થ થાય છે.

પોતાના સ્વભાવનું જ્ઞાનપણું થવાથી, જે બાધ્ય ભાવોમાં ઐક્યપણું થતું હતું તે અધ્યાસ છૂટવા માંડે છે અને તેનાથી તો સંપૂર્ણ બિન્નત્વ જ છે એમ સ્પષ્ટપણે - પ્રત્યક્ષપણે - અપરોક્ષપણે પોતાનું સ્વરૂપ અનુભવાય છે. ત્યારબાદ વિભાવભાવ - પરભાવ કે બીજા કોઈ સંયોગોને વિષે તેને ગમવાપણું કે અણગમવાપણું રહેતું નથી, થતું નથી. જન્મ, વૃદ્ધાવસ્થા, મૃત્યુ, રોગ વિગેરેથી સંપૂર્ણ જુદ્દ અને તેનાથી બાધા ન પામી શકે તેવું જે અપૂર્વ- મહાન પોતાનું સ્વરૂપ છે, તેનું વેદન કરતો થકો પોતાના આ મનુષ્ય

જન્મને કૂતાર્થ અનુભવતો થકો રહે છે. જેથી એમ કહેવામાં આવ્યું કે :-

જે જે પુરુષોને એ છ પદ સપ્રમાણ એવાં પરમ પુરુષના વચને આત્માનો નિશ્ચય થયો છે, તે તે પુરુષો સર્વ સ્વરૂપને પામ્યાં છે; આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ, સર્વ સંગથી રહિત થયા છે, થાય છે; અને ભાવિકાળમાં પણ તેમ જ થશે.

જેણે આત્મા પ્રગટ કર્યો છે, એવા જ્ઞાનીપુરુષના વચનથી આત્માનો નિશ્ચય અનુભવ થયો છે એવા પુરુષો પોતાના સ્વરૂપને પામીને સંસાર કે જે ત્રિવિધ તાપરૂપ - આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ રૂપ છે, તેમજ સંગ કે જેનાથી સંસાર પરિબ્રમણ થાય છે તેનાથી ભૂતકાળમાં રહિત થયા છે, વર્તમાન કાળમાં થઈ રહ્યા છે અને ભાવિકાળમાં પણ તેમજ થશે. આવા જે જ્ઞાનીપુરુષો નિષ્કારણ કરુણાશીલ પુરુષોની પ્રત્યે કેમ વર્તવું ? તે હવે કહે છે.

જે સત્પુરુષોએ જન્મ, જરા, મરણનો નાશ કરવાવાળો, સ્વરૂપમાં સહજ અવસ્થાન થવાનો ઉપદેશ કર્યો છે, તે સત્પુરુષોને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર છે. તેથી નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષો, તેનાં ચરણારવિદ સદાય હદ્યને વિષે સ્થાપન રહો.

જેમણે સંસાર પરિબ્રમણ નાશ થાય તેવો ઉપદેશ કર્યો તેમને નમસ્કાર સિવાય બીજું શું કરી શકીએ ? કારણ કે તેઓ તો સંપૂર્ણ નિસ્પૃહપણે વર્તે છે. તેઓની કરુણા નિષ્કારણ હોય છે. આવી જે નિષ્કારણ કરુણા આપણા પર કરવામાં આવી છે તેની ભક્તિ કર્યા કરીએ, તેની અનુપ્રેક્ષા કર્યા કરીએ તો પણ આપણાને આત્મ- સાક્ષાત્કાર થઈ જાય તેવી તેઓની કરુણા છે. આવા જે જ્ઞાનીપુરુષો છે તેનાં ચરણો આપણા હદ્યમાં સદાય સ્થાપિત રહો એટલે કે તેઓના આશ્રયમાં રહેવાનું અને તેઓની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલવાનું થાય તેવી ભાવના સાધક અહીં ભાવે છે.

જે છ પદથી સિદ્ધ છે એવું આત્મસ્વરૂપ તે જેનાં વચનને અંગીકાર કર્યે સહજમાં પ્રગટે છે, જે આત્મસ્વરૂપ પ્રગટવાથી સર્વ કાળ જીવ સંપૂર્ણ આનંદને પ્રાપ્ત થઈ, નિર્ભય થાય છે, તે વચનના કહેનાર એવા સત્પુરુષના ગુણની વ્યાખ્યા કરવાને અશક્તિ છે; કેમકે જેનો પ્રતિ ઉપકાર ન થઈ શકે એવો પરમાત્મભાવ તે જ્ઞાણો કંઈ પણ ઈચ્છા વિના માત્ર નિષ્કારણ કરુણાશીલતાથી આપ્યો, એમ છતાં પણ જેણે અન્ય જીવને વિષે આ મારો શિષ્ય છે, અથવા ભક્તિનો કર્તા છે, માટે મારો છે, એમ કદી જોયું નથી, એવા જે સત્પુરુષ તેને અત્યંત ભક્તિએ ફરી ફરી નમસ્કાર હો.

છ પદથી આત્મસ્વરૂપ સિદ્ધ થાય છે એમ કહેનાર પ્રત્યે શ્રદ્ધા રાખી સાધના કરવામાં આવે તો આત્મસ્વરૂપ સહજપણે પ્રાપ્ત થાય છે અને તે પ્રગટવાથી જીવ પૂર્ણપણે અનંત આનંદને પામવા લાયક થાય છે અને તેથી તે ભયરહિત બની જાય છે. આવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરાવવા માટે જેનાં વચનો કારણભૂત છે એવા સત્પુરુષના અનંત ગુણો છે. તેની ફક્ત વ્યાખ્યા કરવી પડે તેમ હોય તો પણ તેના માટે અશક્ત છું. કારણ કે તેઓએ તો જેનો ઉપકારનો બદલો ન વાળી શકાય એવો પરમાત્મભાવ પ્રાપ્ત કરવાવાળો માર્ગ બતાવ્યો, તે પણ ઈચ્છા-આશા વગર; છતાં જેને આવો માર્ગ બતાવ્યો તેને પોતાના શિષ્યપણે માનવો નથી. અથવા મારી ભક્તિ કરે છે, મારી આજ્ઞામાં રહીને વર્તે છે માટે મારો ગણાય એમ કચારેય વિચાર્યુ

નથી. આવા જે સત્પુરુષો છે તેને વારંવાર નમસ્કાર હો, નમસ્કાર હો. હવે આ ભક્તિ કેમ કરવાની તેનું રહસ્ય જાણાવે છે.

જે સત્પુરુષોએ સદગુરુની ભક્તિ નિરૂપણ કરી છે, તે ભક્તિ માત્ર શિષ્યના કલ્યાણને અર્થે કહી છે. જે ભક્તિને પ્રામ થવાથી સદગુરુના આત્માની યોષાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણદણિ ગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે અને સહજે આત્મબોધ થાય એમ જાણીને જે ભક્તિનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે ભક્તિને અને તે સત્પુરુષોને ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો.

કદાચ કોઈને શંકા થાય કે સત્પુરુષને ભક્તિ કરાવવી હોય એટલે આમ લખ્યું છે. તેનું નિરાકરણ અહીંયાં આપે છે. જ્ઞાનીઓએ જે ભક્તિ કરવા માટે આજ્ઞા કરી છે, તે ભક્તિ જો સાધક ન કરે તો તેને જે કલ્યાણ કરવું છે તે પ્રામ થતું નથી. આ ભક્તિ કરવાથી સદગુરુના આત્માની આંતરિક સ્થિતિ શું છે તે જાણવા શક્તિમાન બનીને તેમાં જ પોતાની વૃત્તિઓને વાળી દે તો, અપૂર્વ ગુણો જે આત્માના છે તે દેખાય છે અને તે દેખાતાં સ્વચ્છંદપણે વર્તવાની વૃત્તિ રહેલી છે તેનો નાશ થાય અને તેથી સહજમાં, સરળતાથી આત્માનો અવબોધ પ્રામ થાય એમ છે તે જાણતા હોવાથી જ્ઞાનીપુરુષ દ્વારા ભક્તિનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. તો આવી ભક્તિને તથા તે ભક્તિના કરનારા એવા સત્પુરુષોને વારંવાર ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો નમસ્કાર હો.

જો પ્રગટપણે વર્તમાનમાં કેવળજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થઈ નથી, પણ જેમનાં વચનના વિચારયોગે શક્તિપણે કેવળજ્ઞાન છે એમ સ્પષ્ટ જાણ્યું છે, શ્રદ્ધાપણે કેવળજ્ઞાન થયું છે, વિચારદશાએ કેવળજ્ઞાન થયું છે, ઈચ્છાદશાએ કેવળજ્ઞાન થયું છે, મુખ્ય નયના હેતુથી કેવળજ્ઞાન વર્તે છે, તે કેવળજ્ઞાન સર્વ અવ્યાબાધ સુખનું પ્રગટ કરનાર, જેના યોગે સહજ માત્રમાં જીવ પામવા યોગ્ય થયો, તે સત્પુરુષના ઉપકારને સર્વોત્કૃષ્ટ ભક્તિએ નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

પ્રગટપણે કેવળજ્ઞાન ઉત્પત્ત થયું નથી, પણ જેના વચનોનો વિચાર કરવાથી મારામાં શક્તિપણે કેવળજ્ઞાન રહેલું છે એમ સ્પષ્ટપણે જાણ્યાંનું છે. સત્પુરુષની શ્રદ્ધારૂપ કેવળજ્ઞાન પ્રામ થયું છે. વિચારદશામાં પણ ફક્ત એક કેવળજ્ઞાન પ્રામ કરવાની જ વિચારણા છે તેથી વિચારદશાએ કેવળજ્ઞાન કર્યું છે. ફક્ત કેવળજ્ઞાન મેળવવારૂપ ઈચ્છા રહી છે તેથી ઈચ્છાદશાએ કેવળજ્ઞાન કર્યું. મુખ્યનયના એટલે દ્રવ્યાર્થીક નયની અપેક્ષાએ દરેક આત્મા કેવળજ્ઞાનવાળો છે. તેથી કેવળજ્ઞાન વર્તે છે એમ કર્યું છે. આવું કેવળજ્ઞાન કે જે સર્વ અભાધિતપણે સુખને પ્રગટ કરવાનું, જેના યોગે સહજ પણ પામવા યોગ્યતા થઈ તે સત્પુરુષના સર્વોત્કૃષ્ટ ઉપકારને સર્વોત્કૃષ્ટ ભક્તિ વડે નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

૧૧. વીતરાગનો કહેલો માર્ગ

ॐ

વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે, એવો નિશ્ચય રાખવો. જીવના અનધિકારીપણાને લીધે સત્પુરુષના યોગ વિના સમજાતું નથી; તો પણ તેના જેવું જીવને સંસાર-રોગ મટાડવાને બીજું કોઈ પૂર્ણ હિતકારી ઔષધ નથી, એવું વારંવાર ચિંતવન કરવું.

આ પરમ તત્ત્વ છે, તેનો મને સદાય નિશ્ચય રહો; એ યથાર્થ સ્વરૂપ મારા હદ્યને વિષે પ્રકાશ કરો અને જન્મ-મરણાદિ બંધનથી અત્યંત નિવૃત્તિ થાઓ ! નિવૃત્તિ થાઓ !!

હે જીવ ! આ કલેશરૂપ સંસાર થકી વિરામ પામ, વિરામ પામ; કાંઈક વિચાર, પ્રમાદ છોડી જાગૃત થા ! જાગૃત થા !! નહીં તો રલચિંતામણિ જેવો આ મનુષ્યદેહ નિષ્ફળ જશે.

હે જીવ ! હવે તારે સત્યુરૂપની આજ્ઞા નિશ્ચય ઉપાસવા યોગ્ય છે.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

— ° —

હે કામ ! હે માન ! હે સંગઉદ્ય !

હે વચનવર્ગણા ! હે મોહ ! હે મોહદ્યા !

હે શિથિલતા ! તમે શા માટે અંતરાય કરો છો ?

પરમ અનુગ્રહ કરીને અનુકૂળ થાઓ ! અનુકૂળ થાઓ !

૧૨. વંદન તથા પ્રણિપાત્રસ્તુતિ

અહો ! અહો ! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંહુ અપાર;

આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર.

અહો ! અહો ! કરુણાના અપાર સમુદ્ર સ્વરૂપ, આત્મલક્ષીથી યુક્ત સદ્ગુરુ ! આપ પ્રભુએ આ પામર જીવ પર આશ્ર્ય પમાડે તેવો ઉપકાર કર્યો છે.

શું પ્રભુ ચરણ કને ધરું, આત્માથી સૌ હીન;

તે તો પ્રભુએ આપીઓ, વર્તુ ચરણાધીન.

હું પ્રભુના ચરણ આગળ શું ધરું ? સદ્ગુરુ તો પરમ નિજામ છે; નિજામ કરુણાથી માત્ર ઉપદેશના દાતા છે, પણ શિષ્યધર્મ શિષ્યે આ વચન કહ્યું છે. જે જે જગતમાં પદાર્થ છે, તે સૌ આત્માની અપેક્ષાએ નિર્મૂલ્ય જેવા છે, જેણે આત્મા આઘ્યો તેના ચરણ સમીપે હું બીજું શું ધરું ? એક પ્રભુના ચરણને આધીન વર્તુ. એટલું માત્ર ઉપચારથી કરવાને હું સમર્થ હું.

આ દેહાદિ આજથી વર્તો પ્રભુ આધીન;

દાસ, દાસ હું દાસ છું, તેહ પ્રભુનો દીન.

આ દેહ ‘આદિ’ શબ્દથી જે કંઈ મારાપણે જળાઈ રહ્યું છે તે આજથી કરીને સદ્ગુરુ પ્રભુને આધીન વર્તો. હું તેહ પ્રભુનો દાસ હું, દાસ હું, દીન દાસ હું.

ખદ્દ સ્થાનક સમજાવીને, ભિન્ન બતાવ્યો આપ;

મ્યાન થકી તરવારવત્ એ ઉપકાર અમાપ.

છેણે સ્થાનક સમજાવીને હે સદ્ગુરુ દેવ ! આપે દેહાદિથી આત્માને જેમ ખ્યાનથી તલવાર જુદી કાઢીને બતાવીએ તેમ સ્પષ્ટ જુદો બતાવ્યો; આપે માપી શકાય નહીં એવો અમાપ ઉપકાર મારા પર કર્યો છે.

જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પાખ્યો દુઃખ અનંત;
સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.

જે આત્મ સ્વરૂપ સમજ્યા વિના ભૂતકાળે હું અનંત દુઃખને પાખ્યો; તે પદ જેણે સમજાવ્યું એટલે ભવિષ્યકાળે ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય એવાં અનંત દુઃખ પામત તે મૂળ જેણે છેદયું એવા શ્રી સદ્ગુરુ ભગવાનને નમસ્કાર કરું છું.

પરમ પુરુષ પ્રભુ સદ્ગુરુ, પરમજ્ઞાન સુખધામ;
જેણે આપ્યું ભાન નિજ, તેને સદા પ્રશામ.
દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત;
તે જ્ઞાનીના ચરણમાં, હો વંદન અગણિત.

સદ્ગુરુ ઉત્કૃષ્ટ પુરુષ છે. જે મારા ભગવાન છે. જે પરમજ્ઞાનના ધારણા કર્તા છે. જે સુખનું ધામ છે. એવા સદ્ગુરુ ભગવંતે મારા સ્વરૂપનું ભાન કરાવ્યું. તેને નિકાળ મારા વંદન હો, પ્રશામ હો, નમસ્કાર હો. વળી જેનો દેહ પૂર્વ પ્રારબ્ધ યોગથી વર્તી રહ્યો છે, તે દેહથી પર એટલે દેહાદિની કલ્યાનથી રહિત આત્મદશા જેની વર્તી રહી છે તેવા જ્ઞાનીપુરુષના ચરણકમળમાં અગણિત વંદન હો.

“હે પરમકૃપાળુ દેવ ! જન્મ જરા ભરણાદિ સર્વ દુઃખોનો અત્યંત ક્ષય કરનારો એવો વીતરાગ પુરુષનો મૂળ ધર્મ (માગી) આપ શ્રીમદે અનંત કૃપા કરી મને આપ્યો, તે અનંત ઉપકારનો પ્રતિ ઉપકાર વાળવા હું સર્વથા અસમર્થ છું. વળી આપ શ્રીમદ્ કંઈપણ લેવાને સર્વથા નિઃસ્પૃહ છો; જેથી હું મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાથી આપણા ચરણારવિંદમાં નમસ્કાર કરું છું. આપણી પરમભક્તિ અને વીતરાગ પુરુષના મૂળ ધર્મની ઉપાસના મારા હૃદયને વિષે ભવ પર્યત અખંડ જાગૃત રહો એટલું માંગું છું તે સક્ષળ થાઓ.”

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

* * *

નોંધ : ભક્તિપદો પૈકી પ્રાતઃકાળની સ્તુતિ અને સાયંકાળની સ્તુતિ તથા દેવવંદનના અર્થ આવતા અંકમાં પ્રસ્તુત કરીશું.

પાત્રતા પ્રામ થવા માટે બાધ્ય સાધનોની જરૂર પડે છે. પણ સમજણાફેરના કારણે તેમાં જ અટકી પડે છે, તે ભૂલ છે, આંતરિક પરિણાતિ પારિણામિકભાવ તરફ ન વળે તો બાધ્ય સાધનો નિષ્ફળ છરે છે. કારણ કે તે મોક્ષમાર્ગના હેતુ થતા નથી. — પૂજ્ય બાપુજી

એકાંત મૌન આરાધના શિબિર અને આરાધના શિબિર

‘જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા છે તે, ભવમાં જવાને આડા પ્રતિબંધ જેવી છે.’

પ.પુ. ભાઈશ્રીની નિશામાં દર મહિને એકાંત મૌન આરાધના શિબિર અને આરાધના શિબિર યોજવામાં આવે છે. આ શિબિરથી સાધકના જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન સર્જતું હોય છે અને સાથે સાથે સાધનામાં પણ ખૂબ જ પ્રગતિકારક પરિણામ જોવા મળે છે.

ઓક્ટોબર-૨૦૧૨ની એકાંત મૌન આરાધના શિબિર : ૫૬

ઓક્ટોબર માસમાં તા. ૧૩-૧૦-૨૦૧૨ રથી ૧૭-૧૦-૨૦૧૨ સુધી એકાંત મૌન આરાધના શિબિર નં. ૫૬ તથા આરાધના શિબિર યોજવામાં આવેલ. એકાંત મૌન આરાધના શિબિરમાં કુલ હતું સાધકોએ ભાગ લીધો. જેમાં ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠીના ૧૪ સાધકો, ચિંતનના ૨ સાધકો, પૂર્ણ પ્રાપ્તિના ૨૮ સાધકો અને અર્ધ પ્રાપ્તિના ૧૮ સાધકો હતા. આરાધના શિબિરમાં કુલ ૨૬ સાધકો હતા. જેમાં ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠીના ૨ સાધકો, પૂર્ણ પ્રાપ્તિના ૮ સાધકો અને અર્ધ પ્રાપ્તિના ૧૬ સાધકો હતા.

એકાંત મૌન આરાધના શિબિરનાં પ્રશિક્ષણમાં પ.પુ.ભાઈશ્રીનો વિષય ‘યોગાદષ્ટિ સમુચ્ચેદ’ (૧ થી ૪ દષ્ટિ) હતો. જે શ્રીમદ્ હરિમદ્રસૂરિજી મહારાજ સાહેબ રચિત પુસ્તકમાંથી લીધેલ. સાધકોને આ વિષય પ્રથમ બે દિવસ અધરો લાગેલ, સમજવામાં થોડો મુશ્કેલ લાગેલ પણ પછી તો પ.પુ.ભાઈશ્રીની સરળ રીતે સમજાવવાની રીતથી વિષય સરળ થઈ પડેલ. સર્વ સાધકો આ વિષયથી ખૂબ જ પ્રભાવિત થયેલ.

આરાધના શિબિરમાં પ.પુ.ભાઈશ્રીનો વિષય એકાંત મૌન શિબિરનો જ અને તે જ સમયે લાઈવ ટેલીકાસ્ટ દ્વારા કલ્યાણ હોલમાં બતાવવામાં અને સંભળાવવામાં આવેલ.

આરાધના શિબિરમાં પ.પુ.શ્રી રસિકભાઈનો વિષય ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશ તથા શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના સખા શ્રી સૌભાગ્યભાઈ અને સાયલા’ પુસ્તકમાંથી પ.પુ. શ્રી કૃપાળુદેવના પત્રો હતા.

આ બસે શિબિરમાં લંડન, નેરોબી, મુંબઈ, કલક્તા, અમદાવાદ, રાજકોટ, વડોદરા, વલસાડ, ભૂજ, સુરેન્દ્રનગર, બોટાદ અને સાયલા એમ જુદા જુદા ક્ષેત્રેથી આવેલા સાધકોએ ભાગ લીધેલ.

એકાંત મૌન આરાધના શિબિર : ઓક્ટોબર-૨૦૧૨ના સાધકોની ફળશુદ્ધિ

- ★ ધ્યાનમાં ખૂબ જ એકાગ્રતાપૂર્વક ચિંતન-મનન થતાં હતાં. કોઈ કોઈ ધ્યાનમાં એકાગ્રતાપૂર્વક થતું ચિંતન જ્યારે અટકી જતું ત્યારે જે આનંદ-હર્ષનો અનુભવ-વેદન થતું તે કષ્યું જાય તેવું નથી. એવી દશા ક્યારે કાયમને માટે થઈ રહે તેવી જિજ્ઞાસા-આતુરતા રહ્યા કરે છે. આ શિબિરથી આત્મ દશા ખૂબ જ ઉંચી આવી હોય તેવું મને સ્પષ્ટ જણાઈ રહ્યું છે. આ મારા અનુભવથી જણાવું છું. — ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ ધ્યાનમાં ચિંતન જાગૃતિ સાથે ગાહું થાય છે તેમ તેમ દેહથી આત્મા સાવ જુદો છે તેવો અનુભવ થાય છે. તેથી આત્મામાં દઢ નિશ્ચય બળવાન થતો જાય છે તેથી જ્ઞાયક આત્મા તરફ વધારે લક્ષ રહે છે તેથી સાધના કરવામાં આનંદ આવે છે. — ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ ધ્યાનમાં જ્ઞાનમય સ્વભાવ-સ્વભાવ એટલે હું-સ્વ-ભાવ. આમ સ્વ-ભાવ-સ્વભાવ એવી વિચારણા

ચાલી - ઉંડાણમાં આ વિચારણા-ચિંતન ચાલતાં ક્ષાળ માટે સ્વ-જ્ઞાનમય હું આત્મા એવી દણિ વેદાતી તેનો આનંદ રહ્યો. તેમાં પછી વિકલ્પાત્મક રૂપે- આ વિચાર ચાલ્યા કર્યો. જે સફ્ટગુરુ કૃપાનું ફળ છે.

- ઉર્ચ્ચ શ્રેષ્ઠી

- ★ સંસારની બધી જ વસ્તુઓ પ્રયેનો મોહભાવ ઘટતો જાય છે. સંસાર પ્રત્યેની આસક્તિ-મોહભાવ ઘટતા જાય છે. કોઈ પણ વસ્તુ માટે રાગ-દ્રેષ્ટ, પ્રીતિ-અપ્રીતિના ભાવો ઘટતા જાય છે. હું અને મારું ઓઠું થતું જાય છે. કોઈ મારું આ કામ કરે તો સારું એ અપેક્ષાઓ ઘટતી જાય છે. ગુણોમાં ધીમી ગતિએ પણ વધારો જ થાય છે. ધ્યાનમાં આનંદ આવે છે. ધ્યાન કરવા બેસવાનો ઉત્સાહ રહે છે. પાંચે આજીઓ સમજાને કરવાથી ખૂબ જ લાભ થાય છે. કોઈ પણ સમસ્યા હોય ત્યારે સાધનને એની જગ્યાએ રાખીને થોડીવાર બેસવાથી મન શાંત થઈ જાય છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ આ વખતની શિબિરમાં ધ્યાનમાં ઘણી સારી પ્રગતિ થઈ છે. ધ્યાનમાં જે કાંઈ ભૂલો થતી હતી અને જ્યાં અટકી જવાતું હતું તેનું બ્રહ્મનિષ્ઠોનાં સૂચનોથી સમાધાન થયું છે અને ત્યાર પછીનાં ધ્યાન ખૂબ જ સુંદર અને સ્થિરતાવાળાં થયાં છે. આ જ પ્રમાણે અમે અમારા ક્ષેત્રમાં ગયા પછી પણ આવો સાધનાનો પુરુષાર્થ ચાલુ રાખવાની જરૂર કોશિશ કરીશું કારણ કે અહીંયાં જે દશા પ્રાપ્ત કરી છે તેને કમસે કમ ટકાવી રાખવાનો પણ સધન પુરુષાર્થ જરૂરી છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ શિબિર દરમ્યાન ધ્યાનની સધન સાધનાનો લાભ પ્રાપ્ત થતો હોવાથી ધ્યાનની ભૂમિકામાં જ્યાં હોઈએ ત્યાંથી ઉપર ઊઠતા જવાય છે. ન સમજાતાં અનેક આધ્યાત્મિક રહસ્યો બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાત્માઓના માર્ગદર્શનથી પ્રાપ્ત થતાં જાય છે. તેથી એક અદર્ભ ઉત્સાહ અને નવા જ આત્મવિશ્વાસ સાથે ધ્યાનમાં સ્થિરતા સમજપૂર્વક વધતી જાય છે. ધ્યાનના સધન અભ્યાસથી મનની ચંચળતામાં પ્રાથમિક લેવલે એક ઠહેરાવ આવતો અનુભવી શકાય છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ ધ્યાનમાં સ્થિરતા આવતી જાય છે. પ્રગતિ ધીમી દેખાય પણ પ્રગતિ થઈ રહી છે. કષાયભાવ પાતળા પડ્યા છે. અંદરની શાંતિ, આનંદ રહે છે. કોઈ જીવને જરા પણ દુભવવું ગમતું નથી. સર્વ જીવો સુખી થાય એવી ભાવના રહે છે.
- ★ ધ્યાનમાં શાંતિ અને પ્રસન્નતા વેદાય છે. શરીર હળવું ફૂલ જેવું લાગે છે. હું જ્ઞાન સ્વરૂપ પોતે જ હું એવી જાગૃતિ અવાર-નવાર ઘણીવાર રહે છે. આત્માનો નિશ્ચય વધતો જાય છે અને દેહાત્મબુદ્ધિ ઘટતી જાય છે. આફુળતા થતી નથી. તેમ જ ઉચ્ચાટ-ઉદ્ઘેગ પણ થતાં નથી. અને શાંતિ અનુભવાય છે. રાગ-દ્રેષ્ટ, કષાય ભાવે પણ શિબિર દરમ્યાન આત્માના અનુસંધાનમાં રહેવાથી ઓછાં થતાં લાગે છે અને આત્મ-પરિણાતિ તરફ લક્ષ જાય છે. — પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ સંસારી જીવનમાં જુદી જુદી વસ્તુઓમાં ઓતપ્રોત થયેલા ઉપયોગને ફક્ત પોતાની અંદર વાળવાની એક તક આ શિબિરમાં મળી. એકલા રહેવાથી ભાવ્ય નિમિત્તો ન મળતાં અંદર પેલાં કષાયો, વિપરીત ભાવો, દૂષણો જાણો બહાર આવતાં હોય એવું લાગ્યું. નબળાઈઓ અને પુરુષાર્થમાં અવરોધક કારણો સ્પષ્ટ રીતે નજરમાં આવ્યાં. ધ્યાનમાં પુરુષાર્થને વેગ મળ્યો અને પરિણામો ઘણાં જ સુધર્યા હોય તેવું લાગે છે.
- અર્ધ પ્રાપ્તિ

ડિસેમ્બર-૨૦૧૨ની આરાધના શિબિર

ડિસેમ્બર માસમાં તા. ૨૫-૧૨-૨૦૧૨ થી તા. ૩૧-૧૨-૨૦૧૨ સુધી એકાંત મૌન આરાધના શિબિર યોજવામાં આવેલ. આ આરાધના શિબિરમાં કુલ ૧૧૪ સાધકોએ ભાગ લીધેલ, જેમાં ઉદ્ભાઈઓ અને ૭૫ બહેનો હતી. જેમાંથી ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠીના ૧૬ સાધકો હતા. ચિંતનના ૨ સાધકો, પૂર્ણ પ્રાપ્તિના ૩૩ સાધકો અને અર્ધ પ્રાપ્તિના ૬૩ સાધકો હતા.

આ શિબિરના પ્રશિક્ષણમાં પ.પુ.ભાઈશ્રીનો વિષય ચિરંતનાચાર્ય રચિત પંચસૂત્રનું પ્રથમ સૂત્ર ‘પાપ પ્રતિઘાત અને ગુણ બીજાધાન’ હતો. પ.પુ.ભાઈશ્રીએ પ્રશિક્ષણમાં આ વિષય સહેલાઈથી સાધકો સમજ શકે તેવી મીઠી ભાષામાં સૂક્ષ્મતાપૂર્વક તથા સાધક સહેલાઈથી આધ્યાત્મિક માર્ગમાં વધુ ને વધુ શ્રદ્ધાવાન અને આગળ ને આગળ વધતો રહેતે રીતે સમજાવેલ. જેથી સર્વ સાધકો ખૂબ જ આ વિષયથી પ્રભાવિત થયેલ.

આ શિબિરના બીજા પ્રશિક્ષણમાં બ્ર. રસિકભાઈનો વિષય શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃતમાંથી ‘વ્યાખ્યાન સાર-૧’માંથી આંક ૧૬૮-૧૭૦નું વિશ્લેષણ હતો. તેમણે પણ કર્મની ચિયરી સુંદર રીતે દરેક સાધક સમજ શકે તેવી ભાષામાં સમજાવેલ.

બ્ર. રસિકભાઈએ ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠીના સાધકો માટેના અલગ પ્રશિક્ષણમાં ‘પરમાત્મ સ્વરૂપ બનવાની આધ્યાત્મિક સાધના’નો વિષય લીધેલ. જે ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠીના સાધકોને ધ્યાનમાં ખૂબ જ ઉપયોગી થઈ પડે તેવી રીતે સમજાવેલ.

આ શિબિરમાં લંડન, નૈરોબી, યુ.એસ.એ., કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા, મુંબઈ, કલકત્તા, ઈન્ડોર, અમદાવાદ, વડોદરા, રાજકોટ, વેરાવળ, બેંગલોર, વસરી, સુરેન્દ્રનગર, બોટાદ અને સાયલા આદિ જુદા જુદા ક્ષેત્રોથી આવેલા સાધકોએ ભાગ લીધેલ.

આરાધના શિબિર : ડિસેમ્બર-૨૦૧૨ના સાધકોની ફળશુદ્ધિ

- ★ આ શિબિરના ધ્યાનોમાંના ઘણા ધ્યાનોમાં તો એવી ધ્યાનસ્થ દશા થઈ જતી કે ચિંતન-મનન કાંઈ ન હોય ફક્ત અને ફક્ત આનંદ-આનંદ તથા શાંતિ-પરમ શાંતિ જ લાગતી. આવી દશા કાયમ રહેતી હોય તો કેવું સારું એવા ભાવ થઈ આવતા. ધ્યાનનો એક કલાક જાણે કે એક્કષણ માત્રમાં પૂરો થઈ ગયો હોય તેવું લાગતું. શરીર જ ન હોય તેવું ધ્યાનોમાં અવાર નવાર ભાસતું. ધ્યાનમાં સાધન ઉપર જ દસ્તિ ચોંટી રહેતી ત્યારે આવી દશા ચિંતન-મનન અને શરીર રહિતની થઈ આવતી. – ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ આ શિબિરમાં ધ્યાન સારાં થયાં. ખૂબ શાંતિ લાગી. શિબિર એટલે કર્મો બાળવાનું મશીન. અહીંથી શિબિરમાંથી એવું ભાતું મળે છે કે તેથી પ્રવૃત્તિમાં પણ સમતામાં ટકી શકવાની શક્તિ મળે છે.

– ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી

- ★ આ આરાધના શિબિરમાં સાધના સારી રીતે થઈ. જેમ જેમ ઉપશમ અને વૈરાગ્ય વધતાં જાય છે તેમ તેમ ધ્યાનમાં સ્થિરતા વધતી જાય છે. મન શાંત રહે છે. ઉપયોગ અંતરમુખ થઈ આત્મા સાથે રમણતા કરે છે તેમ તેમ અપૂર્વ આનંદ અનુભવાય છે. – ઉચ્ચ શ્રેષ્ઠી
- ★ ધ્યાનમાં ખૂબ જ પ્રગતિ થઈ જણાય છે. હાલતાં-ચાલતાં અને અન્ય કાર્યો કરતાં સહેલાઈથી અને સ્પષ્ટતાથી લક્ષણિદ્ધ ઉપર રહેવાય છે અને દસ્તિ સ્થિર બની જતી હોય છે. ઘડ્યોવાર એટલી બધી સ્થિર

થઈ જાય છે કે સામેની વસ્તુ અદૃશ્ય બની જાય છે અને ક્યારેક એમ પણ લાગે કે શરીર પણ નથી. ધ્યાનમાં પણ સહેલાઈથી ઉપયોગ લક્ષ ઉપર આવીને શાંતિથી બેસી રહે છે અને ત્યાં પ્રકાશ હોય તેનો અનુભવ થયા રાખે છે. સ્થિરતાની સ્પષ્ટ પળોમાં હું છૂટો છું એવો અનુભવ થયા રાખે છે. ચિંતન કરતાં કરતાં ખૂબ એકાગ્ર થઈ જવાય છે અને ધ્યાનની અદ્ભુત શાંતિનો અનુભવ થાય છે. — ચિંતન

- ★ During dhyan I feel that I can find my lakshbindu easily and my mind likes and enjoys staying there, while there I feel very very calm, I realise nothing matters as I have so much happiness within me. Sometimes I feel that I am sitting but there is also a body that is a little higher, meaning above the ground, at times I feel bodiless and never ending.
— પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ શિબિર સુખની યાત્રામાં જોડાવાની ચાવી છે. દરરોજના કષાયો લખવાથી પણ જ્યાલ આવે છે કે કેટલા બધા રાગ-દ્વારા થાય છે. પ.પુ.ભાઈશ્રી કષાયોની આગમાંથી ઉગારે છે. વિષયોના કીચડમાં ફસાઈ ગયેલા આત્માને ઉગારે છે.
— પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ સાધનામાં ધ્યાનમાં બેસું કે તરત જ દિશિ સાધન ઉપર સ્થિર થઈ જાય છે. ધ્યાનમાં ઉત્સાહ અને ઉમંગથી બેસું છું. સ્થિરતા વધતી જાય છે. ઉપયોગને સૂક્ષ્મ કરવાની જગૃતિ રાખું છું. શાંતિ અને પ્રસન્નતા જણાય છે. દેહાધ્યાસ ઘટતો જાય છે અને આત્મનિશ્ચય વધતો જાય છે. કંટાળો આવતો નથી તેમ જ થાક પણ લાગતો નથી. ધ્યાનની અસર દિવસ દરમ્યાન રહે છે. શરીરની કિયા કરતી વખતે દ્રષ્ટા તરીકે રહેવાય છે.
— પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ શિબિર દરમ્યાન ધ્યાનના સધન અભ્યાસથી જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા રહેવાનો અભ્યાસ વધવાથી સ્થિરતા વધતી જાય છે. જગૃતિપૂર્વક વિચારોને સમભાવે જોવાનો મહાવરો વધતો જાય છે, વિચારોમાં ભળવાપણું ઘણું ઓછું થતું જાય છે. સ્વ-અવલોકનથી જીવનો દિશિકોણ જ બદલાઈ ગયો છે. સ્વના દોષો જોવામાં મન કાર્યરત થઈ જવાથી સ્વયંને સુધરવા તરફનું જ લક્ષ બનતું જાય છે. અંતર્મુખતા વધતી જાય છે. સ્વયંને સુધારોને વધુ ને વધુ આધ્યાત્મિક માર્ગમાં આગળ વધવાની તાલાવેલી જગતી જાય છે. શિબિર દ્વારા જ આ સંસ્કારો વધુ ને વધુ કેળવાતા જાય છે.
— પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
- ★ શિબિરમાં ધ્યાનમાં અત્યંત શાંતિ અને સુખ-આનંદ લાગતાં, સતત નાદ સંભળાતો. બે ધ્યાનમાં તો ડંકાઓ સંભળાતા હતા, સ્થિરતા વધુ હોય ત્યારે પોતાનું ભાન રહેતું ન હતું, હવામાં તરતી હોય તેવું લાગતું, શરીર નથી તેમ ભાસે, ઘણી શક્તિ આવી જતી, મુખમાં સતત ઠંડક રહેતી, ધ્યાનમાંથી ઊભા થવાતું નહીં.
— અર્ધ પ્રાપ્તિ
- ★ ધ્યાનમાં પરિણામો સુધરતાં હોય એવું લાગે છે. સ્થિરતા વધતાં ધ્યાનમાં તો વધુ શાંતિ અને હળવાશ જણાય છે. ઘણી વાર ધ્યાન છોડી દીધા પછી પણ વધુ સમય બેસી રહેવાનું મન થાય છે. સ્થિરતા વધતાં ‘હું આત્મા છું’ એ નિશ્ચય વધુ ને વધુ બળવાન થયો છે.
— અર્ધ પ્રાપ્તિ

રાગ : પ્રશસ્ત રાગ અને અપ્રશસ્ત રાગ

પ્રશસ્ત રાગ બંધનકર્તા નથી, બંધનથી છોડાવનાર છે. પ્રશસ્ત રાગ એ ઔપધની જેમ અપ્રશસ્ત રાગથી છોડાવે છે. પ્રશસ્ત રાગ એટલે દેવ-ગુરુ-ધર્મ પર રાગ, સમ્યક્ષાખ્ર, તીર્થ, પર્વ, ધર્મક્ષેત્ર, આત્મગુણ વગેરે પર રાગ; તેથી પાપનો બંધ થતો નથી. બોટી આશંસા યાને હુન્યવી રાગ પાપનો બંધ કરાવે. પ્રશસ્ત રાગ તો અપ્રશસ્ત રાગને નબળા પાડે છે. પ્રશસ્તમાં ધર્મ-લેશ્યા ધર્મનો અનુરાગ સહેજે કરાવે. ધર્મરાગ એટલે ધર્મની લેશ્યાવાળો રાગ. એ પાપોને કાપી આત્માનો વિકાસ સધાવે છે. અપ્રશસ્ત રાગ એટલે પાપની લેશ્યાવાળો રાગ. એ પ્રશસ્તનો દેખાવ કરે તેથી કાંઈ પ્રશસ્ત ન થઈ જાય. જાતનો ગુંડો હોય, પણ શાહુકારના કપડાં પહેરી લે, તેથી કાંઈ શાહુકારમાં ન ખે. ગુંડાગીરીની દિશા ફેરવે, ધંધો ફેરવે, વૃત્તિ પલટે, તો લોકો વિશ્વાસ કરે. દીકરા ઉપર, સ્ત્રી ઉપર પ્રશસ્ત રાગ ત્યારે કહેવાય કે જ્યારે સ્નેહરાગ અને કામરાગ જતો કરી શુદ્ધ સાધર્માનો અને મોક્ષ-કુટુંબીનો જ નીતરતો રાગ આવે. સાધુ ઉપર પણ અપ્રશસ્ત રાગ સારો નહિ. ‘આ સાધુ વાસકૈપ સારો નાખે છે, ફાયદો થાય તેવો,’ વગેરે.. તો એ અશુભ અપ્રશસ્ત રાગ બની જાય. સંસારના લાભની અપેક્ષાએ, હાસ્યાદિ મોહની વૃત્તિના પોષણની દસ્તિએ, રાગ કરવો તે અપ્રશસ્ત રાગ. સંસારથી નિસ્તાર પામવા, મુક્ત થવા માટે, અને તેના ઉપાયમાં જોડાવા બદલ જે રાગ કરાય તે પ્રશસ્ત રાગ. એથી ધર્મ-લેશ્યાની માત્રા અને વેગ (Degree, Force) ઓછા તેટલું પુણ્ય કાચું બંધાય; ધર્મની લેશ્યા જોરદાર, તો પુણ્ય પણ જોરદાર, અને એથી સામગ્રી પણ ઊંચી જોરદાર મળે.

શાલિભદ્રને લેશ્યા ઉંચી હતી તો દેવતાઈ નવ્યાણું પેટીઓ રોજની મળતી છતાં, ઉંચી ધર્મની લેશ્યાથી ચારિત્ર લીધું અને પાણું ! ઉંચી ધર્મ-લેશ્યાવાળો અધુરી સાધનાનો ખપ ન કરે. એને ગયા ભવમાં ખીર વહોરાવ્યા પછીય ગુરુમહારાજ ઉપર પ્રશસ્ત રાગનો પ્રવાહ એવો, કે પેટમાં પછી શૂલની પીડા થતી હતી તો પણ માતાને ભૂલી, એના ચિત્તમાં એકલા ગુરુની યાદી હતી. પેટમાં શૂળ વખતે માતા હાથ ફેરવતી હશે, સેવા કરતી હશે, પણ તે વખતે માતાને યાદ નહિ કરતાં એક માત્ર ગુરુમાં અને દાન કરાવવાના ગુરુના ઉપકારમાં - ‘અહો ! મારા ઉપકારી ગુરુએ કેવો મને તાર્યો ! આ ક્યારે આવ્યું ? માતાએ ફરી ખીર આપી-ખવરાવી તે લક્ષમાં નહિ, પણ ગુરુના પાત્રે ગઈ તે લક્ષમાં ! ‘કેવો સુંદર યોગ ! ખીર ! અને દાનમાં ! તેય મહાત્માને !’ આવી દાન ધર્મની અનુમોદના હૃદ્યે ! આ પ્રશસ્ત રાગ; ને તેથી એ ઉચ્ચ વૈભવી સામગ્રીનો ધણી બન્યો ! પણ એ સામગ્રી પાપાનુબંધી નથી, એટલે મોહમાં અંધ નથી કરતી. તેથી જ જ્યારે ‘માથે એક મોહગ્રસ્ત માનવ રાજ પોતાની જેમ જ બે હાથ, બે પગવાળો છતાં ધણી છે’ એવી ખબર પડી કે રોજ નવી આવતી રત્નાદિએ છલકાતી દેવતાઈ નવ્યાણું પેટીય કથીરની લાગી, ને અખ્સરા જેવી ઉર નારીઓ પણ નરકની દીવડી લાગી. ‘ખામીવાળી આ પુણ્યાઈ ન જોઈએ.’ જાણ્ણિને છોડી, સ્ત્રીઓને છોડી, વહાલી માતાને છોડી, વીતરાગ પ્રલુબ મહાવીર ભગવાનનાં ચરણ પકડ્યાં, ચારિત્ર લીધું અને તર્યારી. પ્રશસ્ત રાગ તારે, અપ્રશસ્ત રાગ મારે.॥ ૧ ॥ ૨ ॥ ૩ ॥ ૪ ॥ ૫ ॥ ૬ ॥ ૭ ॥ ૮ ॥ ૯ ॥ ૧૦ ॥

પ.પુ. બાપુજીને હૃદયાંજલિ

વર્ષો વિયોગ તથા, ભલે વેગે વીત્યા જાય,
પણ યાદ તમારી પ્રભુ, સદા હૈયામાં ઉભરાય. વર્ષો... ૧

દેવોની દુનિયામાં વસનાર હો પ્રભુ મારા,
જરા નીચી નજર્યું કરો, છીએ બાળ અમે તારા;
વરસાવો હેતભર્યા તમે આશિષ હો પ્રભુ. વર્ષો... ૨

તારી મીઠી વાણી પ્રભુ, મારા કાનોમાં સંભળાય,
તારી પ્રેમભરી મૂર્તિ, મારા નયનો માંદે સમાય;
મોકલજો દેવવિમાન, પૂજન કરવા હો પ્રભુ. વર્ષો... ૩

તારાં સંસ્મરણો છે, મારા જીવતરનો આધાર,
તારી ભક્તિ કરવા પ્રભુ, જન્મ ધારું હું વારંવાર;
ભવોભવનો આ સંગાથ, નિભાવજો હો પ્રભુ. વર્ષો... ૪

તુજ વિષ સુનો સંસાર ને જીવન લાગે અસાર,
મારા તન, મન, પ્રાણ જપે, તારા નામનો નવકાર;
દર્શનનું દાન દઈ, જીવન ઉજવાળો પ્રભુ. વર્ષો... ૫

પ.પુ. બાપુજીની પુષ્યતિ�િ — બ્ર.નિ. મિનળબહેન
માગશર સુદ-૧૦, શનિવાર તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૨

શાનમાં પરદ્રવ્ય પ્રતિભાસવા દ્વિતાં સ્વરૂપ
અવલોકનમાં શાની નિપુણ છે. તેથી તેનું શાન
વિશુદ્ધ છે. અર્થાત્ સ્વરૂપ અસ્તિત્વને (પરિણાત
દ્વારા) વેદતાં વેદતાં પરનું જાણવું થાય છે. તે
શાન પૂર્ણતાના વિકાસના પંથે છે, ભાવમરણનો
અભાવ કરીને શાની તેમાં જીવે છે, પૂર્ણતાને
અનુભવતા - પૂર્ણ થઈને જીવે છે.

— ‘અનુભવ સંજીવની’ ગ્રંથમાંથી

મુંબઈમાં પૂ. મીનળબેનને ત્યાં

સ્પેશીયલ લેડીજ સ્વાધ્યાય

બ્ર. મિનળબેન તથા બ્ર. લલિતાબેનની નિશ્રામાં
લેડીજ સ્વાધ્યાયનો અપૂર્વ લાભ મુમુક્ષુઓને મળી
રહેલ છે. તા. ૧૩-૧૨-૨૦૧૨ના રોજ શાંતિ-
નિકેતનમાં બપોરે ત થી પ વચ્ચે પચ્ચીસમો લેડીજ
સ્વાધ્યાય ગોઠવાયો હતો. જેમાં લગભગ ૮૫ જેટલી
બહેનોએ ભેગા મળી એક નાનકડા કાર્યક્રમના રૂપમાં
આ પ્રસંગની ઉજવણી કરેલ. પ્રથમ સ્તુતિ કર્યા બાદ
બ્ર. મિનળબેન શ્રી સદ્ગુરુ સંત શાનીપુરુષનું માહાત્મ્ય
આ પુસ્તકમાંથી પ.પુ. બાપુજીનું ૧૮મું વચનામૃત કે
‘આત્મા સત્પુરુષને અર્પણ કરવો તે જન્મ-મરણ
ટાળવાનો માર્ગ છે’ તે લઈ ત્રણ પ્રકારના આત્મા,
બહિરાત્મા, અંતરાત્મા અને પરમાત્માની સમજ
આપી. જેના અનુસંધાનમાં આનંદઘનજીનું પાંચમું
સ્તવન સુમિતિનાથ ભગવાનનું કે જેના અર્થ
પ.પુ. બાપુજીએ સમજાવ્યા છે તેના આધારે ઊંડાણથી
સમજાવ્યું. તેઓશ્રી દરેક સ્વાધ્યાયમાં રોજ બનતા
વ્યાવહારિક પ્રસંગોમાંથી દસ્તાંતો આપી તેનો પરમાર્થ
સ્વરૂપે બોધ આપે છે. જે જીવને દૈનિક જીવનમાં પણ
ધર્મમાં ધરી રાખવાનું પ્રબળ નિમિત્ત બને છે. આમ
આવા સ્વાધ્યાયોથી બુદ્ધિ નિર્મળ બની પ્રજ્ઞામાં ફેરવાય
છે અને જીવ આત્મલક્ષી સુવિચારણા કરવા
શક્તિમાન બને છે. ગુરુ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા અને ભક્તિ
વધે છે. તેથી જીવની શક્તિ પણ વધે છે, જેનાથી
જીવ મુક્તિ પ્રાપ્ત કરવા ભણી પુરુષાર્થી બને છે.
જીવનાં સાચાં આભૂષણ વૈરાગ્ય અને ઉપશમ છે.
જેનો માર્ભિક બોધ આય્યો. ત્યાર બાદ બ્ર. મિનળબેનનું
તિલક કરી, આંટી પહેરાવી અભિવાદન કરેલ. ‘સબસે
ઊંચી પ્રેમ સગાઈ’ આ પદના ગુંજન સાથે કેક કટિંગ

કરવામાં આવેલ. તેઓશીને બે કાઈ અર્પણ કરવામાં આવેલ, જેમાં દરેક સ્વાધ્યાયમાંથી એકેક બોધસ્વરૂપ વાક્ય લઈ પચ્ચીસ વાક્યોને સુંદર રીતે ગોઠવવામાં આવેલ. તેઓના અનંત વિશિષ્ટ ગુણોના ગુણગ્રામ કરી તેઓ પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ અભિવ્યક્ત કરવામાં આવેલ. તેઓની અલોકિક તથા સર્વોત્કૃષ્ટ ભક્તિના પ્રતીકરૂપે તેમને એક રાધા-કૃષ્ણની નયનરખ્ય મૂર્તિ ભેટસ્વરૂપે આપવામાં આવી. ભક્તિસભર આનંદથી આ કાર્યક્રમ ઉજવાયો. સૌના મુખ પર અનેરો ઉલ્લાસ અને બ્ર.મિનળબેન પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ દેખાતો હતો. છેવટે અલ્પાહારને ન્યાય આપી સૌ છૂટાં પડ્યાં.

લેડીજ સ્વાધ્યાય - ૨૧ 'સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ'

પૂ. લલીતાબેને અમદાવાદમાં ૧૯૮ નવેમ્બર, ૨૦૧૨ના રોજ સ્પેશીયલ લેડીજ સ્વાધ્યાય દરમ્યાન સમજાવ્યું કે,

'આત્મભાંતિ સમ રાગ નહીં, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ'
ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહીં, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.

આપણને અનાદિકાળથી, જન્મ-જન્માંતરથી ભાંતિની વળગણા વળગેલી - વીટાયેલી છે. તેથી ભવરોગ લાગુ પડ્યો છે. તેથી જીવ ક્ષણે ક્ષણે દુઃખનો જ અનુભવ કરે છે. જેમ કેન્સર જેવો રોગ થયો હોય તો તેની ભયંકર પીડા બળતરા અને વેદના થાય છે. તે તો એક જ ભવ પૂરતી જ છે. આ તો ચોર્યાશી લાખ યોનિમાં ભવભ્રમણ કરવા છતાં તે રોગ મટ્યો નથી. હવે મહત્ત મહત્ત પુણ્ય જાગ્યાં તેથી દુર્લભ એવો મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત થયો છે. સદ્ગુરુનો યોગ પ્રાપ્ત થયો છે. આ ભવ રોગ મટાડનાર વૈદ્ય પ્રાપ્ત થયા છે. આ ભવરોગ મટાડવા માટે સદ્ગુરુની આજ્ઞારૂપી ઔષધ, તેના પર વિચાર અને ધ્યાનને જ મુખ્યતા અપાશે તો આ ભવરોગની ચક્કીમાં પિસાવું નહીં

પડે. તો જ અનંત ભવનું સાઢું એક ભવમાં વળાશે. આ ભવરોગ મટાડવા મહત્ત પુણ્યના યોગે દેવ-ગુરુ-ધર્મનું શરણું મળ્યું તેથી ગુરુ આપણને કમસર ગ્રણ ભૂમિકામાંથી પસાર કરે છે. પ્રથમ ભૂમિકા (૧) મંદ વિષયને સરળતા, સહાજા સુવિચાર, કરુણા કોમળાદિ ગુણ પ્રથમ ભૂમિકા ધાર (૨) રોક્યા શબ્દાદિક વિષય, સંયમ સાધન રાગ, જગત ઈષ નહીં આત્મથી, મધ્યપાત્ર મહાભાગ્ય. (૩) નહીં તૃષ્ણા જીવ્યા તણી, મરણયોગ નહીં ક્ષોભ; મહાપાત્ર તે માર્ગના, પરમ યોગ જિત લોભ.

અત્યારે આપણને અપૂર્વ અને અમૂલ્ય માર્ગ પ્રાપ્ત થયો છે. તે સમયનો સદ્ગુરુપ્યોગ કરી પુરુષાર્થમાં લગાડણું તો મળેલો યોગ સફળ થશે. મનુષ્યભવના કર્તવ્યને બરાબર સમજણું નહીં તો વિભાવ દશાની ગલીઓમાં ખોવાઈ જાશું. ભૂલા પડેલા છીએ તેને સદ્ગુરુ સાચા પથ પર જિનેશ્વરે બતાવેલા માર્ગ પર લાવે છે અને આપણા અહંકારને તોડે છે. અત્યાર સુધી આપ બડાઈ વર્ણવાનો થાક નથી લાગ્યો તેથી આત્માના ઉપયોગને ચૂકી ગયા છીએ. માટે હવે તો ભક્તિની નદીને વહેતી રાખી. આપણી અહંકારની ચાદરને નિર્મણ કરવાની છે. તો જ લક્ષે પહોંચાશે. □ □ □

લેડીજ સ્વાધ્યાય - ૨૨ 'ભવભ્રમણનો ભય'

પૂ. લલીતાબેને અમદાવાદમાં ૩૦મી નવેમ્બર, ૨૦૧૨ના રોજ સ્પેશીયલ લેડીજ સ્વાધ્યાય દરમ્યાન સમજાવ્યું કે,

નાનામાં નાના જંતુથી માંડી પાંચ ઈન્ડ્રિય જેને મળી છે તેવા મનુષ્ય ક્ષણે ક્ષણે નાના મોટા ભયથી ગ્રહીત છે. જેમ સર્પને દેખે તો તેના ઊંશનો ભય લાગે છે. આમ જીવ ભયમાં જ જીવી રહ્યો છે. કદાચ સર્પ ઊંશ મારશે તો દેહ છૂટી જશે. તે તો એક જ ભવ

પૂરતો ભય છે. પરંતુ અનંતકાળથી ચોર્યશી લાખ યોનિમાં દુઃખોને ભોગવતો આવ્યો છે. છતાં તેને અરેરાટી થતી નથી કે અરેરે! ક્યાં સુધી મારે આ જન્મ-મરણ કરવા તેનો આરો ક્યારે આવશે? એમ ચોર્યશીના જન્મ-મરણનો ભય નહીં લાગે ત્યાં સુધી આત્મા પર પ્રીતિ ક્યાંથી આવશે? આ જીવે સંસારના ક્ષણિક સુખમાં જ પ્રીતિ કરી છે, તેને જ મેળવવાનો પ્રયત્ન - પુરુષાર્થ કર્યો છે. અનંતકાળથી સંસારમાં રઝણતા જીવને ક્યાંય સાચો વિસામો નથી મળ્યો. એક શરીર પર સર્જના ઉંશનો આટલો બધો ભય છે તો અનંત જન્મ-મરણનો ભય કેમ નથી લાગતો? હે જીવ ! તું ચારેય ગતિના દુઃખોનો વિચાર કર. તું શરીરને જ પોતાનું ઘર માની બેઠો છે. તેથી બધો જ પ્રેમ ત્યાં ઠલવાઈ ગયો છે. તેથી પરમાં ‘આ ઠીક’ ‘આ અઠીક’ એમ માનીને ઉપયોગ પરમાં રોકાઈ ગયો છે. જેમ દોરો પરોવેલી સોય ઉકરે જાય તો પણ ખોવાતી નથી તેમ જેને સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી દોરો પરોવ્યો છે તેને દીર્ઘ સંસારમાં રખડલું પડતું નથી. તેના માટે અરણિક મુનિનું દણ્ણાંત જોઈએ. અરણિક મુનિ વેશ્યાને ત્યાં ચોમાસું કરીને પાછા ફર્યા, સદ્ગુરુનાં ચરણોમાં જૂકવા ત્યારે ગુરુદેવે મુનિના શિર પર હાથ મૂકી, શક્તિપાત ડિલાયો. જીવનમાં પરિવર્તન આવ્યું. મુનિવરે ધગધગતી શીલા પર સંથારો કરી લિયો. જ્યારે જીવ પાત્ર બને છે ત્યારે જ ગુરુ શક્તિપાત કરે છે. જેમ લોખંડને ખૂબ ખૂબ તપાવી પછી તેના પર ધા મારવામાં આવે છે તો જ આકાર લાવી શકાય છે. જ્યારે પૂર્ણ સમર્પણભાવ આવે છે ત્યારે જ કર્તૃત્વભાવ જાય છે, સાક્ષીભાવ રહે છે. જ્યારે સાક્ષીભાવ રહે છે, ત્યારે જ ભવભ્રમણનો ભય જાય છે.

‘સત્યુરુષનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.’

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ સંચાલિત

આશીર્વાદ વિકલાંગ કેન્દ્ર - સાયલા

ક્ષમતા કેન્દ્ર - લીંબડી

ઉપાસના તે કેર સેન્ટર - જોરાવરનગર

ઓક્ટો.થી ડિસેમ્બર - ૨૦૧૨ કાર્ય અહેવાલ

આશીર્વાદ તે કેર સેન્ટર - સાયલાના ૪૫, ક્ષમતા કેન્દ્ર - લીંબડીના ૨૭ અને ઉપાસના તે કર સેન્ટર - જોરાવરનગરના ૩૮ બાળકો મળીને કુલ ૧૧૧ બાળકો તાલીમ, તાબીબી સારવાર અને ફિલ્યોથેરાપીની સારવાર મેળવી રહ્યાં છે.

આશીર્વાદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના સેન્ટરમાં બાળકોને નવરાત્રી પર્વની ઉજવણી કરાવવામાં આવી.

તા. ૨૬, ૨૭-૧૦-૨૦૧૨ વિકલાંગ બાળકો તથા સ્ટાફ સોમનાથ, ભાલકાનીર્થ, જુનાગઢ પરબવાવડી, વીરપુર વગેરે સ્થળે પ્રવાસમાં ગયાં.

પ.પુ.ભાઈશ્રી, મુમુક્ષો તેમ જ દાતાશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં આશીર્વાદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના સેન્ટરમાં બાળકોને દિવાળી પર્વની ઉજવણી અને વાલી મીટિંગ કરવામાં આવી. બાળકોને મીઠાઈ, ઘડિયાળ તથા કંપાસ તેમ જ ત વ્યક્તિઓને ટ્રાયસિકલ તથા ર વ્યક્તિઓને વીલચેરનું વિતરણ દાતાશ્રીના હસ્તે કરવામાં આવ્યું.

શ્રી નંદિનીબેન રાવલ, શ્રી વિમલબેન થવાની તથા શ્રી સુનિલભાઈ ઓક્સ્પ્રેશનલ થેરાપીસ્ટ આવ્યા અને સ્ટાફ તેમ જ બાળકોની તાલીમ માટેનું આયોજન કર્યું.

તાલીમાર્થીઓ

કોહા પ્રોજેક્ટ અમદાવાદ અને શ્રોદ્ધ આંખની હોસ્પિટલ અલવરના ૬ તાલીમાર્થીઓ તાલીમમાં આવ્યા તેમને સંસ્થામાં ચાલતી પ્રવૃત્તિ વિષે માહિતી

આપી અને ગ્રામ્ય કક્ષાએ ચાલતી વિકલાંગતાને લગતી પ્રવૃત્તિ અને પુનર્વસન કેસોની ફિલ્ડ વિઝિટ કરાવી.

જર્મન લેપરોસી રિજિયોનલ એજન્સી તમિલનાડુ, આંધ્રપ્રદેશ, ઉત્તરાખંડ, કેરલ, રાજસ્થાનના ૧૬ તાલીમાર્થાઓ તાલીમ લેવા માટે આવ્યા. જેમને બહુવિકલાંગ બાળકોનું ક્ષમતા કેન્દ્ર લીબરીના પુનર્વસન કેસોની વિઝિટ અને ડેળીયા સેલ્ફ હેલ્પ ચુપની વિઝિટ કરાવી.

દિવ્યજ્યોતિ ટ્રસ્ટ, માંડવી (સુરત)ના ૧૫ તાલીમાર્થાઓ ૨ દિવસીય તાલીમમાં આવ્યા. તેમને સંસ્થાની વિઝિટ અને ઓરીએન્ટેશન મોબિલિટી અને સરકારી યોજનાઓની માહિતી અને ગોસળ અને ડેળીયા ગામની ફિલ્ડ વિઝિટ કરાવી.

જનજાગૃતિ

આશીર્વાદ વિકલાંગ ટ્રસ્ટ - સાયલા દ્વારા માનસિક બીમારી ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટેની સંકલિત સામુદ્દર્યિક યોજના પુનર્વસન યોજના ચલાવવામાં આવે છે. તે અંતર્ગત ૧૦ ઓક્ટોબર ૨૦૧૨ વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિન નિમિત્તે સિવિલ હોસ્પિટલ, લીબરીમાં લીબરી તાલુકાના માનસિક બીમાર વ્યક્તિઓ તથા વાલીઓને માનસિક બીમારી અને તેની સારવાર વિશેની માહિતી આપવામાં આવી.

સી.બી.એમ. ઓસેડ કો-ફિલ્ડિંગ પ્રોજેક્ટ અને કોહા પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત જનજાગૃતિ કાર્યક્રમ માટે ૧૫ દિવસ અંધજન મંડળ, વખાપુર, અમદાવાદ ૨ બહેનોએ તાલીમ મેળવી અને તાલીમ મેળવેલ બહેનોએ સુરેન્દ્રનગર, બનાસકાંઠા અને જુનાગઢનાં વિકલાંગ ભાઈ-બહેનોને આશીર્વાદમાં ૮ દિવસ વિકલાંગતા વિષેના શેરી નાટકની તાલીમ આપી.

૧૫ ડિસેમ્બર સવારે ૧૦.૩૦ કલાકે સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલના પ્રાંગણમાં નેશનલ ટ્રસ્ટ દિલ્હી અંતર્ગત બઢતે કદમ કાર્યક્રમની શરૂઆત આશીર્વાદના બાળકોએ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમથી કરી. આવેલ મહાનુભાવો દ્વારા દીપ પ્રાગટ્ય કરી કાર્યક્રમને ખુલ્લો મૂકવામાં આવ્યો. શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ સાયલાના પ.પૂ.ભાઈશ્રી તથા મુમુક્ષોએ પ્રાસંગિક પ્રવચનો કર્યો તથા અંધજન મંડળ અમદાવાદથી આવેલ ટીમ દ્વારા ‘બઢતે કદમ’ની વિસ્તૃત માહિતી આપી અને વિકલાંગોએ બનાવેલ વોકેશનલ વસ્તુઓનો સ્ટોલ કર્યો હતો અને અમદાવાદની અગ્રેસર તથા સુરેન્દ્રનગરની શેરદીલ ટીમ વચ્ચે કિકેટ ટુનામેન્ટ યોજાઈ તેમાં અમદાવાદની ટીમનો વિજય થયો. વિજેતા ટીમને પ.પૂ. ભાઈશ્રી દ્વારા ટ્રોફી અને દરેક ખેલાડીઓને ગિફ્ટ આપવામાં આવી. આ કાર્યક્રમમાં જુદી જુદી વિકલાંગતા ધરાવતાં બાળકો, વ્યક્તિઓ અને તેમના વાલીઓ તેમ જ પ્રાથમિક શાળાનાં બાળકો અને શિક્ષક મિત્રોએ ભાગ લીધો.

મુલાકાતીઓ

ઓસેડ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ઓસેડ બેંલોર Mr. Nirad Bag, Miss Teresa અંધજન મંડળ અમદાવાદથી Mrs. Vimlaben Thawani, Mr. Jyotish Chaudhari આવ્યા. તેમણે ગોસળ અને ડેળીયા ગામના વિકલાંગ વ્યક્તિઓની મુલાકાત લીધી.

સેન્સ ઈન્ટરનેશનલ અંતર્ગત નેધરલેન્ડથી Mr. Ton (Ex. Director), Miss Yamika (Kentalis International) Mr. Akhilbhai, S. Paul, Mr. Bakulbhai આવ્યા. તેઓએ ટાંકી અને લીબરીના બધિરંધ વ્યક્તિઓની મુલાકાત લીધી.

સેન્સ ઈન્ટરનેશનલ ઈન્ડિયા અંતર્ગત લંડન ન્યૂઝ

પેપર રિપોર્ટર તેમ જ શ્રી અભિલભાઈ પોલ આવ્યા તેમણે ઢાંકી, આશીર્વાદ સાયલા તેમ જ લોંગીના બધિરાંધ વ્યક્તિઓની શુભેચ્છા મુલાકાત લીધી.

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ દ્વારા હૃદેનથી શ્રી રંજનબેન કક્કડ, કુક્મા સત્સંગ મંડળના મુમુક્ષો શ્રી વિકભાઈ શાહ તેમ જ શ્રી અરુણભાઈ દોશી સાથે આવ્યાં.

વિતરણ કેમ્પ / નિદાન કેમ્પ

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ, લાયન્સ કલબ ઓફ ટારફેચ, મુંબઈ આયોજિત ફિલ્મયોથેરાપી તથા ડાયાબીટીસ કેમ્પનું આયોજન આશીર્વાદ વિકલાંગ ટ્રસ્ટમાં કરવામાં આવ્યું, જેમાં P.P.U.ભાઈશ્રી દ્વારા દીપ પ્રાગટ્ય કરી કાર્યક્રમને ખુલ્લો મૂકવામાં આવ્યો. આ કેમ્પમાં ૫૬૩ વ્યક્તિઓ આવ્યા અને તેમાંથી જરૂરિયાત મુજબ હૃત વ્યક્તિઓને કમર પહૂંચ, હૃપ વ્યક્તિઓને ઢીચણપહૂંચ, ત વ્યક્તિઓને ગરદન પહૂંચ અને ઉઠ્યું વ્યક્તિઓને ડેલિશયમની ગોળીઓ આપવામાં આવી તેમ જ ૧૪૮ વ્યક્તિઓની ડાયાબીટીસની તપાસ કરવામાં આવી.

આગામી સાધન સહાય વિતરણ કેમ્પ વાંસદા અંતર્ગત વાંસદા, આહવા, બીલીમોરા અને મહુવા તાલુકાના જુદા જુદા ગામડામાં સ્ટાફ દ્વારા પ્રચાર કરવામાં આવ્યો અને નિદાન કેમ્પ કર્યા.

આગામી સાધન સહાય વિતરણ કેમ્પ રાણપુર અંતર્ગત રાણપુર તાલુકાના નાગનેશ, બોડીયા તેમ જ રાણપુર ગામમાં નિદાન કેમ્પ માટે પ્રચાર કરવામાં આવ્યો.

પુનર્વસન

આશીર્વાદ દ્વારા વિકલાંગ વ્યક્તિઓના ૧૭૮ અપંગ ઓળખકાર્ડના, ૨૪ સાધન સહાયના, ૧૫

સ્વરોજગાર અને ૩ N.H.F.D.C લોનના ફોર્મ જિલ્લા સમાજ સુરક્ષા, સુરેન્દ્રનગર તેમ જ નેશનલ ટ્રસ્ટ અંતર્ગત નિરામયાના ફેલ્સ હેલ્પ કાર્ડ ૨૬ બાળકોના ફોર્મ તેમ જ ૨૫ રિન્યુઅલ માટેનાં ફોર્મ નેશનલ ટ્રસ્ટ, દિલ્હી અને ૨૨ બાળકોના નિરામયા હેલ્પ કલેરીમ આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ. લોભાઈ જનરલ ઈન્સ્યોરન્સ દિલ્હી કર્યા.

આશીર્વાદ, ક્ષમતા અને ઉપાસના સેન્ટરના વિકલાંગ વ્યક્તિઓ દ્વારા ૧૦ હજાર કોડીયા (દિવાળીના દીવડા)ને કલર કરી બોક્સ પેકિંગ કરી વેચાણ કર્યું. □ □ □ □ □ □ □ □

શ્રી રાજ-સોભાગ સત્સંગ મંડળ પ્રેરિત

'પ્રેમની પરબ' ઓક્ટોબર ૨૦૧૨થી

ડિસેમ્બર ૨૦૧૨ પ્રવૃત્તિ ટૂંક અહેવાલ

ઓક્ટોબર/નવેમ્બર માસ એટલે પરીક્ષાઓ, વેકેશન અને દિવાળીના તહેવારોના મહિના. આ માસ દરમ્યાન પ્રત્યક્ષ રીતે 'પ્રેમની પરબ'ની પ્રવૃત્તિઓ ઓછા પ્રમાણમાં ગોઠવી શકાય તો પણ જે પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકી છે તેનો ટૂંક અહેવાલ અને પ્રસ્તુત છે.

તા. ૪-૧૦-૧ રના રોજ સુરેન્દ્રનગર માનવ મંદિર મુકામે પ્રય્યાત શિક્ષણશાસ્ત્રી ડૉ. પી. જી. પટેલને 'ભાઈ-તાઈ' એવોર્ડ એનાયત થયો. આ સમારંભમાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈએ હાજરી આપી.

તા. ૮-૧૦-૧ રના રોજ અમદાવાદ શિક્ષણમાં સાર્વજનિક ખાનગી ભાગીદારી કાર્યશાળા (પી.પી.પી.)માં ભાગ લેવા પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટરશ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ જઈ આવ્યા.

તા. ૧૮-૧૦-૧૨ના રોજ શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમમાં ‘પ્રેમની પરબ’ અંતર્ગત પુ.ભાઈશ્રીની નિશ્ચામાં વિજ્ઞાન સાધન કીટ વિતરણ અને વિજ્ઞાન કાર્યશાળા રાખવામાં આવી. ધો. ૬, ૭, ૮નાં વિદ્યાર્થીઓ માટે વિજ્ઞાન સાધન કીટ ૧૦૦ શાળાઓને આપવાનો કાર્યક્રમ યોજાયો. જેમાં ૮૮ શિક્ષકો ઉપસ્થિત રહ્યાં તરીકે લાઈફના ગઢવી ભાઈએ સેવા બજાવી સમગ્ર કાર્યક્રમનું આયોજન અને સંચાલન શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈએ કર્યું.

તા. ૨૦-૧૦-૧૨ના રોજ સાયલા પ્રાથમિક શાળા નં. ૧ના શિક્ષિકા શ્રી વિજયાબાની નિવૃત્તી વિદાય સમારંભમાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટરશ્રીએ હાજરી આપી. મનનીય વક્તવ્ય આપ્યું. ‘પ્રેમની પરબ’ તરફથી તેમને પુસ્તક-૧ અને સાડી-૧ ભેટ આપવામાં આવી. (વિનોબાનાં ગીતા પ્રવચનો)

તા. ૩-૧૧-૧૨ના રોજ નવા સુદામડા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષિકા બહેનશ્રી સુમનબેનનો વિદાય સમારંભ યોજાયો. પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટરશ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈએ મનનીય વ્યાખ્યાન આપ્યું.

તા. ૮-૧૨-૧૨ના રોજ અમદાવાદ મુકામે ‘માતૃભાષા અભિયાન’ અંતર્ગત ચર્ચા સભામાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટરશ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ વ્યાસે હાજરી આપી ભાગ લીધો હતો.

તા. ૨૬-૧૨-૧૨ના રોજ આગાખાન ગ્રામ સમર્થન ટ્રસ્ટનાં સહયોગથી ચાલતી નિવાસીશાળાની મુલાકાતે પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટરશ્રી જઈ આવ્યા.

પ્રેષક : ચંદ્રકાન્ત વ્યાસ
ડાયરેક્ટર, ‘પ્રેમની પરબ’
સાયલા

ઘડપણ કેવી રીતે જીવાય ?

ઘડપણ સંયુક્ત કુટુંબમાં પણ જીવાય, એકાંતમાં રહીને પણ જીવાય અને આશ્રમમાં રહીને પણ જીવાય. ઘડપણને જળ જેવું રાખો. જળ કોઈ પાત્રમાં નાખો એટલે આપોઆપ એ આકાર ધારણ કરી લે છે. બસ, ઘડપણમાં તમામ સાથે એડજેસ્ટ થતાં શીખો. નાના બાળકો સાથે બાળક અને યુવાનો સાથે યુવાન બનીને જીવતા શીખો.

લાવ, બતાવને તારા ફેસબુકમાં લેટેસ્ટ કોઈ ફોટો આવ્યો હોય તો... એમ જ્યારે તમે તમારા પૌત્રને કહેશો ત્યારે તે તમારી અને એની ઊમર વચ્ચેનું અંતર ભુલી જઈ તમારી સાથે ઓતપ્રોત થઈ જશો.

ઘડપણનું સૌથી મોટું ઘરેણું આત્મવિશ્વાસ છે. તમારી પાસે મૂડી નથી, સગાસંબંધી નથી, જાત સાથ દેતી નથી તો ચાલશો પણ તમારો પોતાનો આત્મવિશ્વાસ ખોઈ બેસશો તો તમે સાવ નકામા બની જશો.

હવે નકામાં બનવાને બદલે જિંદગી જીવી લેવી શું ખોટી ? તો બસ જિંદગી જીવી લ્યો અને આંગળીના ટેરવે ગણી લ્યો આ વાતો –

- મોજે દરિયાની જેમ જીવો.
- કોઈ તું કહીને બોલાવે એવા સંબંધોને જાળવો.
- જળની જેમ એડજેસ્ટ થતા શીખો.
- આત્મવિશ્વાસને જીવની જેમ જાળવો.

પછી જો જો જિંદગી જીવવા જેવી લાગશે.

ગેરેટીથી...

– તારક શાહ

સૌરાષ્ટ્ર સમાચાર, ભાવનગર

શ્રી રાજ-સોભાગ આશ્રમ - સાયલા

'એકાંત મૌન આરાધના'

અરજી પત્રક

(શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણ પ્રકલ્પમાં જોડાયેલ મુમુક્ષુ માટે જ)

નામ :	ઉંમર :	તારીખ/વર્ષ
સરનામું :		અર્પણતા
		અર્ધપ્રાતિ
		પૂર્ણપ્રાતિ
ફોન નં. :		ઉચ્ચ શ્રેણી

સંસાર-તાપથી દુભાયેલા ત્રાહિત દુઃખી આત્માઓનું દુઃખ જોઈ પ. પૂ. ભાઈશ્રીએ બહુ અનુકૂળ કરી 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિરનું આયોજન કર્યું છે. શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણમાં જોડાયા બાદ મારો અધ્યાત્મ પુરુષાર્થ હજુ વધુ પ્રબળ, વધુ જોમવંત, ધ્યેયલક્ષી બને તે માટે આ 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિરમાં મારા આત્માના શૈયાર્થે મને તક આપવા નમ્ર વિનંતી છે.

આ શિબિર માટેના બધા જ નિયમો મેં વાંચ્યા છે અને તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવાની હું બાંધધરી આપું છું.

૧. 'એકાંત મૌન આરાધના' ની કેટલી શિબિરો ભરી છે ?

૨. હું 'એકાંત મૌન આરાધના'ની શિબિર નં..... તારીખ..... શી..... તારીખ
માટે અરજી કરું છું.

શ્રુપ લીડરનું નામ : .....

શ્રુપ લીડરનો અભિપ્રાય : .....

શ્રુપ લીડરની સહી : .....

સાધકની સહી : .....

નોંધ : (અ) શિબિર શરૂ થવાના એક મહિના પહેલાં અરજી પત્રક ભરીને આશ્રમમાં પહોંચાડવાનું રહેશે.

(બ) શ્રુપ લીડરના અભિપ્રાય વગરનું અરજી પત્રક અમાન્ય ગણવામાં આવશે.

(ક) શિબિરમાં પસંદગી પામેલ મુમુક્ષુઓને વહેલી તક જાણ કરવામાં આવશે.

ખાસ નોંધ : (ખ) પરદેશના તથા લાંબા કેતે રહેતા મુમુક્ષુઓ "શ્રી રાજમાર્ગનું યોગારોહણ" પ્રકલ્પમાં ન જોડાયેલ હોય તો પણ 'એકાંત મૌન આરાધના' શિબિર માટે અરજી કરી શકશે.

(પાછળ)

‘એકાંત મૌન આરાધના’ શિબિરના નિયમો

૧. એકાંત મૌન આરાધના શિબિર શરૂ થવાની હોય તે તારીખથી એક મહિના પહેલાં દેશ-પરદેશના મુમુક્ષુઓ અરજી પહોંચાડવાની રહેશે.
૨. શિબિરને આગલે દિવસે મુમુક્ષુઓએ આશ્રમમાં હાજર થઈ જવાનું રહેશે અને શિબિર પૂર્ણ થાય પછી જ આશ્રમ છોડીને જઈ શકશે.
૩. રૂમમાં નાસ્તો કરવો નહીં.
૪. આખો દિવસ આત્માનું અનુસંધાન રહે તે રીતે દરેક કમ ઉપરાંત સતત ચિત્તન-મનન અને સુવિચારણા કરવી.
૫. મૌનપણે એકાંતમાં રહેતા સાધકને વૈરાગ્ય-ઉપશમભાવ વધે તે પ્રમાણેની ચર્ચા ખૂબ જ ઉપયોગી થશે.
૬. શિબિર સંચાલક તરફથી જે કંઈ સૂચના આપવામાં આવે તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું.
૭. સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, ધ્યાન અને સત્તાંગના સમયે પાંચ મિનિટ પહેલાં સ્થાન ગ્રહણ કરી લેવું.
૮. મોબાઇલ ફોન, ઇપ્પું કે પત્રવ્યવહાર શિબિર દરમ્યાન સંપૂર્ણ બંધ રાખવા.
૯. આશ્રમની બહાર જઈ શકાશે નહીં.
૧૦. ઉપરોક્ત નિયમોનો ભંગ કરનાર સાધકને શિબિર સંચાલક શિક્ષા રૂપે જે કંઈ પ્રાયશ્ચિત આપે તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવાનું રહેશે.

જાન્યુ. - ૨૦૧૩ થી જુલાઈ - ૨૦૧૩ સુધી રાખવામાં આવેલ શિબિર

મહિનો	એકાંત મૌન આરાધના શિબિર	આરાધના શિબિર
જાન્યુ. - ૧૩	સત્તાવનમી શિબિર તા. ૨૩ બુધવારથી તા. ૨૭ રવિવાર સુધી	તા. ૨૩ બુધવારથી તા. ૨૭ રવિવાર સુધી
ફેબ્રુ. - ૧૩	અદ્ઘાવનમી શિબિર તા. ૧૭ રવિવારથી તા. ૨૧ ગુરુવાર સુધી	તા. ૧૭ રવિવારથી તા. ૨૧ ગુરુવાર સુધી
માર્ચ - ૧૩	ઓગણસાઠમી શિબિર તા. ૧૫ શુક્રવારથી તા. ૧૮ મંગળવાર સુધી	તા. ૧૫ શુક્રવારથી તા. ૧૮ મંગળવાર સુધી
એપ્રિલ - ૧૩	સાઠમી શિબિર તા. ૧૧ ગુરુવારથી તા. ૧૫ સોમવાર સુધી	તા. ૧૧ ગુરુવારથી તા. ૧૫ સોમવાર સુધી
મે - ૧૩	એકસાઠમી શિબિર તા. ૨૫ શનિવારથી તા. ૨૮ બુધવાર સુધી	તા. ૨૫ શનિવાર થી તા. ૨૮ બુધવાર સુધી
જૂન - ૧૩	બાસઠમી શિબિર તા. ૨૨ શનિવારથી તા. ૨૬ બુધવાર સુધી	આરાધના શિબિર રાખવામાં આવેલ નથી.
જુલાઈ - ૧૩	નેસઠમી શિબિર તા. ૧૬ મંગળ. થી તા. ૨૦ શનિવાર સુધી	તા. ૧૬ મંગળ. થી તા. ૨૦ શનિવાર સુધી

પૂ. લાડકંદ માણેકંદ વોરા ગલ્વર્સ હાઈસ્ક્યુલ, સાયલા તથા
પૂ. લાડકંદ માણેકંદ વોરા કોલેજ ઓફ આર્ટ્સ & કોમર્સ, સાયલા

પ.પૂ.બાપુજીની આંતર કરુણાથી ઉદ્ભવેલી ઈચ્છા મુજબ શ્રી સાયલા ગામે પૂ. લાડકંદ માણેકંદ વોરા ગલ્વર્સ હાઈસ્ક્યુલ ઈ.સ. ૨૦૦૦થી પ.પૂ. ભાઈશ્રીના માર્ગદર્શન હેઠળ ચાલે છે. ૪૦ બાળાઓથી શરૂ થયેલી શાળામાં આજે ઉરુજ બાળાઓ અત્યાસ કરી રહેલ છે.

ઉપરોક્ત બાળાઓને વધુ ઉચ્ચ શિક્ષણ મળે એ હેતુથી પ.પૂ.ભાઈશ્રીએ પરમ કરુણા કરી ઈ.સ. ૨૦૦૮થી સાયલા ખાતે પૂ. લાડકંદ માણેકંદ વોરા આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજની સ્થાપના કરેલ છે. ફક્ત ૧૨ કન્યાઓથી શરૂ થયેલ આ કોલેજમાં આજે ૧૪૪ કન્યાઓ તેમની કારક્રિયા ઘરી રહી રહી છે.

શિક્ષણ અને કેળવણી પ્રત્યે વાલીઓમાં બહુમાન જાગૃત કરવું, શિક્ષણ આપવા માટે નવીન પદ્ધતિઓ અપનાવવા હમેશાં તૈયાર રહેવું, વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પ્રેમ, ઉત્સાહ અને દરકાર ધરી રાખવા શિક્ષકોને પ્રેરિત કરવા—આ ત્રણાનો સમન્વય સાધવાનો સતત પ્રયત્ન આશ્રમ દ્વારા થઈ રહ્યો છે. વિદ્યાર્થી એક સારો મનુષ્ય અને જવાબદાર નાગરિક બને એવી આ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિમાં આપ સતત અમારી સાથે છો તેનો આનંદ અને સંતોષ અનુભવીએ છીએ. આપ સહુનો સાથ કેટલો બધો મળ્યો છે તે જાણાવવા અમે ગદગદિત છીએ.

ગલ્વર્સ હાઈસ્ક્યુલની બાળાઓને દટક લેવાની યોજનામાં ઓક્ટોબરથી ડિસેમ્બર ૨૦૧૨ દરમ્યાન નવા ૨૨ દાતાશ્રીઓએ વધુ ૪૨ બાળાઓને દટક લઈ આજ સુધીમાં શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માટે કુલ ૧૨૪ મહાભાગ્યવંત દાતાશ્રીઓએ ઉરુજ બાળાઓ પૈકી ઉત્તમ બાળાઓને દટક લઈ શિક્ષણરૂપી ઉત્તમ દાનનું ઉદાહરણીય કાર્ય કરેલ છે. તેવી જ રીતે આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજની કન્યાઓને દટક લેવાની યોજનામાં ઓક્ટોબરથી ડિસેમ્બર ૨૦૧૨ દરમ્યાન નવા ૧૩ દાતાશ્રીઓએ વધુ ૭૦ બાળાઓને દટક લઈ આજ સુધીમાં શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માટે કુલ ઉ૪ મહાભાગ્યવંત દાતાશ્રીઓએ ૧૪૪ બાળાઓ પૈકી ૧૦૪ કન્યાઓને દટક લઈ ઉત્તમ દાનનું ઉદાહરણ પૂરું પાડેલ છે.

આ પૈકી એક દાતાશ્રીએ એકી સાથે કોલેજની ૪૦ (ચાળીસ) કન્યાઓને દટક લઈ શૈક્ષણિક દાનની ઉત્કૃષ્ટ જ્યોત પ્રગતાવેલ છે. આ ઉપરાંત પણ કેટલાક દાતાશ્રીઓએ એક કરતાં વધુ કન્યાઓને એકી સાથે ત્રણ-ત્રણ વર્ષ માટે એટલે કે આગામી વર્ષો માટે પણ દટક લઈ, શિક્ષણ અપાવવાની આર્થિક જવાબદારી સ્વીકારી શાળા તથા કોલેજને અવિરતપણે પ્રગતિ સાધવાની પ્રેરણા આપેલ છે.

વધુમાં શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪થી કન્યા દટક લેવા માટે અનુદાનની રકમ જાન્યુ-૧ ઉથી જૂન-૧૩ સુધી શાળાની બાળાઓ માટે રૂ.૩૫૦૦/- પ્રત્યેક બાળા અને કોલેજની કન્યાઓ માટે રૂ.૫૦૦૦/- પ્રત્યેક કન્યા દીઠ ચાલુ રહેશે. ખર્ચના વધારાને પહોંચી વળવા જુલાઈ-૧૩ બાદ અનુદાનની રકમ શાળાની બાળાઓ માટે રૂ.૪૦૦૦/- પ્રત્યેક બાળા અને કોલેજની કન્યાઓ માટે રૂ.૬૦૦૦/- પ્રત્યેક કન્યા દીઠ નક્કી કરેલ છે. સંસ્થા સર્વે ભાગ્યશાળી દાતાશ્રીઓનો હાર્દિક આભાર માને છે. આ બાબતે વધુ માહિતી માટે :

શ્રી જ્યસુખભાઈ મહેતા, લંડન

શ્રી પ્રદિપભાઈ પારેખ, વડોદરા

ફોન : +૯૪૭૯૩૦૨૮૦૬૦

ફોન : +૯૧૯૪૨૭૩૦૮૭૮

E-mail : jaysukhmehta@google.com

E-mail : pradipbgb5555@gmail.com

હવે પણીના સંસ્થાના કાર્યક્રમોની સૂચિ

૧. જાન્યુઆરી-૨૦૧૩ની ધર્મયાત્રા
૨. પ્રેમની પરબનો વાર્ષિક પ્રોગ્રામ
૩. પૂ.બાપુજીનો જન્મદિવસ તથા જિનાલય અને આશ્રમની વર્ષગાંઠ
૪. ચૈત્ર માસની આયંબિલની ઓળી
૫. મહાવીર જયંતી
૬. પ.કૃ.દેવનો દેહવિલય દિન
૭. પૂ. સોભાગભાઈનો દેહવિલય દિન

- તા. ૨થી ૬ જાન્યુઆરી મહારાષ્ટ્રના શાપુર - ધર્મચક, નાસિક-ગજપથા-માંગીંગી વિ. તીર્થો
- તા. ૩૦ જાન્યુ.થી ૫ ફેબ્રુ. ૨૦૧૩ દરમ્યાન બે દિવસ
- ફાગણ સુદ ૧, ૨, ૩ મંગળ-બુધ-ગુરુવાર તા. ૧૨-૧૩-૧૪ માર્યા, ૨૦૧૩
- તા. ૧૭થી ૨૫ એપ્રિલ ૨૦૧૩, બુધવારથી ગુરુવાર
- તા. ૨૩ એપ્રિલ ૨૦૧૩, મંગળવાર
- તા. ૩૦ એપ્રિલ ૨૦૧૩, મંગળવાર
- તા. ૨ જુલાઈ ૨૦૧૩, મંગળવાર

“સત્પુરુષોનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.”

BOOK-POST
PRINTED MATTER

To,

From :
SHREE RAJ-SOBHAG SATSANG MANDAL
SHREE RAJ-SOBHAG ASHRAM
On National Highway No. 8-A,
Sobhag para, SAYLA - 363430
Gujarat, INDIA
Tel : 02755-280533
Telefax : 02755-280791